

A – Razvoj in dejavnost Sodišča leta 2011

Vassilios Skouris, predsednik

V prvem delu letnega poročila so strnjeno opisane dejavnosti Sodišča Evropske unije leta 2011. Najprej je na kratko opisan razvoj institucije v preteklem letu s poudarkom na institucionalnih spremembah, ki so vplivale na Sodišče, in na spremembah njegove notranje organizacije. Sledi analiza statistike, ki se nanaša na razvoj obsega dela Sodišča in povprečno trajanje postopkov. Nato je tako kot vsako leto opisan poglobljen razvoj sodne prakse, razvrščene po področjih.

1. Leta 2011 je Sodišče zakonodajalcu Unije predložilo osnutek sprememb Statuta in predlog prenovitve in posodobitve Poslovnika. Oba predloga sta namenjena predvsem povečanju učinkovitosti postopkov pred sodišči Unije.

Predlogi sprememb Statuta se nanašajo zlasti na uvedbo funkcije podpredsednika Sodišča, povečanje števila sodnikov v velikem senatu na 15 ter odpravo sistematične udeležbe predsednikov senatov s petimi sodniki in odpravo poročila za obravnavo. Sodišče glede določb Statuta v zvezi s Splošnim sodiščem zaradi stalnega povečevanja števila sporov, ki jih to sodišče obravnava, predlaga povečanje števila sodnikov v sestavi Splošnega sodišča na 39.

Namen predloga prenovitve Poslovnika pa je prilagoditev njegove strukture in vsebine spremembam sporov, nadaljevanje že večletnih prizadevanj za ohranjanje zmogljivosti Sodišča, ki mora obravnavati vse več sporov, ki so čedalje bolj zapleteni, reševanje obravnavanih zadev v razumnem roku in pojasnjevanje postopkovnih pravil, ki jih uporablja, da so ta vse bolj razumljiva.

Vsi predlogi so rezultat postopka treznega razmisleka na podlagi notranjih posvetovanj. O teh predlogih se trenutno razpravlja v zakonodajnih organih Unije. Celotno besedilo teh predlogov je na voljo na spletni strani Sodišča¹.

Poleg tega je treba omeniti spremembe Poslovnika Sodišča, ki so bile sprejete 24. maja 2011 (UL L 162, str. 17). S temi spremembami je prvič predvidena možnost Sodišča, da z odločbo določi pogoje, v skladu s katerimi se lahko procesni akt vroči elektronsko. Sodišče je to možnost uporabilo, ko je sprejelo Odločbo z dne 13. septembra 2011 o vlaganju in vročanju procesnih aktov z aplikacijo e-Curia (UL L 289, str. 7). Ta aplikacija, ki bo nedvomno prispevala k posodobitvi postopkov pred sodišči Unije, je bila uspešno zagnana 21. novembra 2011.

Poudariti je treba tudi, da imajo državljani Unije odslej na voljo novi iskalnik, ki prvič omogoča iskanje po vseh podatkih v zvezi s sodno prakso sodišč Evropske unije, in sicer od ustanovitve Sodišča leta 1952. Ta iskalnik je brezplačno dostopen na spletni strani Sodišča.

Nazadnje, z enakim namenom je odslej na spletni strani Sodišča dostopen knjižnični katalog². Ta se lahko uporablja za bibliografska iskanja po pravu Unije in drugih pravnih področjih, zajetih v katalog knjižnice Sodišča, kot so mednarodno pravo, primerjalno pravo, pravo držav članic Evropske unije in nekaterih tretjih držav ter splošna teorija prava. Ta katalog je zdaj eden od najpopolnejših na

¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/

² <http://bib-curia.eu/>

svetu glede prava Unije. Trenutno obsega približno 340.000 bibliografskih zapisov, od katerih se jih 80.000 nanaša na pravo Unije. Vsako leto se poveča za več kot 20.000 zapisov.

2. Iz sodne statistike Sodišča za leto 2011 sta na splošno razvidni povečana učinkovitost in storilnost treh sodišč. Razvidno je tudi precejšnje povečanje števila vloženih zadev.

Sodišče je leta 2011 končalo 550 zadev (neto številka, upoštevajoč združitve), kar pomeni povečanje glede na prejšnje leto (522 končanih zadev leta 2010). V 370 od teh zadev je bila izdana sodba, v 180 pa sklep.

Pri Sodišču je bilo leta 2011 vloženih 688 novih zadev (ne glede na združitve zaradi medsebojne povezanosti), kar je veliko več v primerjavi z letom 2010 (631 vloženih zadev) in že drugo leto zapored največ v zgodovini Sodišča. Enako velja za predloge za sprejetje predhodne odločbe. Število teh je bilo že tretje leto zapored največje doslej in se je glede na leto 2009 povečalo za skoraj 41 % odstotkov (423 zadev leta 2011 v primerjavi s 302 zadevama leta 2009). Navesti je treba še veliko povečanje števila pritožb (162 leta 2011 v primerjavi s 97 leta 2010) in zmanjšanje števila direktnih tožb, in sicer že peto leto zapored. Direktne tožbe zdaj obsegajo le približno 12 % zadev, vloženih pri Sodišču, medtem ko so leta 2007 obsegale približno 38 % zadev.

V zvezi s trajanjem postopkov so statistični podatki na splošno tako dobri kot preteklo leto. Povprečno je postopek predhodnega odločanja trajal 16,4 meseca, kar pomeni statistično zanemarljivo povečanje v primerjavi z letom 2010 (16 mesecev). Direktne tožbe in pritožbe so se leta 2011 v povprečju obravnavale 20,2 oziroma 15,4 meseca (v primerjavi s 16,7 oziroma 14,3 meseca leta 2010).

Učinkovitost Sodišča pri obravnavanju zadev se je ohranila zaradi reform delovnih metod, uvedenih v zadnjih letih, in zaradi pogostejše uporabe različnih procesnih instrumentov, ki jih ima na voljo za pospešitev postopka v nekaterih zadevah (nujni postopek predhodnega odločanja, prednostno obravnavanje zadeve, hitri postopek, poenostavljeni postopek in možnost odločanja brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca).

Nujni postopek predhodnega odločanja je bil predlagan v petih zadevah, pristojni senat pa je ugotovil, da so bili pogoji iz člena 104b Poslovnika izpolnjeni v dveh od njih. Ti zadevi sta se v povprečju končali v 2,5 meseca.

Predlog za obravnavanje po hitrem postopku je bil v tem letu vložen v 13 zadevah, vendar so bili pogoji iz Poslovnika izpolnjeni le v dveh od njih. V skladu s prakso, uvedeno leta 2004, predsednik Sodišča predlogom za obravnavanje po hitrem postopku ugodi ali jih zavrne z obrazloženim sklepom. Prednostno pa je bilo obravnavanih sedem zadev.

Poleg tega je Sodišče pogosto odločalo po poenostavljenem postopku iz člena 104(3) Poslovnika, da bi odgovorilo na nekatera vprašanja, predložena v predhodno odločanje. Na podlagi te določbe je bilo namreč s sklepom končanih 30 zadev.

Nazadnje, Sodišče je še naprej uporabljalo možnost, ki jo ima na podlagi člena 20 Statuta, da odloči brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, če zadeva ne načenja novega pravnega vprašanja. Leta 2011 je bilo tako brez sklepnih predlogov razglašeni približno 46 % sodb (v primerjavi s 50 % leta 2010).

V zvezi s porazdelitvijo zadev različnim sestavam Sodišča je treba navesti, da je veliki senat odločil v okoli 11 % zadev, senati petih sodnikov v 55 % zadev in senati treh sodnikov v približno 33 %

zadev, ki so bile leta 2011 končane s sodbo ali sklepom, ki ima naravo sodne odločbe. V primerjavi s preteklim letom ni mogoče ugotoviti velikih razlik v deležu zadev, ki so jih obravnavale različne sestave Sodišča.

Podrobnejši statistični podatki za sodno leto 2011 so zbrani v temu namenjenem delu poročila.

B – Sodna praksa Sodišča v letu 2011

Ta del letnega poročila vsebuje pregled sodne prakse v letu 2011.

Ustavna ali institucionalna vprašanja

Sodišče je moralo v več zadevah pojasniti, pod kakšnimi pogoji izvaja svoje sodne pristojnosti. Najprej bodo navedene sodbe v zvezi s tožbami zaradi neizpolnitve obveznosti.

V sodbi *Komisija proti Portugalski* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-52/08) je Sodišče odločilo o tožbi Komisije zaradi neizpolnitve obveznosti zoper Portugalsko republiko, ker ni sprejela zakonov in drugih predpisov, potrebnih za uskladitev z Direktivo 2005/36 o priznavanju poklicnih kvalifikacij¹.

Sodišče je v zvezi z dopustnostjo navedlo, da čeprav se je tožba Komisije nanašala na domnevno neopravljen prenos Direktive 2005/36, sta se njena uradni opomin in obrazloženo mnenje nanašala na Direktivo 89/48 o splošnem sistemu priznavanja visokošolskih diplom, pridobljenih s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki traja najmanj tri leta².

Nato je poudarilo, da čeprav predlogov, ki jih vsebuje tožba, načeloma ni mogoče razširiti onkraj neizpolnitve obveznosti, zatrjevane v izreku obrazloženega sklepa in uradnem opominu, je kljub temu dopustno, da Komisija predlaga ugotovitev neizpolnitve obveznosti, ki izhajajo iz prvotne različice pozneje spremenjenega ali razveljavljenega akta Unije in so bile ohranjene v novih določbah Unije. Nasprotno pa predmeta spora ni mogoče razširiti na obveznosti, ki izhajajo iz novih določb, ki nimajo ustreznika v prvotni različici zadevnega akta, saj bi to pomenilo bistveno kršitev pravilnosti postopka za ugotovitev neizpolnitve obveznosti.

Potem je Sodišče glede vsebine odločilo, da če v zakonodajnem postopku zaradi posebnih okoliščin – kot je to, da se zakonodajalec ni jasno opredelil glede določitve področja uporabe določbe prava Unije ali da se do tega ni opredelil – nastane položaj negotovosti, ni mogoče ugotoviti, da je ob izteku roka, ki je bil določen v obrazloženem mnenju, obstajala dovolj jasna obveznost, da države članice direktivo prenesejo. Sodišče je zato tožbo Komisije zavrnilo.

V zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 17. novembra 2011, zadeva C-496/09) je Sodišče odločalo o sporu zaradi neizpolnitve obveznosti, ki ga je Komisija sprožila proti Italijanski republici, ker ni izvršila prejšnje sodbe Sodišča³ glede izterjave državnih pomoči, ki so bile z odločbo Komisije razglašene za nezakonite in nezdržljive s skupnim trgov, od prejemnikov. Komisija je zahtevala tudi, da Italijanska republika plača denarno kazen in pavšalni znesek.

Najprej je Sodišče s sklicevanjem na prejšnjo sodbo, ki je bila v tej zadevi izdana zoper Italijansko republiko, spomnilo, da če zoper odločbo Komisije, s katero se zahteva odprava državne pomoči, ki ni združljiva s skupnim trgov, ni bila vložena direktna tožba ali je bila taka tožba zavrtnjena, lahko

¹ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij (UL L 255, str. 22).

² Direktiva Sveta z dne 21. decembra 1988 o splošnem sistemu priznavanja visokošolskih diplom, pridobljenih s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki traja najmanj tri leta (89/48/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 337).

³ Sodba z dne 1. aprila 2004, C-99/02.

država članica uveljavlja edino ugovor absolutne nemožnosti pravnega izvajanja te odločbe. Niti strah pred notranjimi težavami, tudi če so nepremostljive, niti dejstvo, da namerava zadevna država članica preveriti individualen položaj vsakega zadevnega podjetja, ne more utemeljiti tega, da ta država ne spoštuje obveznosti, ki jih ima na podlagi prava Unije. Tako zamude zadevne države članice pri izvajanju odločbe Komisije, ki se v glavnem lahko pripiše poznemu ukrepanju te države za odpravo težav pri določanju in izterjavi zneskov nezakonitih pomoči, ni mogoče šteti za veljavno utemeljitev. V zvezi s tem je Sodišče dodalo, da ni pomembno, da je zadevna država članica obvestila Komisijo o težavah, na katere je naletela pri zagotavljanju vračila teh pomoči, in o rešitvah za odpravo teh težav.

Dalje, v zvezi z naložitvijo denarnih kazni je Sodišče razsodilo, da je v okviru postopka iz člena 228(2) ES v njegovi pristojnosti, da v vsaki zadevi glede na okoliščine primera, o katerem odloča, in glede na stopnjo prepričevanja in odvracanja, ki se mu zdi potrebna, določi primerne denarne kazni, da se zagotovi kar najhitrejša izvršitev sodbe, s katero je bila pred tem ugotovljena neizpolnitev obveznosti, in da se preprečijo podobne kršitve prava Unije. Poleg tega je dodalo, da sta pravni in dejanski okvir ugotovljene neizpolnitve lahko znaka, da je za učinkovito preventivo poznejših podobnih kršitev prava Unije treba sprejeti odvratilni ukrep. Glede zneska denarne kazni je Sodišče poudarilo, da mora ob izvajanju diskrecijske pravice v zvezi s tem določiti denarno kazen tako, da je po eni strani prilagojena okoliščinam in po drugi strani sorazmerna z ugotovljeno neizpolnitvijo obveznosti ter plačilno sposobnostjo zadevne države članice.

Nazadnje je Sodišče opozorilo, da je ob upoštevanju ciljev postopka iz člena 228(2) ES pri izvajanju pooblastila za odločanje po prostem preudarku, ki mu je podeljeno v okviru tega člena, pristojno za kumulativno naložitev denarne kazni in pavšalnega zneska.

Nato je treba omeniti zadevo v zvezi z ničnostno tožbo, in sicer zadevo *Komisija proti Kronoply in Kronotex* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-83/09 P).

V tej zadevi je moralo Sodišče odločiti o dopustnosti ničnostne tožbe, ki sta jo tretji osebi vložili zoper odločbo Komisije o nenasprotovanju državni pomoči, ki jo je država članica dodelila družbi. Po mnenju Sodišča je zakonitost take odločbe, sprejete na podlagi člena 4(3) Uredbe št. 659/1999⁴, odvisna od tega, ali so obstajali dvomi o združljivosti pomoči s skupnim trgom. Ker bi se ob obstoju takih dvomov moral začeti formalni postopek preiskave, v katerem bi lahko sodelovale zainteresirane stranke iz člena 1(h) navedene uredbe, je treba šteti, da vsako zainteresirano stranko v smislu te določbe taka odločba neposredno in posamično zadeva. Osebe, ki so upravičene do procesnih jamstev iz člena 88(2) ES in člena 6(1) Uredbe št. 659/1999, lahko namreč spoštovanje teh jamstev uveljavljajo le, če imajo možnost, da odločbo o nenasprotovanju izpodbijajo pred sodiščem Unije. Sodišče je zato razsodilo, da v okviru ničnostne tožbe poseben status zainteresirane stranke v smislu člena 1(h) Uredbe št. 659/1999, povezan s specifičnim tožbenim predmetom, zadostuje, da se v skladu s členom 230, četrti odstavek, ES tožeča stranka, ki izpodbija odločbo o nenasprotovanju, individualizira.

Poleg tega je Sodišče poudarilo, da člen 1(h) Uredbe št. 659/1999 ne izključuje, da bi se lahko podjetje, ki ni neposreden konkurent upravičenca do pomoči, v proizvodnem postopku pa potrebuje isto surovino, štelo za zainteresirano stranko, če zatrjuje, da bi dodelitev pomoči lahko vplivala na njegove interese. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da je zahteva, da se opredeli predmet tožbe, ki izhaja iz člena 44(1)(c) Poslovnika Splošnega sodišča, pravno ustrezno izpolnjena, če

⁴ Uredba Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 339).

tožeča stranka navede odločbo, za katero predlaga razglasitev ničnosti. Ni pomembno, ali je v tožbi navedeno, da se z njo predlaga razglasitev ničnosti odločbe o nenasprotovanju – kar je izraz iz člena 4(3) Uredbe št. 659/1999 – ali odločbe o tem, da ne bo začet formalni postopek preiskave, saj Komisija o teh dveh vidikih odloči z eno samo odločbo.

Nazadnje je treba omeniti zadevi v zvezi s tem, kako Sodišče izvaja svojo pristojnost predhodnega odločanja.

V zadevi *Miles in drugi* (sodba z dne 14. junija 2011, zadeva C-196/09) se je Sodišče ukvarjalo s pojmom „sodišče države članice“ v smislu člena 267 PDEU.

Sodišče je menilo, da ni pristojno za odločanje o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložil odbor Evropskih šol za pritožbe. Sodišče pri presoji vprašanja, ali je predložitveni organ sodišče v smislu člena 267 PDEU, ki je izključno vprašanje prava Unije, upošteva vse elemente, kot so zakonska podlaga organa, njegova stalnost, obveznost njegove sodne pristojnosti, kontradiktornost postopka, njegova uporaba pravnih pravil in njegova neodvisnost. Čeprav odbor za pritožbe izpolnjuje vsa ta merila in ga je zato treba opredeliti kot sodišče v smislu člena 267 PDEU, pa ni organ „države članice“, kot je navedeno v tem členu, ampak Evropskih šol, ki so po navedbah v prvi in tretji uvodni izjavi Konvencije Evropskih šol sistem posebne vrste, ki z mednarodnim sporazumom predstavlja obliko sodelovanja med državami članicami ter med njimi in Unijo. Tako je organ mednarodne organizacije, ki je kljub funkcionalnim vezem z Unijo formalno ločen od nje in njenih držav članic. V teh okoliščinah zgolj dejstvo, da mora odbor za pritožbe, kadar odloča o sporu, uporabljati splošna načela prava Unije, ne zadostuje za to, da bi spadal v obseg pojma sodišče države članice in zato na področje uporabe člena 267 PDEU.

Zadeva *Lesoochranárske zoskupenie* (sodba z dne 8. marca 2011, zadeva C-240/09) je Sodišču omogočila, da je odločilo o svoji pristojnosti glede razlage mednarodnega sporazuma (Aarhuške konvencije⁵), ki so ga sklenile Skupnost in države članice na podlagi deljene pristojnosti.

Sodišče, ki mu je bila zadeva predložena v skladu z določbami Pogodbe, in sicer člena 267 PDEU, se je razglasilo za pristojno za razmejitve obveznosti, ki jih prevzame Unija, in obveznosti, ki ostanejo v pristojnosti držav članic, ter za razlago določb navedene konvencije. Dalje je bilo treba ugotoviti, ali je Unija na področju, ki ga zajema člen 9(3) Aarhuške konvencije, izvajala svojo pristojnost in sprejela določbe, s katerimi se izpolnjujejo obveznosti, ki izhajajo iz te konvencije. Če ne bi bilo tako, bi obveznosti iz člena 9(3) Aarhuške konvencije še naprej spadale pod nacionalno pravo držav članic. V tem primeru bi morala sodišča teh držav na podlagi nacionalnega prava odločiti, ali se lahko posamezniki neposredno sklicujejo na določbe tega mednarodnega sporazuma, ki se nanašajo na to področje, oziroma ali jih morajo ta sodišča uporabiti po uradni dolžnosti. V takem primeru pravo Unije ne nalaga – vendar niti ne izključuje – da pravni red države članice posameznikom priznava pravico neposrednega sklicevanja na to določbo ali nalaga sodišču obveznost, da jo uporabi po uradni dolžnosti. Če pa bi se ugotovilo, da je Unija izvajala svojo pristojnost in sprejela določbe na področju, ki ga zajema člen 9(3) Aarhuške konvencije, bi se uporabilo pravo Unije, in Sodišče bi moralo odločiti, ali imajo zadevne določbe mednarodnega sporazuma neposredni učinek. Poleg tega lahko posebno vprašanje, ki še ni bilo vključeno v zakonodajno urejanje v Uniji, kljub temu spada v pravo Unije, kadar je urejeno v sporazumih, ki so jih sklenile Unija in njene države članice, in se nanaša na področje, ki ga to pravo v veliki meri zajema.

⁵ Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, v imenu Evropske skupnosti odobrena s Sklepom Sveta 2005/370/ES z dne 17. februarja 2005 (ULL 124, str. 1).

Sodišče je menilo, da je pristojno za razlago določb člena 9(3) Aarhuške konvencije in zlasti za odločanje o vprašanju, ali imajo te neposredni učinek. Obstaja namreč jasen interes, da se določba, ki se lahko uporablja tako za zadeve, ki spadajo na področje uporabe nacionalnega prava, kot za zadeve, ki spadajo na področje uporabe prava Unije, ne glede na okoliščine, v katerih naj bi se uporabila, razlaga enotno, da bi se v prihodnosti izognili različnim razlagam.

S temi zadevami, ki se nanašajo na sodne postopke, pa nikakor ni predstavljen celotni prispevek sodne prakse iz leta 2011 k razjasnitvi bistvenih ustavnih ali institucionalnih vprašanj.

V zadevi *Patriciello* (sodba z dne 6. septembra 2011, zadeva C-163/10) je Sodišče razlagalo člen 8 Protokola o privilegijih in imunitetah Evropske unije, priloženega k pogodbam EU, DEU in Euratom, in pojasnilo obseg imunitete, ki jo pravo Unije podeljuje evropskemu poslancu zaradi mnenja ali glasu, ki ga izreče pri opravljanju svojih dolžnosti.

Sodišče je razsodilo, da je treba člen 8 Protokola o privilegijih in imunitetah Evropske unije razlagati tako, da izjava, ki jo je evropski poslanec podal zunaj Evropskega parlamenta in v zvezi s katero se je v njegovi državi članici izvora začel kazenski pregon za kaznivo dejanje krive ovadbe, pomeni mnenje, izraženo pri opravljanju poslanskih dolžnosti, ki je zajeto z imuniteto, določeno v tej določbi, le če izjava ustreza subjektivni presoji, ki je neposredno in očitno povezana z opravljanjem teh dolžnosti. Ali so v obravnavanem primeru ti pogoji izpolnjeni, mora ugotoviti predložitveno sodišče.

V okviru pristopa novih držav članic k Uniji 1. maja 2004 se je Sodišče v zadevi *Vicoplus in drugi* (sodba z dne 10. februarja 2011, združene zadeve od C-307/09 do C-309/09) ukvarjalo z razlago členov 56 PDEU in 57 PDEU ter člena 1(3)(c) Direktive 96/71⁶ o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev.

Sodišče je tako presodilo, da člena 56 PDEU in 57 PDEU ne nasprotujeta temu, da država članica v prehodnem obdobju, določenem v odstavku 2 poglavja 2 Priloge XII k Aktu o pristopu iz leta 2003⁷, napotitev – v smislu člena 1(3)(c) navedene direktive – delavcev, ki so poljski državljani, na svojem ozemlju pogojuje s pridobitvijo delovnega dovoljenja. Čeprav tak nacionalni ukrep pomeni omejitev svobode opravljanja storitev, ga je namreč treba šteti za ukrep, ki ureja dostop poljskih državljanov na trg dela zadevne države članice v smislu odstavka 2 poglavja 2 Priloge XII k Aktu o pristopu iz leta 2003. Tako sklepanje je utemeljeno tudi s ciljem te določbe, namreč da se prepreči, da bi po pristopu novih držav članic k Uniji nastale motnje na trgih dela v starih državah članicah zaradi nenadnega prihoda veliko delavcev, ki so državljani teh novih držav članic.

Na področju pravice javnosti do dostopa do podatkov je bila v zadevi *Švedska proti MyTravel in Komisiji* (sodba z dne 21. julija 2011, zadeva C-506/08 P) pri Sodišču vložena pritožba zoper sodbo⁸ Splošnega sodišča, s katero je bila zavrnjena tožba, ki jo je družba MyTravel vložila zoper odločbi⁹

⁶ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 96/71/ES z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev v okviru opravljanja storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 431).

⁷ Akt o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Ciper, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike k Evropski uniji in prilagoditvah Pogodb, na katerih temelji Evropska unija (UL L 236, str. 33).

⁸ Sodba Splošnega sodišča z dne 9. septembra 2008 v zadevi *MyTravel proti Komisiji* (T-403/05).

⁹ Odločba Komisije D(2005) 8461 z dne 5. septembra 2005 in Odločba Komisije D(2005) 9763 z dne 12. oktobra 2005.

Komisije o zavrnitvi dostopa do nekaterih internih dokumentov institucije v okviru že končanega postopka koncentracije.

Uredba št. 1049/2001¹⁰ o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije v členu 4 določa izjeme, ki odstopajo od načela čim širšega dostopa javnosti do dokumentov in ki jih je zato treba razlagati in uporabljati ozko. Sodišče je menilo, da kadar institucija odloči, da se zavrne dostop do dokumenta, katerega posredovanje se je zahtevalo od nje, mora načeloma podati pojasnila v zvezi s tem, kako bi lahko dostop do tega dokumenta konkretno in dejansko posegel v interes, ki je varovan – in sicer zlasti varstvo postopka odločanja institucije in varstvo pravnih nasvetov – in na katerega se institucija sklicuje.

Sodišče je preučilo vse zadevne dokumente in med drugim presodilo, da bi morale Splošno sodišče od Komisije zahtevati, naj posebej obrazloži, zakaj je menila, da bi razkritje nekaterih zadevnih dokumentov resno oslabilo postopek odločanja te institucije, čeprav je bil postopek, na katerega so se dokumenti nanašali, končan.

Sodišče je zato sklenilo, da Komisija v svojih odločbah ni pravilno uporabila niti izjeme, ki se nanaša na varstvo postopka njenega odločanja, niti izjeme, ki se nanaša na varstvo pravnih nasvetov. Zato je v zvezi s tem sodbo Splošnega sodišča razveljavilo, odločbi Komisije pa razglasilo za nični.

Ker nekaterih trditev, ki jih je Komisija navedla v utemeljitev zavrnitve razkritja nekih drugih internih dokumentov – zlasti tiste glede drugih izjem, ki se nanašajo na varstvo namena inšpekcij, preiskav in revizij – Splošno sodišče ni preučilo, je Sodišče menilo, da o njih ne more odločati, in je zadevo vrnilo v razsojanje Splošnemu sodišču.

V zvezi z uporabo prava Unije v pravnem redu držav članic si posebno pozornost zaslužita dve zadevi.

V zadevah *Ze Fu Fleischhandel in Vion Trading* (sodba z dne 5. maja 2011, združeni zadevi C-201/10 in C-202/10) je Sodišče menilo, da načelo pravne varnosti načeloma ne nasprotuje temu, da v okviru zaščite finančnih interesov Unije, opredeljene z Uredbo št. 2988/95,¹¹ in na podlagi člena 3(3) te uredbe nacionalni organi in sodišča države članice za spor o vračilu napačno dodeljenega izvoznega nadomestila po analogiji uporabijo zastaralni rok iz nacionalne določbe iz splošne ureditve, če je bila taka uporaba, ki izhaja iz sodne prakse, dovolj predvidljiva, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče. Vendar po mnenju Sodišča načelo sorazmernosti, kadar države članice uresničujejo možnost iz člena 3(3) Uredbe št. 2988/95, nasprotuje uporabi tridesetletnega zastaralnega roka za spor o vračilu neupravičeno prejetih nadomestil. Glede na cilj zaščite finančnih interesov Unije, v zvezi s katerim je zakonodajalec Unije menil, da je štiriletni oziroma celo triletni zastaralni rok dovolj dolg, da omogoči nacionalnim organom pregon nepravilnosti, ki škodi tem finančnim ciljem in ki lahko vodi do sprejetja ukrepa, kot je vračilo neupravičeno prejete ugodnosti, odobritev tridesetletnega roka navedenim organom namreč presega to, kar skrbna uprava potrebuje. Sodišče je nazadnje menilo, da v položaju, ki spada na področje uporabe navedene uredbe, načelo pravne varnosti nasprotuje temu, da lahko „daljši“ zastaralni rok v smislu člena 3(3) te uredbe izhaja iz zastaralnega roka iz splošne ureditve, ki je s sodno prakso skrajšan, da bi bilo

¹⁰ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1, zvezek 3, str. 331).

¹¹ Uredba Sveta (ES, Euratom) št. 2988/95 z dne 18. decembra 1995 o zaščiti finančnih interesov Evropskih skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1, zvezek 1, str. 340).

pri njegovi uporabi upoštevano načelo sorazmernosti, saj je v takih okoliščinah vsekakor mogoče uporabiti štiriletni zastaralni rok iz člena 3(1), prvi pododstavek, navedene uredbe.

V zadevi *Lady & Kid A in drugi* (sodba z dne 6. septembra 2011, zadeva C-398/09) je Sodišče razsodilo, da je treba pravila prava Unije v zvezi z vračilom zneskov, plačanih brez pravnega temelja, razlagati tako, da lahko vračilo neupravičene pridobitve povzroči neupravičeno obogatitev samo, če so bili zneski, ki jih je davčni zavezanec plačal brez pravnega temelja iz naslova dajatve, odmerjene v državi članici v nasprotju s pravom Unije, neposredno prevaljeni na kupca. Na podlagi tega je ugotovilo, da pravo Unije nasprotuje temu, da bi država članica zavrnila vračilo nezakonite dajatve, ker so bili zneski, ki jih je davčni zavezanec plačal brez pravnega temelja, izravnani s prihranki, ki izhajajo iz sočasne odprave drugih dajatev, ker te izravnave z vidika prava Unije ni mogoče šteti za neupravičeno obogatitev glede na to dajatev.

V zvezi s prispevkom Sodišča k opredelitvi učinkov sporazumov, ki jih je Unija sklenila s tretjimi državami, velja opozoriti na zadevi *Unal* (sodba z dne 29. septembra 2011, zadeva C-187/10) in *Pehlivan* (sodba z dne 16. junija 2011, zadeva C-484/07), v katerih so se zastavila pomembna vprašanja v zvezi z razlago mednarodnih sporazumov, zlasti pridružitvenega sporazuma EGS-Turčija¹².

Na področju mednarodnih sporazumov velja omeniti tudi sodbo Sodišča o razlagi Aarhuške konvencije¹³ (sodba z dne 8. marca 2011 v zadevi *Lesoochranárske zoskupenie*, C-240/09).

V zgoraj navedeni zadevi *Unal* je Sodišče najprej presodilo, da je treba člen 6(1), prva alineja, Sklepa Pridružitvenega sveta EGS-Turčija št. 1/80 (v nadaljevanju: Sklep št. 1/80) razlagati tako, da pristojnim nacionalnim organom prepoveduje, da se turškemu delavcu odvzame dovoljenje za prebivanje z retroaktivnim učinkom od takrat, ko pogoj za izdajo dovoljenja za prebivanje, določen v nacionalnem pravu, ne obstaja več, če ta ni ravnal goljufovo in če se je odzvem zgodil po izteku enoletnega obdobja zakonite zaposlitve, ki je določeno v navedenem členu 6(1), prva alineja. Sodišče je namreč menilo, da po eni strani tega sklepa ni mogoče razlagati tako, da lahko država članica enostransko spremeni vsebino sistema postopnega vključevanja turških državljanov na trg dela države članice gostiteljice. Po drugi strani bi nepriznanje tega, da je bil tak delavec v državi članici gostiteljici zakonito zaposlen dlje kot eno leto, nasprotovalo splošnemu načelu spoštovanja pridobljenih pravic, po katerem od takrat, ko se lahko turški državljan veljavno sklicuje na pravice na podlagi določbe Sklepa št. 1/80, te niso več odvisne od nadaljnjega obstoja okoliščin, zaradi katerih so nastale, saj takšnega pogoja v tem sklepu ni.

Dalje, v zgoraj navedeni zadevi *Pehlivan* je Sodišče ugotovilo, da tako iz primarnosti prava Unije kakor iz neposrednega učinka določbe, kot je člen 7, prvi odstavek, Sklepa št. 1/80, izhaja, da države članice ne morejo enostransko spremeniti vsebine sistema postopnega vključevanja turških državljanov na trg dela države članice gostiteljice in da nimajo možnosti sprejetja ukrepov, ki bi lahko negativno vplivali na status, priznan tem državljanom s pravom, ki se nanaša na pridruževanje Turčije EGS. Tako lahko družinski član turškega delavca, ki izpolnjuje pogoje iz navedenega člena 7, prvi odstavek, pravice, ki jih ima na podlagi te določbe, izgubi le v dveh primerih, in sicer bodisi kadar pomeni navzočnost turškega migranta na ozemlju države članice gostiteljice zaradi njegovega osebnega ravnanja dejansko in resno nevarnost za javni red, javno

¹² Sklep Sveta 64/732/EGS z dne 23. decembra 1963 o sklenitvi Sporazuma o pridružitvi med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Turčijo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 11, str. 10).

¹³ Glej opombo 5.

varnost ali javno zdravje v smislu člena 14(1) tega sklepa bodisi kadar je zadevna oseba za daljše obdobje brez upravičenih razlogov zapustila ozemlje te države.

Nazadnje, v zgoraj navedeni zadevi *Lesoochranárske zoskupenie* je Sodišče razsodilo, da člen 9(3)¹⁴ Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Aarhuška konvencija) v pravu Unije nima neposrednega učinka. Vendar pa mora nacionalno sodišče, kolikor je mogoče, procesno pravo v zvezi s pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za vložitev pravnega sredstva v upravnem ali sodnem postopku, razlagati tako v skladu s cilji člena 9(3) te konvencije kot v skladu s ciljem učinkovitega pravnega varstva pravic, ki jih daje pravo Unije, da bi lahko organizacija za varstvo okolja pred sodiščem izpodbijala odločbo, sprejeto v upravnem postopku, ki bi bila lahko v nasprotju z okoljskim pravom Unije. Če neko področje na ravni Unije ni urejeno, je treba v nacionalnem pravnem redu vsake države članice določiti postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je zagotoviti varstvo pravic, ki jih posameznikom daje pravo Unije, pri tem pa so države članice odgovorne za to, da v vsakem primeru zagotovijo učinkovito varstvo teh pravic. V zvezi s tem postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je zagotavljanje varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki veljajo za podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), in ne smejo praktično onemogočiti oziroma pretirano otežiti uveljavljanja pravic, ki jih daje pravni red Unije (načelo učinkovitosti).

Kar zadeva državljanstvo Unije in pravice, ki so z njim povezane, še zdaleč niso bile razkrite vse njihove razsežnosti.

V zadevi *Ruiz Zambrano* (sodba z dne 8. marca 2011, zadeva C-34/09) je Sodišče odločilo o občutljivem vprašanju, ali določbe Pogodbe o državljanstvu Unije državljanu tretje države, enemu od staršev, ki vzdržuje svoje mladoletne otroke, ki so državljani Unije, podeljujejo pravico do prebivanja in dela v državi članici, katere državljani so ti otroci, v kateri imajo stalno prebivališče in ki je niso od rojstva nikoli zapustili. Sodišče je menilo, da člen 20 PDEU nasprotuje temu, da država članica, prvič, državljanu tretje države, ki vzdržuje svoje mladoletne otroke, ki so državljani Unije, zavrne prebivanje v državi članici, v kateri imajo ti stalno prebivališče in katere državljani so, in drugič, temu državljanu tretje države zavrne izdajo delovnega dovoljenja, ker bi taki odločbi tem otrokom onemogočili dejansko uresničevanje bistva pravic, ki so podeljene s statusom državljana Unije. Status državljana Unije je namreč zasnovan kot temeljni status državljanov držav članic. Taka zavrnitev prebivanja pa bi povzročila, da bi bili navedeni otroci, državljani Unije, prisiljeni zapustiti ozemlje Unije, zato da bi spremljali starše. Prav tako bi obstajala nevarnost, da ta oseba, če ji ne bi bilo izdano delovno dovoljenje, ne bi imela zadostnih sredstev za lastno preživljanje in preživljanje svoje družine, kar bi prav tako povzročilo, da bi bili njeni otroci, državljani Unije, prisiljeni zapustiti ozemlje Unije. V teh okoliščinah navedeni državljani Unije ne bi mogli uresničevati bistva pravic, ki so podeljene z njihovim statusom državljana Unije.

Zadeva *McCarthy* (sodba z dne 5. maja 2011, zadeva C-434/09) je Sodišču omogočila preučiti, ali se določbe v zvezi z državljanstvom Unije uporabljajo za položaj državljana Unije, ki ni nikoli uresničeval pravice do prostega gibanja, ki je vseskozi prebival v državi članici, katere državljan je, in ki ima poleg tega še državljanstvo druge države članice. Sodišče je najprej presodilo, da se člen 3(1)

¹⁴ „Poleg tega in brez vpliva na revizijske postopke iz prvega in drugega odstavka tega člena mora pogodbenica zagotoviti, da imajo člani javnosti, kadar izpolnjujejo morebitna merila po njenem notranjem pravu, dostop do upravnih ali sodnih postopkov za izpodbijanje dejanj in opustitev oseb zasebnega prava in organov javne oblasti, ki so v nasprotju z določbami njenega notranjega prava, ki se nanaša na okolje.“

Direktive 2004/38 o prostem gibanju in prebivanju¹⁵ za takega državljan Unije ne uporablja. Na to ugotovitev ne more vplivati dejstvo, da ima ta državljan tudi državljanstvo države članice, v kateri ne prebiva. To, da ima državljan Unije državljanstvo več držav članic, namreč ne pomeni, da uresničuje pravico do prostega gibanja. Sodišče je dalje menilo, da se člen 21 PDEU ne uporablja za državljan Unije, ki ni nikoli uresničeval pravice do prostega gibanja, ki je vseskozi prebival v državi članici, katere državljan je, in ki ima poleg tega še državljanstvo druge države članice, če glede položaja tega državljana niso bili uporabljeni ukrepi države članice, s katerimi bi mu bilo preprečeno dejansko uresničevanje bistva pravic, ki so podeljene s statusom državljan Unije, ali oteženo uresničevanje njegove pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic. Zgolj na podlagi okoliščine, da ima prebivalec poleg državljanstva države članice, v kateri prebiva, tudi državljanstvo druge države članice, ni mogoče ugotoviti, da položaj zadevne osebe spada na področje uporabe člena 21 PDEU, saj se navedeni položaj ne navezuje na nobenega od položajev, ki ga predvideva pravo Unije, vsa upoštevana dejstva glede tega položaja pa se umeščajo v eno samo državo članico.

V zadevi *Dereci in drugi* (sodba z dne 15. novembra 2011, zadeva C-256/11) se je pojavilo vprašanje, ali določbe o državljanstvu Unije državljanu tretje države omogočajo, da prebiva na ozemlju države članice, kadar želi prebivati z družinskim članom, ki je državljan Unije s prebivališčem v tej državi članici, katere državljan je, ki ni nikoli uresničeval pravice do prostega gibanja in ki glede preživljanja ni odvisen od navedenega državljana tretje države. Sodišče je menilo, da pravo Unije, zlasti njegove določbe v zvezi z državljanstvom Unije, ne nasprotujejo temu, da država članica državljanu tretje države zavrne prebivanje na njenem ozemlju, kadar želi ta prebivati z družinskim članom, ki je državljan Unije s prebivališčem v tej državi članici, katere državljan je, in ki ni nikoli uresničeval pravice do prostega gibanja, če posledica zavrnitve ni preprečitev dejanskega uživanja bistva pravic, podeljenih s statusom državljan Unije, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče. Glede tega se merilo v zvezi s preprečitvijo dejanskega uživanja bistva pravic, podeljenih s statusom državljan Unije, nanaša na položaje, za katere je značilna okoliščina, da državljan Unije dejansko ni prisiljen zapustiti le ozemlja države članice, katere državljan je, ampak tudi ozemlje Unije kot celote. Zato le to, da si državljan države članice iz ekonomskih razlogov ali zaradi ohranitve družinske skupnosti na ozemlju Unije utegne zažele, da bi lahko njegovi družinski člani brez državljanstva države članice prebivali z njim na ozemlju Unije, samo po sebi ne zadošča za ugotovitev, da bi bil državljan Unije prisiljen zapustiti ozemlje Unije, če taka pravica ne bi bila podeljena.

V zadevi *Aladžov* (sodba z dne 17. novembra 2011, zadeva C-434/10) je Sodišče razlagalo člen 27(1) in (2) Direktive 2004/38¹⁶. Tako je Sodišče razsodilo, da pravo Unije ne nasprotuje zakonski določbi države članice, ki omogoča upravnemu organu, da prepove državljanu te države, da jo zapusti zaradi davčnega dolga družbe, katere eden od poslovodij je, vendar pod dvojnimi pogoji, da je cilj zadevnega ukrepa odziv – v nekaterih izrednih okoliščinah, ki lahko izhajajo zlasti iz vrste ali pomena tega dolga – na resnično, sedanjo in dovolj resno grožnjo, ki prizadene osnovne interese družbe, in da zastavljeni cilj ni zgolj ekonomski. Nacionalno sodišče mora preveriti, ali je dvojni pogoj izpolnjen. Po eni strani namreč načeloma ni izključeno, da lahko neizterjava davčnih terjatev spada med zahteve javnega reda. Po drugi strani pa, ker je namen izterjave javnih terjatev, zlasti davkov, zagotovitev financiranja intervencij zadevne države članice glede na odločitve, ki so zlasti izraz njene splošne gospodarske in socialne politike, se za ukrepe, ki jih sprejmejo javni organi,

¹⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

¹⁶ Glej opombo 15.

da bi zagotovili izterjavo, načeloma ne more šteti, da so bili sprejeti izključno zaradi ekonomskih ciljev v smislu določb člena 27(1) Direktive 2004/38. Sodišče je prav tako menilo, da čeprav bi bil ukrep prepovedi zapustitve ozemlja sprejet pod pogoji, določenimi v odstavku 1 člena 27 Direktive 2004/38, pogoji, ki jih določa odstavek 2 tega člena, nasprotujejo takemu ukrepu, če temelji izključno na obstoju davčnega dolga družbe, katere eden od poslovođij je tožeča stranka, in samo zaradi te lastnosti, brez posebne presoje osebnega ravnanja zadevne osebe in brez omembe, da bi ta kakor koli predstavljala grožnjo za javni red, in če prepoved zapustitve ozemlja ni primerna za zagotovitev uresničitve zastavljenega cilja in presega, kar je potrebno za izpolnitev tega cilja. Predložitveno sodišče mora preveriti, ali gre za tak primer v zadevi, ki mu je predložena v odločanje.

V zadevi *Runevič-Vardyn in Wardyn* (sodba z dne 12. maja 2011, zadeva C-391/09) je imelo Sodišče priložnost odločati o pravilih o prečrkovanju imen in priimkov državljanov Unije v listinah države članice o osebnem stanju. Tako je Sodišče najprej razsodilo, da člen 21 PDEU ne nasprotuje temu, da pristojni organi države članice na podlagi nacionalnega predpisa, ki določa, da se imena in priimki osebe v listinah o osebnem stanju te države lahko zapišejo le v taki obliki, ki je v skladu s pravili zapisovanja uradnega nacionalnega jezika, zavrnejo, da se zapis imena in priimka državljana te države v njegovem rojstnem listu ali poročnem listu spremeni tako, da se zapiše v obliki, ki je v skladu s pravili zapisovanja druge države članice. To, da priimka tega državljana in njegovega imena ni mogoče spremeniti in ga je mogoče v listine o osebnem stanju izvirne države članice zapisati le s črkami jezika te države članice, ne pomeni, da gre za manj ugodno obravnavanje od obravnavanja, ki ga je bil deležen, preden je uresničeval pravice, ki jih na področju gibanja oseb zagotavlja Pogodba, in ga zato ne odvrča od tega, da bi uresničeval pravico do gibanja, ki je podeljena s členom 21 PDEU. Dalje, po mnenju Sodišča člen 21 PDEU ne nasprotuje temu, da pristojni organi države članice v skladu z zgoraj opisano nacionalno zakonodajo zavrnejo, da se priimek, ki je skupen zakoncema, državljanoma Unije, kot je razviden iz listin o osebnem stanju, ki jih je izdala izvirna država članica enega od teh državljanov Unije, spremeni tako, da se zapiše v obliki, ki je v skladu s pravili zapisovanja zadnjenavedene države, če zavrnitev navedenima državljanoma Unije ne povzroči resnih neprijetnosti na upravni, poslovni in zasebni ravni, kar mora presoditi nacionalno sodišče. Če bi bilo tako, mora nacionalno sodišče preveriti tudi, ali je zavrnitev spremembe nujna za varstvo interesov, ki jih zagotavlja nacionalni predpis, in sorazmerna z legitimno zastavljenim ciljem. Nazadnje, po mnenju Sodišča člen 21 PDEU ne nasprotuje niti temu, da isti organi v skladu s to nacionalno zakonodajo zavrnejo spremembo poročnega lista državljana Unije, ki je državljan druge države članice, da bi bili imeni tega državljana v tem poročnem listu zapisani z diakritičnimi znaki, ki so bili uporabljeni v listinah o osebnem stanju, ki jih je izdala njegova izvirna država članica, in v obliki, ki je v skladu s pravili zapisovanja uradnega nacionalnega jezika te države.

Po sodbi *Lassal*¹⁷ je Sodišče člen 16 Direktive 2004/38¹⁸ razlagalo še v zadevi *Dias* (sodba z dne 21. julija 2011, zadeva C-325/09), ki je izvirala z istega predložitvenega sodišča. Sodišče je tako razsodilo, da je treba člen 16(1) in (4) Direktive 2004/38 razlagati tako, da obdobje prebivanja, ki so se končala pred datumom prenosa te direktive, to je pred 30. aprilom 2006, in so temeljila samo na dovoljenju za prebivanje, veljavno izdanem na podlagi Direktive 68/360,¹⁹ ne da bi bili izpolnjeni pogoji za pridobitev kakršne koli pravice do prebivanja, ni mogoče šteti za zakonita za pridobitev pravice do stalnega prebivališča na podlagi člena 16(1) Direktive 2004/38 in da obdobja prebivanja pred 30. aprilom 2006 in po petih letih nepretrganega zakonitega prebivanja, končanega pred tem

¹⁷ Sodba z dne 7. oktobra 2010 v zadevi *Lassal*, C-162/09. Glej letno poročilo za leto 2010, str. 16.

¹⁸ Glej opombo 15.

¹⁹ Direktiva Sveta 68/360/EGS z dne 15. oktobra 1968 o odpravi omejitev gibanja in prebivanja v Skupnosti za delavce držav članic in za njihove družine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 27).

datumom, krajša od dveh zaporednih let, ki so temeljila samo na dovoljenju za prebivanje, veljavno izdanem na podlagi Direktive 68/360, vendar ne da bi bili izpolnjeni pogoji za pridobitev pravice do prebivanja, ne morejo vplivati na pridobitev pravice do stalnega prebivališča na podlagi člena 16(1) Direktive 2004/38. Čeprav se člen 16(4) Direktive 2004/38 nanaša zgolj na odsotnost iz države članice gostiteljice, je integracijska vez med zadevno osebo in to državo članico namreč vprašljiva tudi pri državljanu, ki je sicer v njej zakonito prebival nepretrgano pet let, nato pa se odločil, da v tej državi članici ostane, ne da bi imel pravico do prebivanja. V zvezi s tem za integracijo, na kateri temelji pridobitev pravice do stalnega prebivališča iz člena 16(1) Direktive 2004/38, niso odločilne samo krajevne in časovne okoliščine, temveč tudi kvalitativni dejavniki, ki se nanašajo na stopnjo integracije v državi članici gostiteljici.

Nazadnje je Sodišče v zadevi *Stewart* (sodba z dne 21. julija 2011, zadeva C-503/09), ki se je nanašala na značilnosti kratkoročne dajatve za nezmožnost za delo za mlade invalidne osebe, odločalo o pogojih dodelitve navedene dajatve, s katerimi se ni zahtevala navzočnost prosilca na ozemlju države članice samo ob vložitvi zahtevka, temveč tudi v preteklosti. Po mnenju Sodišča člen 21(1) PDEU nasprotuje temu, da država članica za dodelitev kratkoročne dajatve za nezmožnost za delo za mlade invalidne osebe določi pogoj, da je bil prosilec prej navzoč na njenem ozemlju, medtem ko izključuje vse druge elemente, ki bi lahko dokazovali obstoj dejanske povezave med prosilcem in to državo članico, ali pogoj, da je prosilec navzoč na njenem ozemlju ob vložitvi zahtevka.

Prosti pretok blaga

Čeprav je sodne prakse na tem področju manj kot v preteklih desetletjih, je število vloženih zadev še vedno veliko.

Tako je Sodišče v zadevi *Francesco Guarnieri & Cie* (sodba z dne 7. aprila 2011, zadeva C-291/09), ki se nanaša na trgovinski spor med monaško družbo in belgijsko družbo, odločilo, prvič, da za blago, ki izvira iz Monaka, veljajo pravila Pogodbe o prostem pretoku blaga. Na podlagi člena 3(2)(b) Uredbe št. 2913/92²⁰ o carinskem zakoniku Skupnosti je ozemlje Kneževine Monako obravnavano kot del carinskega območja Unije. Ker zato na trgovino med Monakom in državami članicami ni mogoče naložiti carin ali dajatev z enakim učinkom, mora biti blago, ki izvira iz Monaka in je neposredno izvoženo v državo članico, obravnavano enako kot blago, ki izvira iz teh držav članic. Drugič, Sodišče je odločalo o vprašanju, ali določba države članice, ki vsem tujim državljanom, kot so monaški državljani, nalaga, da plačajo *cautio judicatum solvi*, kadar nameravajo začeti sodni postopek proti državljanu te države članice, medtem ko taka zahteva ni naložena državljanom te države članice, ovira prosti pretok blaga na podlagi člena 34 PDEU. Sodišče je odgovorilo nikalno. Po njegovem mnenju je posledica tovrstnega ukrepa sicer to, da za gospodarske subjekte, ki želijo sprožiti sodni postopek, veljajo drugačni postopkovni predpisi glede na to, ali imajo državljanstvo zadevne države članice. Vendar je okoliščina, da bi državljani drugih držav članic zato omahovali glede prodajanja blaga kupcem, ki imajo sedež v navedeni državi članici in državljanstvo te države članice, preveč negotova in posredna, da bi se tak nacionalni ukrep lahko štél za ukrep, ki bi lahko oviral trgovino znotraj Skupnosti, tako da ni mogoče šteti, da obstaja vzročna zveza med morebitnim oviranjem trgovine znotraj Skupnosti in zadevnim drugačnim obravnavanjem.

Omeniti je treba še eno sodbo v zvezi s prostim pretokom blaga. Zadeva *Komisija proti Avstriji* (sodba z dne 21. decembra 2011, zadeva C-28/09) se je nanašala na nacionalno zakonodajo, s katero je bila na odseku ceste najvišje kategorije, ki je bila ena glavnih kopenskih povezovalnih poti med

²⁰ Uredba Sveta (EGS) št. 2913/92 z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 2, zvezek 4, str. 307).

državama članicama, prepovedana vožnja za tovorna vozila z več kot 7,5 tone, ki prevažajo določeno blago. Po mnenju Sodišča država članica, ki sprejme tako zakonodajo zaradi zagotavljanja kakovosti zunanjega zraka na zadevnem območju v skladu s členom 8(3) Direktive 96/62 o ocenjevanju in nadzoru kakovosti zunanjega zraka²¹ v povezavi z Direktivo 1999/30/ES o mejnih vrednostih žveplovega dioksida, dušikovega dioksida in dušikovih oksidov²², ne izpolnjuje obveznosti iz členov 28 ES in 29 ES. Sodišče je namreč odločilo, da taka prepoved, ker zadevna podjetja sili k iskanju ekonomsko izvedljivih rešitev za prevoz zadevnega blaga, ovira prosti pretok blaga in jo je treba šteti za ukrep z enakim učinkom kot količinske omejitve, ki ni v skladu z obveznostmi iz členov 28 ES in 29 ES, če ni objektivno utemeljena. Čeprav po mnenju Sodišča nujne zahteve, potrebne zaradi varstva okolja, ki načeloma zajema tudi varovanje zdravja, lahko upravičujejo nacionalne ukrepe, ki bi lahko ovirali trgovino znotraj Skupnosti, če so primerni za uresničitev tega cilja in ne presegajo tega, kar je nujno za njihovo uresničitev, pa navedena prepoved s tem ne more biti upravičena, če ni dokazano, da zastavljenega cilja ni mogoče doseči z ukrepi, ki manj omejujejo prosti pretok, na primer z razširitvijo prepovedi vožnje za tovorna vozila, ki spadajo v nekatere razrede, na tovorna vozila, ki spadajo v druge razrede, ali z nadomestitvijo spremenljive omejitve hitrosti s stalno omejitvijo na 100 km/h.

Prosti pretok oseb, storitev in kapitala

Sodišče je tudi v tem letu izdalo veliko sodb glede svobode ustanavljanja, svobode opravljanja storitev, prostega gibanja delavcev in prostega pretoka kapitala. Izbrane sodbe bodo zaradi preglednosti predstavljene po skupinah glede na svoboščino, na katero se nanašajo, in nekaterih primerih še glede na zadevna področja dejavnosti.

Na področju svobode ustanavljanja je Sodišče v več povezanih zadevah odločalo o pojmu dejavnosti, ki so povezane z izvajanjem javne oblasti, in izključitvi notarskega poklica iz uporabe določb člena 49 PDEU (prej člen 43 ES). Sodišče je na podlagi tožb zaradi neizpolnitve obveznosti, vloženih proti šestim državam članicama, katerih nacionalna ureditev je omejevala dostop do notarskega poklica le na državljane zadevne države, v sodbah *Komisija proti Belgiji* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-47/08), *Komisija proti Franciji* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-50/08), *Komisija proti Luksemburgu* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-51/08), *Komisija proti Avstriji* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-53/08), *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-54/08) in *Komisija proti Grčiji* (sodba z dne 24. maja 2011, zadeva C-61/08) razsodilo, da je člen 45, prvi odstavek, ES izjema od temeljnega pravila svobode ustanavljanja, ki jo je treba razlagati tako, da je njen obseg omejen na to, kar je nujno potrebno za ohranitev interesov, ki jih ta določba državam članicama omogoča varovati. Poleg tega mora biti ta izjema omejena le na dejavnosti, ki so same po sebi v neposredni in posebni zvezi z izvajanjem javne oblasti. Sodišče je nato glede dejavnosti, ki so zaupane notarjem, pojasnilo, da je treba, zato da se presodi, ali so v taki neposredni in posebni zvezi z izvajanjem javne oblasti, upoštevati naravo dejavnosti, ki jih opravljajo ti notarji. Sodišče je zvezi s tem ugotovilo, da pri več dejavnostih, ki jih opravljajo notarji v zadevnih državah članicah, ni neposredne in posebne zveze z izvajanjem javne oblasti v smislu člena 45, prvi odstavek, ES (postal člen 51, prvi odstavek, PDEU), kljub pomembnim pravnim učinkom, ki jih imajo njihovi akti, ker imajo bodisi volja strank bodisi nadzor ali odločba sodišča poseben pomen. Sodišče je tudi poudarilo, da notarji v okviru svoje krajevne pristojnosti poklic

²¹ Direktiva Sveta 96/62/ES z dne 27. septembra 1996 o ocenjevanju in nadzoru kakovosti zunanjega zraka (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 3, str. 95).

²² Direktiva Sveta 1999/30/ES z dne 22. aprila 1999 o mejnih vrednostih žveplovega dioksida, dušikovega dioksida in dušikovih oksidov, trdnih delcev in svinca v zunanjem zraku (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 164).

opravljajo v pogojih konkurence, kar za izvajanje javne oblasti ni značilno. Poleg tega so strankam neposredno in osebno odgovorni za škodo, ki je posledica napak, ki jih storijo pri opravljanju svojih dejavnosti, drugače od javnih organov, katerih odgovornost za napake prevzame država. Sodišče je zato sklenilo, da nobena od zadevnih držav ni izpolnila obveznosti iz člena 43 ES (postal člen 49 PDEU), saj dejavnosti, ki so v pravnem redu vsake od teh držav zaupane notarjem, niso povezane z izvajanjem javne oblasti v smislu člena 45, prvi odstavek, ES (postal člen 51, prvi odstavek, PDEU).

Sodišče je na področju svobode ustanavljanja tudi pojasnilo svojo sodno prakso o omejitvah, določenih za prenos sedeža družbe v državo članico, ki ni država njene ustanovitve.

Tako je v zadevi *National Grid Indus* (sodba z dne 29. novembra 2011, zadeva C-371/10) razsodilo, da člen 49 PDEU ne nasprotuje zakonodaji države članice, v skladu s katero se davek na nerealizirani kapitalski dobiček, ki se nanaša na sredstva družbe, dokončno odmeri – ne da bi se upošteval kapitalski dobiček ali kapitalске izgube, ki bi lahko nastali pozneje – takrat ko družba zaradi prenosa sedeža dejanske uprave v drugo državo članico preneha ustvarjati dobiček, ki je obdavčljiv v prvi državi članici. V zvezi s tem ni pomembno, da se obdavčeni nerealizirani kapitalski dobiček nanaša na tečajni dobiček, ki ga v državi članici gostiteljici glede na njen veljavni davčni sistem ni mogoče izkazati. Po mnenju Sodišča se s tako zakonodajo spoštuje načelo sorazmernosti ob upoštevanju cilja, da se nerealizirani kapitalski dobiček, ki je nastal v okviru davčne pristojnosti matične države članice, obdavči v tej. Sorazmerno je namreč, da matična država članica zaradi ohranitve izvajanja svoje davčne pristojnosti odmeri davek, ki ga je treba plačati na nerealizirani kapitalski dobiček, nastal na njenem ozemlju, ko je njena davčna pristojnost v zvezi z zadevno družbo prenehala obstajati, v obravnavanem primeru ob prenosu sedeža dejanske uprave družbe v drugo državo članico. Nasprotno pa po mnenju Sodišča člen 49 PDEU nasprotuje zakonodaji države članice, po kateri se davek na nerealizirani kapitalski dobiček, ki se nanaša na premoženje družbe, ki prenese sedež dejanske uprave v drugo državo članico, izterja takoj ob tem prenosu. Sodišče je namreč menilo, da bi nacionalna ureditev, po kateri lahko družba, ki prenese sedež dejanske uprave v drugo državo članico, izbira med takojšnjim plačilom davka, kar zanjo ustvarja neugoden finančni položaj, vendar jo razbremeni dodatnega administrativnega bremena, in poznejšim plačilom davka, h kateremu se v nekaterih primerih v skladu z veljavno nacionalno ureditvijo prištejejo obresti, kar nujno spremlja administrativno breme za zadevno družbo, ki je povezano z nadzorom prenesenega premoženja, pomenila ukrep, ki bi, čeprav zagotavlja uravnoteženo razdelitev davčne pristojnosti med državami članicami, manj posegal v svobodo ustanavljanja kot takojšnja izterjava navedenega davka.

Sodišče je pravila Pogodbe o svobodi ustanavljanja in svobodi opravljanja storitev razlagalo tudi na področju določanja zneska odvetniških nagrad.

V zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 29. marca 2011, zadeva C-565/08) je Komisija Italijanski republiki očitala, da je sprejela določbe, ki odvetnikom nalagajo obveznost spoštovanja najvišjih tarif pri določanju svojih nagrad, s čimer je kršila člena 43 ES in 49 ES (postala člena 49 PDEU in 56 PDEU). Sodišče je trditve Komisije zavrnilo in sklenilo, da italijanska država ni kršila obveznosti, ki jih ima na podlagi členov 43 ES (postal člen 49 PDEU) in 49 ES (postal člen 56 PDEU), saj zadevna ureditev ni bila zasnovana tako, da bi oteževala dostop na trg odvetniških storitev v pogojih običajne in učinkovite konkurence. Po mnenju Sodišča to velja za ureditev, za katero je značilna prožnost, ki omogoča ustrezno plačilo za vse vrste storitev, ki jih opravljajo odvetniki, saj je v nekaterih okoliščinah mogoče nagrade povišati do dvakratnika ali štirikratnika ali celo za več, tako da lahko v različnih okoliščinah odvetniki s strankami sklenejo tudi poseben dogovor, v katerem se določijo nagrade. Sodišče je pojasnilo, da obstoja omejitve v smislu Pogodbe ni mogoče izpeljati le iz dejstva, da se morajo odvetniki s sedežem v državah članicah, ki niso država članica gostiteljica, pri izračunu svojih nagrad za storitve, ki so jih opravili v državi članici gostiteljici, navaditi na pravila,

ki se uporabljajo v tej državi članici, temveč mora temeljiti na tem, da taka ureditev odvetnikom iz drugih držav članic ovira dostop do trga države članice gostiteljice.

Sodišče je v zvezi s svobodo opravljanja storitev izdalo več pomembnih sodb na zelo različnih področjih, kot so storitve s področja radiodifuzije, igre na srečo, dejavnosti, ki jih opravljajo sodni izvedenci, javno zdravje in tržna komunikacija. Sodišče je v teh zadevah bodisi uporabilo načelo svobode opravljanja storitev, kakor ga določa Pogodba, bodisi razlagalo direktivo, katere namen je izvajanje navedenega načela na nekem področju.

Med sodno prakso v zvezi s členom 56 PDEU velja najprej poudariti sodbo *Football Association Premier League in drugi* (sodba z dne 4. oktobra 2011, združeni zadevi C-403/08 in C-429/08), ki se nanaša na izključno pravico do neposrednega prenosa nogometnih tekem, ki je nekaterim izdajateljem televizijskih programov podeljena na ozemeljski podlagi, in na prakso nekaterih upravljavcev gostišč, katere namen je zaobiti to izključnost z uporabo tujih dekodirnih kartic. Po mnenju Sodišča člen 56 PDEU nasprotuje ureditvi, ki v zadevni državi članici prepoveduje uvoz, prodajo in uporabo tujih dekodirnih naprav, ki omogočajo dostop do kodirane storitve satelitskega radiodifuznega oddajanja, ki izvira iz druge države članice in vključuje vsebino, ki jo varuje ureditev prve države. Taka omejitev zlasti ne more biti utemeljena glede na cilj varstva pravic intelektualne lastnine. Sodišče je sicer priznalo, da so športni dogodki kot taki edinstveni in v tem delu izvirni, kar jih lahko spremeni v vsebino, ki si zasluži varstvo, primerljivo z varstvom del. Toda ker varstvo pravic, ki so poseben predmet zadevne intelektualne lastnine, imetnikom zadevnih pravic zagotavlja le primerno nagrado, in ne čim višjega plačila za komercialno izkoriščanje varovane vsebine, to varstvo obstaja, če je sprejem satelitskega radiodifuznega oddajanja pogojen s posedovanjem dekodirne naprave in je zato mogoče izredno natančno določiti vse televizijske gledalce, ki so del dejanskega in potencialnega občinstva zadevne oddaje, torej televizijske gledalce, ki imajo prebivališče znotraj in zunaj države članice oddajanja. Poleg tega lahko doplačilo RTV-organizacij za podelitev geografsko opredeljene izključne pravice povzroči umetne razlike v cenah med razdeljenimi nacionalnimi trgi. Po mnenju Sodišča pa taka razdelitev in umetna razlika v cenah, ki izvira iz tega, nista združljivi z osnovnim ciljem Pogodbe, ki je vzpostavitev notranjega trga.

Dalje velja opozoriti na sodbo *Dickinger in Ömer* (sodba z dne 15. septembra 2011, zadeva C-347/09), s katero je potrjena in pojasnjena sodna praksa Sodišča na področju monopola nad prirejanjem iger na srečo. Sodišče je tako poudarilo, da čeprav je monopol nad prirejanjem iger na srečo omejitev prostega opravljanja storitev, je tako omejitev mogoče upravičiti z nujnimi razlogi v splošnem interesu, kot je cilj zagotoviti posebej visoko raven varstva potrošnikov, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče. Sodišče je zlasti glede možnosti, da monopolist vodi ekspanzivno politiko, pojasnilo, da mora nacionalna ureditev, s katero se ustvarja monopol na področju iger na srečo, zato da bi bila skladna s ciljem boja proti kriminalu in zmanjševanja priložnosti za igro, prvič, temeljiti na ugotovitvi, da so kriminalne in goljufive dejavnosti v zvezi z igrami na srečo in zasvojenost z igrami na srečo na ozemlju zadevne države članice težava, ki bi se z razširitvijo dovoljenih in urejenih dejavnosti odpravila, in drugič, dopuščati le oglaševanje, ki je zmerno in strogo omejeno na tisto, kar je nujno za usmerjanje potrošnikov v nadzorovane igralne dejavnosti. Za doseganje cilja usmerjanja v nadzorovane okvire morajo biti pooblašteni izvajalci zanesljiva in tudi privlačna alternativa za prepovedane dejavnosti, kar lahko vključuje obsežno ponudbo iger, oglaševanje v določenem obsegu in zatekanje k novim načinom distribucije. Vendar je Sodišče v zvezi s tem navedlo, da mora biti oglaševanje zmerno in strogo omejeno na tisto, kar je nujno, in ne sme vključevati podpiranja naravnega nagnjenja potrošnikov do iger na srečo s spodbujanjem aktivnega igranja, predvsem tako, da se igre na srečo predstavljajo kot nekaj vsakdanjega ali se prikazujejo pozitivno – ker se zbrana sredstva uporabljajo za dejavnosti v splošnem interesu – ali tako, da se z vabljivimi oglaševalskimi sporočili o velikih dobitkih povečuje privlačnost iger na srečo.

Sodišče je tudi imelo priložnost, da v sodbi *Peñarroja Fa* (sodba z dne 17. marca 2011, združeni zadevi C-372/09 in C-373/09) preuči pogoje kvalifikacije, ki se lahko naložijo sodnim izvedencem, ki želijo opravljati svojo dejavnost na področju prevajanja. Sodišče je v odgovor na več vprašanj za predhodno odločanje, ki jih je zastavilo francosko Cour de cassation, najprej ugotovilo, da dejavnosti sodnih izvedencev s področja prevajanja niso povezane z izvajanjem javne oblasti v smislu člena 45, prvi odstavek, ES (postal člen 51, prvi odstavek, PDEU), saj so prevodi, ki jih opravi tak izvedenec, zgolj pomožni in puščajo nedotaknjeni presojo sodnega organa in svobodno izvrševanje sodne oblasti. Sodišče je nato razsodilo, da člen 49 ES (postal člen 56 PDEU) nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero za vpis na nacionalni seznam sodnih izvedencev prevajalcev velja pogoj kvalifikacije, ne da bi se lahko zadevne osebe seznanile z razlogi za odločitev v zvezi z njimi in ne da bi bilo zoper to odločbo na voljo učinkovito pravno sredstvo pred sodiščem, na podlagi katerega bi bilo mogoče preveriti, ali je zakonita zlasti glede spoštovanja zahteve iz prava Unije, da so bile njihove kvalifikacije, ki so bile pridobljene in priznane v drugih državah članicah, ustrezno upoštewane. Po mnenju Sodišča člen 49 ES (postal člen 56 PDEU) nasprotuje tudi zahtevi, da nihče ni vpisan na nacionalni seznam sodnih izvedencev kot prevajalec, če ne dokaže, da je bil tri leta zapored vpisan na seznam, ki ga je sestavilo pritožbeno sodišče, kadar se izkaže, da taka zahteva v okviru preizkusa vloge osebe, ki je zakonito ustanovljena v drugi državi članici in ni dokazala takega vpisa, onemogoča, da bi se kvalifikacija, ki jo je pridobila ta oseba in je priznana v tej drugi državi članici, ustrezno upoštevala za ugotovitev, ali in koliko lahko ustreza usposobljenosti, ki se običajno pričakuje od osebe, ki je bila tri leta zapored vpisana na seznam sodnih izvedencev, ki ga je sestavilo pritožbeno sodišče. V zvezi s tem je Sodišče poudarilo, da morajo nacionalni organi med drugim paziti, da je kvalifikacija, pridobljena v drugih državah članicah, priznana glede na svojo pravo vrednost in da je ustrezno upoštevana.

Nazadnje je treba opozoriti na sodbo *Komisija proti Luksemburgu* (sodba z dne 27. januarja 2011, zadeva C-490/09), v kateri je bila obravnavana luksemburška ureditev, ki izključuje povračilo stroškov laboratorijskih analiz in preiskav, opravljenih v drugih državah članicah. Sodišče je v tej sodbi razsodilo, da luksemburška država s tem, da v svojih predpisih o socialni varnosti ni določila možnosti kritja teh stroškov s povračilom stroškov, ki so bili za analize in preiskave plačani vnaprej, temveč je predvidela le sistem neposrednega kritja s strani skladov zdravstvenega zavarovanja, ni izpolnila obveznosti iz člena 49 ES (postal člen 56 PDEU). Ker namreč uporaba take ureditve po mnenju Sodišča dejansko onemogoča kritje laboratorijskih analiz in preiskav, ki jih opravljajo skoraj vsi ali celo vsi izvajalci zdravstvenih storitev s sedežem v drugih državah članicah, osebe, ki imajo sklenjeno socialno zavarovanje te države članice, odvrča ali jim celo preprečuje, da bi se obrnile na take izvajalce, in tako za te osebe kot za izvajalce pomeni oviro svobode opravljanja storitev.

Med zadevami, ki se nanašajo na razlago direktive, bo najprej omenjena sodba *Société fiduciaire nationale d'expertise comptable* (sodba z dne 5. aprila 2011, zadeva C-119/09), ki se nanaša na razlago Direktive 2006/123²³. V tej zadevi se je francoski Conseil d'État spraševal o možnosti, da države članice osebam, ki opravljajo reguliran poklic, kot je poklic računovodskega strokovnjaka, na splošno prepovejo akvizicijo. Sodišče je najprej razsodilo, da pojem poslovne komunikacije, kakor je opredeljena v členu 4, točka 12, Direktive 2006/123, ne zajema le običajnega oglaševanja, temveč tudi druge oblike oglaševanja in dajanja informacij zaradi pridobivanja novih strank, in da zato pojem poslovne komunikacije zajema akvizicijo. Dalje, Sodišče je ugotovilo, da je treba prepoved akvizicije v celoti – ne glede na njeno obliko, vsebino ali sredstva, ki se zanjo uporabijo – ki zajema prepoved vseh sredstev komunikacije, s katerimi je mogoča poslovna komunikacija take oblike, šteti za popolno prepoved poslovnih komunikacij, ki je s členom 24(1) Direktive 2006/123

²³ Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu (UL L 376, str. 36).

prepovedana. Sodišče je ugotovilo, da ureditev, ker popolnoma prepoveduje eno od oblik poslovne komunikacije in zato spada na področje uporabe člena 24(1) Direktive 2006/123, ni skladna s to direktivo in je ni mogoče utemeljiti na podlagi člena 24(2) te direktive, čeprav je nediskriminatorna, utemeljena s pomembnimi razlogi, ki se nanašajo na javni interes, ter sorazmerna.

Na področju razširjanja televizijskih programov velja opozoriti na sodbo *Mesopotamia Broadcast in Roj TV* (sodba z dne 22. septembra 2011, združeni zadevi C-244/10 in C-245/10). V tej je Sodišče razsodilo, da je treba člen 22a Direktive 89/552²⁴, kakor je bila spremenjena z Direktivo 97/36, ki določa, da države članice zagotovijo, da programske vsebine ne vsebujejo nobenega „spodbujanja k sovraštvu na podlagi rase, spola, veroizpovedi ali narodnosti“, razlagati tako, da je dejansko stanje, urejeno z nacionalnim pravom, ki prepoveduje nespoštovanje ideje razumevanja med narodi, treba šteti za vključeno v navedeni pojem. Po mnenju Sodišča ta člen ne preprečuje, da država članica z uporabo splošne zakonodaje, kot je zakon o društvih, sprejme ukrepe zoper izdajatelja televizijskih programov, ki ima sedež v drugi državi članici, ker se z dejavnostmi in cilji tega izdajatelja krši prepoved nespoštovanja ideje razumevanja med narodi, če ti ukrepi ne preprečujejo – kar mora presoditi nacionalno sodišče – prenašanja v pravem pomenu besede na ozemlju države članice, ki sprejema televizijske programske vsebine, ki jih iz druge države članice predvaja navedeni izdajatelj.

Na področju prostega gibanja delavcev je treba omeniti dve zadevi. Prvič, treba je navesti sodbo *Toki* (sodba z dne 5. aprila 2011, zadeva C-424/09), ki se nanaša na razlago Direktive 89/48²⁵. V tej zadevi je bil grški državljan, ki je v Združenem kraljestvu pridobil diplomu s področja okoljskega inženirstva, v Grčiji zavržen dostop do reguliranega poklica inženirja, ker ni bila polnopravna članica Engineering Council, zasebne britanske organizacije, ki je izrecno omenjena v Direktivi 89/48, vendar za opravljanje reguliranega poklica inženirja v Združenem kraljestvu ni nujno biti njen član. Sodišče je najprej pojasnilo, da se mehanizem priznavanja iz člena 3, prvi odstavek, točka (b), Direktive 89/48 uporablja ne glede na to, ali je zainteresirana oseba polnopravna članica zadevnega združenja ali organizacije. Sodišče je nato razsodilo, da morajo biti za to, da se lahko upoštevajo poklicne izkušnje, s katerimi prosilec utemeljuje prošnjo za dovoljenje za opravljanje reguliranega poklica v državi članici gostiteljici, izpolnjeni trije pogoji: (1) navajane izkušnje morajo obsegati dveletno delo s polnim delovnim časom v zadnjih desetih letih; (2) delo je moralo biti trajno in redno opravljanje niza poklicnih dejavnosti, ki tvorijo zadevni poklic v državi članici izvora, pri čemer ni potrebno, da je šlo za opravljanje vseh teh dejavnosti, in (3) poklic, kot se običajno opravlja v državi članici izvora, mora biti glede dejavnosti, ki jih zajema, enakovreden poklicu, za opravljanje katerega je bilo v državi članici gostiteljici zaproseno za dovoljenje.

Drugič, opozoriti je treba na sodbo *Casteels* (sodba z dne 10. marca 2011, zadeva C-379/09), ki se nanaša na varstvo pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja delavca migranta. V tej sodbi je Sodišče razsodilo, da člen 45 PDEU v okviru obvezne uporabe kolektivne pogodbe nasprotuje temu, da se pri določitvi obdobja za pridobitev dokončnih pravic do dajatev iz dodatnega pokojninskega zavarovanja v neki državi članici ne upoštevajo leta zaposlitve, ki jih je delavec dopolnil na podlagi iste splošne pogodbe o zaposlitvi v podružnicah istega delodajalca v različnih

²⁴ Direktiva Sveta 89/552/EGS z dne 3. oktobra 1989 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju dejavnosti razširjanja televizijskih programov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 224), kakor je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 97/36/ES z dne 30. junija 1997 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 2, str. 321).

²⁵ Direktiva Sveta 89/48/EGS z dne 21. decembra 1988 o splošnem sistemu priznavanja visokošolskih diplom, pridobljenih s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki traja najmanj tri leta (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 337), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2001/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2001 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 138).

državah članicah. Ta člen nasprotuje tudi temu, da se za delavca, ki je bil premeščen iz podružnice svojega delodajalca v eni državi članici v njegovo podružnico v drugi državi članici, šteje, da je na svojo željo prekinil delovno razmerje s tem delodajalcem. Sodišče je še pojasnilo, da člen 48 PDEU nima neposrednega učinka v tem smislu, da bi se lahko posameznik pred nacionalnimi sodišči skliceval nanj proti delodajalcu iz zasebnega sektorja.

Načelo prostega pretoka kapitala je bilo obravnavano v več zadevah s področja davkov. Med njimi je treba najprej opozoriti na sodbo *Komisija proti Avstriji* (sodba z dne 16. junija 2011, zadeva C-10/10), v kateri je Sodišče razsodilo, da država članica, ki dovoljuje davčni odbitek za donacije, namenjene raziskovalnim in izobraževalnim ustanovam, samo če imajo te sedež na njenem ozemlju, ne izpolnjuje obveznosti iz člena 56 ES (postal člen 63 PDEU) in člena 40 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru. Po mnenju Sodišča merilo, na podlagi katerega je mogoče razlikovati med davčnimi zavezanci in ki se nanaša izključno na kraj sedeža prejemnika donacije, po definiciji ne more biti veljavno za presojo objektivne primerljivosti položajev in zato za ugotovitev objektivne razlike med njimi. Dalje, čeprav je lahko spodbujanje raziskovanja in razvoja nujen razlog v splošnem interesu, nacionalna zakonodaja, ki določa davčno ugodnost samo za raziskovalno dejavnost, opravljano v zadevni državi članici, neposredno nasprotuje cilju politike Unije na področju raziskovanja in tehnološkega razvoja. V skladu s členom 163(2) ES je namreč ta politika namenjena med drugim odpravi davčnih ovir za sodelovanje na področju raziskav, zato se ne sme izvajati s spodbujanjem raziskav in razvoja na državni ravni.

Nato je treba opozoriti na zadevo *Schröder* (sodba z dne 31. marca 2011, zadeva C-450/09), v kateri je Sodišče razsodilo, da člen 63 PDEU nasprotuje ureditvi države članice, ki davčnemu zavezancu rezidentu omogoča, da od dohodkov iz oddajanja nepremičnin, ki so na ozemlju te države, v najem odbije rento, plačano enemu od staršev, ki je nepremičnine prenesel nanj, medtem ko takega odbitka ne dovoljuje davčnemu zavezancu nerezidentu, če obveznost plačevanja rente izhaja iz prenosa navedenih nepremičnin. Sodišče je zvezi s tem poudarilo, da če obveznost davčnega zavezanca nerezidenta, da enemu od staršev plačuje rento, izhaja iz tega, da je ta od staršev nanj prenesel nepremičnine v zadevni državi članici, je renta strošek, ki je neposredno povezan z upravljanjem teh nepremičnin, tako da je položaj tega davčnega zavezanca v tem pogledu primerljiv s položajem davčnega zavezanca rezidenta. Glede na te okoliščine je nacionalna ureditev, ki v zvezi z dohodnino nerezidentom ne dovoljuje odbitka takih stroškov, medtem ko ga rezidentom dovoljuje, v nasprotju s členom 63 PDEU, razen če je za tako obravnavanje podan utemeljen razlog.

Nazadnje je treba opozoriti, da je zadeva *Stewart* (sodba z dne 21. julija 2011, zadeva C-503/09) Sodišču omogočila, da je na področju socialne varnosti delavcev migrantov odločilo o značilnostih kratkoročne dajatve za nezmožnost za delo za mlade invalidne osebe in da je preučilo pogoj običajnega prebivališča na ozemlju države članice, ki je določen za dodelitev navedene dajatve. Iz te sodbe je po eni strani razvidno, da kadar ni sporno, da je prosilec na dan vložitve zahtevka dolgotrajno ali trajno invaliden, je kratkoročna dajatev za nezmožnost za delo za mlade invalidne osebe invalidska dajatev v smislu člena 4(1)(b) Uredbe (EGS) št. 1408/71²⁶, ki se v takem položaju nanaša neposredno na tveganje invalidnosti iz te določbe, po drugi strani pa, da člen 10(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 1408/71 nasprotuje temu, da država članica za dodelitev kratkoročne

²⁶ Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 35) v različici po spremembi in posodobitvi z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 3, str. 3), kakor je bila spremenjena z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 647/2005 z dne 13. aprila 2005 (UL L 117, str. 1).

dajatve za nezmožnost za delo za mlade invalidne osebe, ki šteje za invalidsko dajatev, določi pogoj, da ima prosilec na njenem ozemlju običajno prebivališče.

Približevanje zakonodaj

Sodna praksa na področju približevanja zakonodaj, ki je spet obsežna, je tako kot ravnanje zakonodajalca, ki je podlaga zanjo, raznovrstna.

Na področju varstva potrošnikov je Sodišče v sodbi *Gebr. Weber in Putz* (sodba z dne 16. junija 2011, združeni zadevi C-65/09 in C-87/09) odločalo o razlagi člena 3(2) in (3) Direktive 1999/44 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij²⁷, ki določa, da ima v primeru neskladnosti dobavljenega blaga potrošnik pravico od prodajalca zahtevati neodplačno popravilo ali zamenjavo. Natančneje, Sodišče je moralo odgovoriti na vprašanje, ali neodplačna zamenjava vključuje odstranitev blaga z napako in vgraditev nadomestnega blaga in ali lahko prodajalec zavrne kritje nesorazmernih stroškov zamenjave, če je to edina možnost.

Sodišče je v odgovoru na prvo vprašanje spomnilo, da je to, da prodajalec neodplačno vzpostavi skladnost blaga s pogodbo, bistvena sestavina varstva, ki ga potrošniku daje navedena direktiva. Tako je, opirajoč se na namen te direktive, ki je doseganje visoke ravni varstva potrošnikov, odločilo, da je treba člen 3(2) in (3) Direktive 1999/44 razlagati tako, da mora prodajalec, kadar je z zamenjavo vzpostavljena skladnost blaga, ki ni skladno s pogodbo in ki ga je potrošnik glede na njegovo vrsto in namen v dobri veri vgradil, preden se je pokazala napaka, bodisi odstraniti vgrajeno blago in vgraditi nadomestno blago bodisi nositi stroške, ki so nujni za odstranitev in vgraditev nadomestnega blaga. Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da ta obveznost prodajalca ni odvisna od tega, ali se je s prodajno pogodbo zavezal, da bo vgradil sprva kupljeno potrošniško blago.

Sodišče je v zvezi z drugim vprašanjem razsodilo, da člen 3(3) navedene direktive nasprotuje temu, da bi nacionalna zakonodaja prodajalcu dala pravico, da zavrne edino možnost, in sicer zamenjavo blaga, ki ni v skladu s pogodbo, ker mu zamenjava, zaradi katere je treba vgrajeno blago odstraniti in vgraditi nadomestno blago, povzroča nesorazmerne stroške glede na vrednost, ki bi jo imelo blago, če bi bilo skladno s pogodbo, in pomen neskladnosti s pogodbo. Vendar je Sodišče tudi priznalo, da zadevna določba zaradi skrbi za zagotovitev pravičnega ravnovesja med interesi potrošnika in prodajalca ne nasprotuje temu, da je v takem primeru pravica potrošnika do povračila stroškov odstranitve blaga z napako in vgraditve nadomestnega blaga omejena s tem, da prodajalec prevzame zgolj sorazmerne stroške, določene glede na merila, opredeljena v sodbi.

Na področju odgovornosti za proizvode z napako velja omeniti zadevo *Dutruieux* (sodba z dne 21. decembra 2011, zadeva C-495/10), v kateri je Sodišče, ki mu je bilo v predhodno odločanje predloženo vprašanje glede razlage, moralo znova²⁸ pojasniti obseg uskladitve, ki je bila izvedena z Direktivo 85/374²⁹. V obravnavani zadevi je bilo v bistvu zastavljeno vprašanje, ali navedena direktiva nasprotuje ohranitvi francoskega sistema objektivne odgovornosti javnih zdravstvenih

²⁷ Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 223).

²⁸ Glej sodbo z dne 4. junija 2009 v zadevi *Moteurs Leroy Somer*, C-285/08, ZOdl., str. I-4733.

²⁹ Direktiva Sveta 85/374/EGS z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako, kakor je bila spremenjena z Direktivo 1999/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 1999 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 257).

zavodov v razmerju do pacientov za škodo, ki je bila povzročena zaradi napake na napravah ali proizvodih, uporabljenih pri zdravljenju.

Sodišče je najprej opozorilo na sodno prakso glede obsega in stopnje uskladitve, ki je bila izvedena z Direktivo 85/374, in potrdilo, da skuša glede vseh vprašanj, ki jih ureja, doseči popolno³⁰ in izčrpno³¹ uskladitev. Po tem pojasnilu je, zato da se ugotovi, ali navedena direktiva ob uporabi te sodne prakse nasprotuje obstoju nacionalnega sistema odgovornosti, najprej treba ugotoviti, ali ta sistem spada na področje uporabe te direktive. Sodniki so takoj po tem opozorilu preučili meje področja uporabe te direktive glede kroga oseb, ki so lahko odgovorne iz naslova sistema odgovornosti, ki ga uvaja. Po mnenju Sodišča je ta krog, ki zajema, kot določa člen 3 navedene direktive, proizvajalca, uvoznika proizvoda v Skupnost, in če proizvajalca ni mogoče identificirati, uvoznika, opredeljen izčrpno. Sodišče je zato razsodilo, da odgovornost ponudnika storitev, ki v okviru opravljanja storitev, kot je bolnišnično zdravljenje, uporablja naprave ali proizvode z napako, katerih sam ni proizvajalec v smislu določb člena 3 Direktive 85/374/ES, ter tako povzroči škodo uporabniku storitve, ne spada na področje uporabe te direktive. Sodniki so sklenili, da navedena direktiva ne nasprotuje temu, da država članica uvede sistem, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki določa odgovornost takšnega ponudnika za tako povzročeno škodo tudi ob neobstoju kakršne koli njegove krivde, vendar samo če imata oškodovanec in/ali navedeni ponudnik možnost uveljavljati odgovornost proizvajalca na podlagi navedene direktive, kadar so izpolnjeni z njo določeni pogoji.

Na področju zdravil za uporabo v humani medicini bosta omenjeni odločbi, izdani na isti dan (sodbi z dne 5. maja 2011 v zadevah *Novo Nordisk*, C-249/09, in *MSD Sharp & Dohme*, C-316/09), v katerih je Sodišče dalo pomembna pojasnila o pomenu nekaterih določb Direktive 2001/83 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini³², ki urejajo oglaševanje zdravil.

V zgoraj navedeni zadevi *Novo Nordisk* se je spor v glavni stvari nanašal na zdravstveno podjetje, specializirano za zdravljenje diabetesa, ki mu je bilo z odločbo urada za zdravila Republike Estonije prepovedano, da v medicinski reviji objavi oglas za zdravilo na osnovi inzulina, namenjeno predpisovalcem zdravil, ker je bil v nasprotju z določbami nacionalnega prava, po katerih oglaševanje zdravila ne sme zajemati informacij, ki niso v povzetku glavnih značilnosti zdravila. Predložitveno sodišče, pri katerem je bila vložena tožba za odpravo te odločbe, je Sodišču v predhodno odločanje predložilo dve vprašanji o razlagi člena 87(2) Direktive 2001/83, v skladu s katerim morajo biti „vsi elementi oglaševanja zdravila [...] v skladu s podrobnimi podatki, navedenimi v povzetku glavnih značilnosti zdravila“.

S prvim vprašanjem je predložitveno sodišče želelo izvedeti, ali je treba člen 87(2) Direktive 2001/83 razlagati tako, da zajema tudi citate iz medicinskih revij ali znanstvenih del, uporabljene za oglaševanje zdravila, namenjeno predpisovalcem. Sodišče je odgovorilo pritrdilno, saj je menilo, da je namreč iz umestitve člena 87 v zgradbi Direktive 2001/83 ter iz besedila in vsebine tega člena 87 v celoti razvidno, da je njegov odstavek 2 splošna določba, ki se nanaša na vse oglaševanje zdravil, vključno s tistim, ki ji namenjeno osebam, usposobljenim za njihovo predpisovanje ali izdajanje.

³⁰ Glej zlasti sodbe z dne 25. aprila 2002 v zadevi *Komisija proti Franciji*, C-52/00, Recueil, str. I-3827, točka 24; z dne 25. aprila 2002 v zadevi *Komisija proti Grčiji*, C-154/00, Recueil, str. I-3879, točka 20; in z dne 10. januarja 2006 v zadevi *Skov in Bilka*, C-402/03, ZOdl., str. I-199, točka 23.

³¹ Glej zgoraj navedeno sodbo *Moteurs Leroy Somer*, točki 24 in 25.

³² Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 27, str. 69), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2004/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 34, str. 262).

Z drugim vprašanjem je predložitveno sodišče Sodišče vprašalo o obsegu prepovedi iz člena 87(2) Direktive 2001/83. Sodišče je odgovorilo, da je to določbo treba razlagati tako, da pri oglaševanju zdravila osebam, usposobljenim za njegovo predpisovanje ali izdajanje, prepoveduje objavo izjav, ki so v nasprotju s povzetkom glavnih značilnosti zdravila, vendar pa ne zapoveduje, da morajo biti vse izjave, uporabljene pri tem oglaševanju, v navedenem povzetku ali da morajo temeljiti na njem. Med drugim je poudarilo, da lahko tako oglaševanje vključuje izjave, ki dopolnjujejo podatke iz člena 11 navedene direktive, če te podatke potrjujejo ali natančneje opredeljujejo, ne da bi jih izkrivljale, ter izpolnjujejo zahteve iz členov 87(3) in 92(2) in (3) te direktive.

V zgoraj navedeni zadevi *MSD Sharp & Dohme* pa se je Sodišče moralo izreči o razlagi člena 88(1)(a) Direktive 2001/83, ki prepoveduje oglaševanje zdravil, ki jih je mogoče izdati le na zdravniški recept, širši javnosti. V obravnavanem primeru je farmacevtsko podjetje trdilo, da je eden od njegovih konkurentov kršil določbe nacionalnega prava, s katerimi je bilo preneseno to pravilo, ker je na svojem spletnem mestu objavil vsem dostopne informacije, ki so se nanašale na tri zdravila, ki jih je izdeloval in ki so se izdajala na recept. Tožeča stranka je od nacionalnih sodišč zahtevala, naj prepovejo zadevne objave. Predložitveno sodišče, pri katerem je tožena stranka vložila revizijo, je Sodišče v bistvu vprašalo, ali je bila sporna objava resnično oglaševanje v smislu člena 88(1)(a) Direktive 2001/83. Sodišče je odgovorilo, da je treba to določbo razlagati tako, da farmacevtskemu podjetju ne prepoveduje, da na spletnem mestu razširja informacije o zdravilih na zdravniški recept, če so tam dostopne le tistemu, ki jih sam poišče, in če jih razširja zgolj tako, da natančno preslika ovojnino zdravila – pri čemer je ta ovojnina v skladu s členom 62 navedene direktive – in da dobesedno in v celoti preslika navodilo za uporabo ali povzetek značilnosti proizvoda, ki so jih potrdili pristojni organi s področja zdravil. Na takšnem spletnem mestu pa je prepovedano razširjati informacije, ki se nanašajo na zdravila in ki jih je proizvajalec izbral ali spremenil, če je tako ravnanje z informacijami mogoče obrazložiti le z oglaševanjem.

Na področju zdravil za uporabo v humani medicini, vendar tokrat glede Uredbe št. 469/2009 o dodatnem varstvenem certifikatu za zdravila³³, velja opozoriti še na zadevo *Medeva* (sodba z dne 24. novembra 2011, zadeva C-322/10), v kateri je Sodišče odločalo o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ki se je nanašal na pojasnitev pogojev za pridobitev dodatnega varstvenega certifikata (v nadaljevanju: DVC).

Da bi se ublažilo pomanjkanje ustreznega varstva, podeljenega s patentom, člen 3 Uredbe št. 469/2009 določa možnost, da imetnik nacionalnega patenta pridobi DVC, med drugim pod pogojem, da je izdelek že varovan z veljavnim osnovnim patentom in da je zanj kot zdravilo že bilo izdano dovoljenje za dajanje v promet (v nadaljevanju: DDP), ki je še veljavno. Sodišče je najprej glede meril, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti, ali je izdelek varovan z veljavnim osnovnim patentom, pojasnilo, da je treba člen 3(a) navedene uredbe razlagati tako, da nasprotuje temu, da pristojni urad za industrijsko lastnino v državi članici podeli DVC glede učinkovin, ki niso navedene v besedilu zahtevkov osnovnega patenta, na katerega se je sklicevalo v utemeljitev take prijave. Dalje je Sodišče glede drugega pogoja, določenega v členu 3(b) Uredbe št. 469/2009, v skladu s katerim mora biti za izdelek kot zdravilo izdano veljavno DDP, in glede sestave tega zdravila navedlo, da če so izpolnjeni tudi drugi pogoji, določeni v členu 3, člen 3(b) te uredbe ne nasprotuje temu, da pristojni urad za industrijsko lastnino v državi članici podeli DVC za kombinacijo dveh učinkovin, ki ustreza kombinaciji, navedeni v besedilu navedenih zahtevkov osnovnega patenta, če zdravilo, za katero je v utemeljitev prijave za DVC predloženo DDP, ne vključuje samo te kombinacije dveh učinkovin, temveč tudi druge učinkovine.

³³ Uredba (ES) št. 469/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. maja 2009 o dodatnem varstvenem certifikatu za zdravila (UL L 152, str. 1).

Na področju varstva biotehnoloških izumov je Sodišče sprejelo pomembno predhodno odločbo v zadevi *Brüstle* (sodba z dne 18. oktobra 2011, zadeva C-34/10), v kateri je opredelilo pojem „človeški zarodek“. Predlog za sprejetje predhodne odločbe je bil vložen v okviru postopka, ki ga je začel Greenpeace za razglasitev ničnosti patenta, ki se nanaša na živčne predniške celice, vzgojene iz človeških embrionalnih matičnih celic in namenjene zdravljenju živčnih bolezni. V tej zadevi se je Sodišče spraševalo o razlagi pojma „človeški zarodek“, ki v Direktivi 98/44 o pravnem varstvu biotehnoloških izumov³⁴ ni opredeljen, in o obsegu prepovedi patentiranja izumov, ki se nanašajo na uporabo človeških zarodkov za industrijske ali komercialne namene, iz člena 6(2)(b) navedene direktive.

Sodišče je najprej pojasnilo, da je treba za izraz „človeški zarodek“ iz člena 6(2) Direktive 98/44 šteti, da označuje samostojen pojem prava Unije, ki ga je treba na njenem ozemlju razlagati enotno. Sodišče je nato poudarilo, da okvir in namen te direktive kažeta, da je zakonodajalec Unije nameraval izključiti vsakršno možnost patentiranja, če bi to lahko vplivalo na spoštovanje človekovega dostojanstva, in ugotovilo, da je treba pojem „človeški zarodek“ razumeti široko in da je v tem kontekstu „človeški zarodek“ v smislu navedene določbe vsakršna neoplojena človeška jajčna celica, v katero je bilo presajeno celično jedro dozorele človeške celice, in vsakršna neoplojena človeška jajčna celica, pri kateri je partenogeneza spodbudila delitev in nadaljnji razvoj. Nasprotno pa je Sodišče razsodilo, da je nacionalno sodišče pristojno, da ob upoštevanju razvoja znanosti presodi, ali je matična celica, pridobljena iz človeškega zarodka na stopnji blastociste, „človeški zarodek“ v smislu te določbe.

Dalje je Sodišče razsodilo, da se prepoved patentiranja „uporabe človeških zarodkov za industrijske ali komercialne namene“ nanaša tudi na uporabo za znanstveno raziskovanje. Po mnenju Sodišča podelitev patenta za izum namreč načeloma obsega njegovo industrijsko in gospodarsko izkoriščanje, in čeprav je treba cilj znanstvenega raziskovanja razlikovati od industrijskih ali komercialnih namenov, uporabe človeških zarodkov za raziskovanje, ki bi bila predmet patentne prijave, ni mogoče ločiti od samega patenta in pravic, ki iz njega izhajajo.

Nazadnje je Sodišče odločilo o možnosti patentiranja izuma, ki se nanaša na gojenje živčnih predniških celic. Odločilo je, da mora biti patentiranje izuma prepovedano, če uporaba tega izuma kakor v obravnavanem primeru zahteva predhodno uničenje človeških zarodkov ali njihovo uporabo kot vhodni material na kateri koli stopnji, čeprav v opisu zatrjevanega tehničnega nauka uporaba človeških zarodkov ni omenjena.

V zadevah *Monsanto in drugi* (sodba z dne 8. septembra 2011, združene zadeve od C-58/10 do C-68/10) je Sodišče odločalo o pogojih, pod katerimi lahko nacionalni organi sprejmejo nujne ukrepe za začasen preklic ali začasno prepoved uporabe ali dajanja na trg gensko spremenjenih organizmov (v nadaljevanju: GSO), za katere je že bilo izdano dovoljenje za dajanje v promet na podlagi Direktive 90/220 o GSO³⁵ (razveljavljena z Direktivo 2001/18³⁶).

³⁴ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 98/44/ES z dne 6. julija 1998 o pravnem varstvu biotehnoloških izumov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 20, str. 395).

³⁵ Direktiva Sveta 90/220/EGS z dne 23. aprila 1990 o namernem sproščanju gensko spremenjenih organizmov v okolje (UL L 117, str. 15).

³⁶ Direktiva 2001/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. marca 2001 o namernem sproščanju gensko spremenjenih organizmov v okolje in razveljavitvi Direktive Sveta 90/220/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 6, str. 77).

Sodišče je navedlo, da je bila v obravnavanem primeru koruza MON 810, ki je bila na podlagi Direktive 90/220 odobrena zlasti kot seme za pridelavo, skladno z Uredbo št. 1829/2003 o gensko spremenjeni krmi³⁷ prijavljena kot „obstoječ proizvod“, nato pa je bila na podlagi te uredbe predmet vloge za obnovitev odobritve, ki se obravnava. Menilo je, da v teh okoliščinah država članica ne more uporabiti zaščitne klavzule iz Direktive 2001/18, zato da bi sprejela ukrepe za začasen preklic ali začasno prepoved uporabe ali dajanja na trg GSO, kot je koruza MON 810. Vendar je pojasnilo, da je te nujne ukrepe mogoče sprejeti na podlagi Uredbe št. 1829/2003.

V zvezi s tem je poudarilo, da mora država članica, ki želi sprejeti nujne ukrepe na podlagi zadnjenavedene uredbe, poleg v njej določenih vsebinskih pogojev upoštevati tudi postopkovne zahteve iz Uredbe št. 178/2002³⁸, na katero se v zvezi s tem sklicuje prva uredba. Država članica mora torej „uradno“ obvestiti Komisijo o potrebi po sprejetju nujnih ukrepov. Če Komisija ne ukrepa, mora država članica „takoj“ obvestiti Komisijo in druge države članice o sprejetih zaščitnih ukrepih.

Poleg tega je Sodišče glede vsebinskih pogojev za nujne ukrepe, sprejete na podlagi Uredbe št. 1829/2003, razsodilo, da ta državam članicam nalaga, da poleg nujnosti dokažejo tudi obstoj položaja, v katerem bi se lahko resno tvegala očitna nevarnost za zdravje ljudi, zdravje živali ali okolje. Te ukrepe je ne glede na njihovo začasnost in preventivnost mogoče sprejeti le, če temeljijo na čim popolnejši oceni nevarnosti ob upoštevanju posebnih okoliščin obravnavanega primera, iz katerih je razvidno, da so ti ukrepi nujni.

Nazadnje je Sodišče poudarilo, da sta ob upoštevanju strukture sistema, določenega v Uredbi št. 1829/2003, in njegovega cilja preprečevanja umetnih razhajanj pri obravnavanju resnega tveganja za oceno ter upravljanje resnega in očitnega tveganja nazadnje pristojna le Komisija in Svet pod nadzorom sodišča Unije.

Prav tako v zvezi z razlago Uredbe št. 1829/2003 o gensko spremenjenih živilih in krmi³⁹ je treba omeniti še zadevo *Bablok in drugi* (sodba z dne 6. septembra 2011, zadeva C-442/09). Spor o glavni stvari je nastal med čebelarjem in Freistaat Bayern (Nemčija), ki ima v lasti zemljišča, na katerih se je gojila koruza MON 810 (GSO). Čebelar je trdil, da bi prisotnost DNK koruske MON 810 v cvetnem prahu koruske in nekaterih vzorcih medu njegove proizvodnje lahko povzročila neprimernost njegovih čebelarskih izdelkov za trženje ali uporabo. Potem ko je predložitevno sodišče ugotovilo, da sporni cvetni prah takoj, ko je vnesen v med ali izdelke iz cvetnega prahu, izgubi sposobnost oprasitve, je pri Sodišču vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe, zato da bi ga vprašalo predvsem, ali je kot posledica same prisotnosti cvetnega prahu gensko spremenjene koruske, ki je izgubil sposobnost razmnoževanja, v zadevnih čebelarskih izdelkih za dajanje teh proizvodov na trg potrebna odobritev.

Sodišče je tako moralo natančneje pojasniti pojem gensko spremenjenega organizma v smislu člena 2, točka 5, Uredbe št. 1829/2003. Menilo je, da snov – kot je cvetni prah, pridobljen iz ene sorte gensko spremenjene koruske – ki je izgubila sposobnost razmnoževanja in nikakor ni sposobna prenašati genskega materiala, ki ga vsebuje, ni več zajeta s tem pojmom. Sodišče je kljub temu razsodilo, da so proizvodi, kot so med in prehranska dopolnila, ki vsebujejo tak cvetni

³⁷ Uredba (ES) št. 1829/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. septembra 2003 o gensko spremenjenih živilih in krmi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 32, str. 432).

³⁸ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta št. 178/2002 z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 6, str. 463).

³⁹ Glej opombo 37.

prah, živila, ki vsebujejo sestavine, proizvedene iz GSO v smislu te uredbe. Glede tega je ugotovilo, da je sporni cvetni prah „proizveden iz GSO“ in da je „sestavina“ medu in prehranskih dopolnil na osnovi cvetnega prahu. V zvezi z medom je poudarilo, da cvetni prah ni ne tuja primes ne nečistoča, temveč običajna komponenta tega proizvoda, tako da ga je treba dejansko opredeliti za „sestavino“. Zadevni cvetni prah zato spada na področje uporabe uredbe in zanj je treba uporabiti sistem odobritve, ki ga ta določa, preden se da na trg. Sodišče je poleg tega navedlo, da nameren ali naključen vnos tega cvetnega prahu v med nikakor ne more biti razlog za to, da se za živilo, ki vsebuje sestavine, proizvedene iz GSO, ne uporabi sistem odobritve. Sodišče je nazadnje pojasnilo, da obveznost odobritve in nadzora živila, določena v členih 3(1) in 4(2) Uredbe št. 1829/2003, obstaja ne glede na dele gensko spremenjenega materiala, vsebovanega v zadevnem proizvodu, in da po analogiji za to obveznost ni mogoče uporabiti mejne vrednosti, kot je določena na področju označevanja v členu 12(2) iste uredbe.

Na področju varstva avtorske pravice v informacijski družbi dve odločbi še posebej pritegujeta pozornost.

Prva se nanaša na nacionalne ukrepe zaradi boja zoper nezakoniti prenos prek interneta (sodba z dne 24. novembra 2011 v zadevi *Scarlet Extended*, C-70/10). Zadeva izvira iz spora med družbo Scarlet Extended SA, ponudnico internetnega dostopa, in SABAM, belgijsko družbo za upravljanje, ki je pristojna za izdajanje dovoljenj za uporabo glasbenih del avtorjev, skladateljev in založnikov. Družba SABAM je ugotovila, da internetni uporabniki, ki uporabljajo storitve družbe Scarlet, po omrežjih „peer-to-peer“ prek interneta prenašajo dela, ki so navedena v njenem katalogu, ne da bi za to pridobili dovoljenje in plačali nadomestila. Družba SABAM je pri nacionalnem sodišču vložila predlog – ki mu je bilo na prvi stopnji ugodeno – za izdajo odredbe, s katero bi se ponudnici internetnega dostopa naložilo, naj prepreči kršitve avtorske pravice s programsko opremo „peer-to-peer“ tako, da strankam onemogoči, da kakor koli pošiljajo ali sprejemajo elektronske datoteke z glasbenimi deli iz kataloga SABAM. Pritožbeno sodišče, pri katerem je ponudnica internetnega dostopa vložila pritožbo, je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo vprašanje, ali je taka odredba združljiva s pravom Unije.

Sodišče je odgovorilo, da je treba direktive 2000/31⁴⁰, 2001/29⁴¹, 2004/48⁴², 95/46⁴³ in 2002/58⁴⁴ v medsebojni povezavi in razlagane ob upoštevanju zahtev, ki izhajajo iz varstva upoštevanih temeljnih pravic, razlagati tako, da nasprotujejo temu, da se ponudnici internetnega dostopa odredi uvedba sistema filtriranja vseh elektronskih komunikacij, ki potekajo prek njenih storitev, zlasti z uporabo programske opreme „peer-to-peer“, ki bi se brez razlikovanja uporabljal za vse njene stranke, preventivno, izključno na njene stroške in časovno neomejeno ter s katerim bi

⁴⁰ Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 25, str. 399).

⁴¹ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

⁴² Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 2, str. 32).

⁴³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 15, str. 355).

⁴⁴ Direktiva 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 514).

bilo mogoče v omrežju ponudnice ugotoviti pretok elektronskih datotek, ki vsebujejo glasbena, kinematografska ali avdiovizualna dela, o katerih tožeča stranka trdi, da ima v zvezi z njimi pravice intelektualne lastnine, zato da bi se blokiral prenos datotek, katerih izmenjava pomeni kršitev avtorske pravice.

Sodišče je za obrazložitev odločitve navedlo, da taka odredba ne spoštuje prepovedi iz člena 15(1) Direktive 2000/31, da se takemu ponudniku naloži splošna obveznost nadzora, niti zahteve, da je treba zagotoviti pravično ravnotežje med pravico intelektualne lastnine na eni strani in svobodno gospodarsko pobudo, pravico do varstva osebnih podatkov ter svobodo sprejemanja in širjenja vesti na drugi strani.

V drugi zadevi (sodba z dne 16. junija 2001 v zadevi *Stichting de Thuiskopie*, C-462/09) je Sodišče odločalo o načinu izpolnjevanja obveznosti držav članic, ki dopuščajo izjemo privatnega razmnoževanja, da imetnikom avtorske pravice v skladu s členom 5(2)(b) Direktive 2001/29/ES o avtorski in sorodnih pravicah v informacijski družbi⁴⁵ zagotovijo plačilo pravičnega nadomestila, in o obsegu te obveznosti. Obravnavana zadeva se je nanašala na poseben primer, v katerem ima prodajalec nosilca za reproduciranje, ki je podjetnik, sedež v državi članici, ki ni država članica z navedeno obveznostjo, in usmerja svojo dejavnost v to državo.

Sodišče je najprej odločilo, da čeprav je načeloma treba šteti, da pravično nadomestilo dolguje končni uporabnik, ki za privatne namene reproducira varovano delo, lahko države članice ob upoštevanju praktičnih težav pri identifikaciji zasebnih uporabnikov in pri nalaganju obveznosti povrnitve škode, ki so jo povzročili imetnikom pravic, uvedejo pristojbino za privatno razmnoževanje, ki jo plačajo osebe, ki temu končnemu uporabniku dajejo na razpolago opremo, aparate in nosilce za reproduciranje, saj imajo te osebe možnost, da znesek pristojbine prenesejo v ceno dajanja na razpolago, ki jo plača končni uporabnik. Nato je Sodišče določbe te direktive razložilo tako, da državi članici, ki je v nacionalno pravo uvedla izjemo privatnega razmnoževanja, nalagajo obveznost rezultata, tako da mora ta država v okviru svojih pristojnosti zagotoviti učinkovito pobiranje pravičnega nadomestila, katerega namen je avtorjem nadomestiti škodo, ki so jo utrpeli, zlasti če je škoda nastala na ozemlju te države članice. V zvezi s tem zgolj to, da ima prodajalec opreme, aparatov ali nosilcev za reproduciranje, ki je podjetnik, sedež v drugi državi članici od tiste, v kateri prebivajo kupci, na to obveznost rezultata ne vpliva. Če pravičnega nadomestila ni mogoče pobrati od kupcev, mora nacionalno sodišče nacionalno pravo razlagati tako, da dopušča, da se nadomestilo izterja od dolžnika, ki je podjetnik.

Obširneje na področju varstva pravic intelektualne lastnine je Sodišče v zadevi *Realchemie Nederland* (sodba z dne 18. oktobra 2011, zadeva C-406/09) odločalo o obsegu pravila iz člena 14 Direktive 2004/48 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine⁴⁶, v skladu s katerim morajo države članice zagotoviti, da sodne stroške, ki jih je priglasila stranka, ki je uspela v pravdi v zvezi s kršitvijo pravice intelektualne lastnine, praviloma plača neuspešna stranka.

Sodišče je v tej zadevi razsodilo, da se za stroške, povezane s postopkom za razglasitev izvršljivosti, ki je bil sprožen v državi članici in v katerem se je zahtevalo priznanje in izvršitev odločbe, izdane v drugi državi članici v okviru spora glede uveljavljanja pravice intelektualne lastnine, uporablja člen 14 Direktive 2004/48. Po mnenju Sodišča je namreč taka razlaga v skladu tako s splošnim ciljem Direktive 2004/48 glede približevanja zakonodaj držav članic, zato da se zagotovi visoka, enakovredna in homogena raven varstva intelektualne lastnine, kakor s posebnim ciljem

⁴⁵ Glej opombo 41.

⁴⁶ Glej opombo 42.

navedenega člena 14, ki je preprečiti, da bi bila oškodovana stranka odvrnjena od tega, da začne sodni postopek za zaščito svojih pravic intelektualne lastnine. V skladu s tema ciljema mora kršitelj pravic intelektualne lastnine na splošno v celoti nositi finančne posledice svojega ravnanja.

V zadevi *Association Belge des Consommateurs Test-Achats in drugi* (sodba z dne 1. marca 2011, zadeva C-236/09) je Cour constitutionnelle du Royaume de Belgique spraševalo Sodišče o veljavnosti člena 5(2) Direktive 2004/113⁴⁷, ki določa: „Ne glede na odstavek 1 se lahko države članice odločijo do 21. decembra 2007 dovoliti sorazmerne razlike v premijah in dajatvah oseb, kadar se spol, na podlagi ustreznih in točnih aktuarskih in statističnih podatkov, uporablja kot odločilni faktor pri oceni tveganja.“ Sodišče je spomnilo, da ni sporno, da je cilj, ki ga Direktiva 2004/113 uresničuje na področju zavarovanja, kot je razvidno iz njenega člena 5(1), uporaba pravila enakih premij in dajatev za oba spola. V uvodni izjavi 18 te direktive je izrecno navedeno, da za zagotovitev enakega obravnavanja moških in žensk uporaba spola kot aktuarskega faktorja ne bi smela povzročiti razlik v premijah in dajatvah med zavarovanci. V uvodni izjavi 19 te direktive je možnost držav članic, da ne uporabijo pravila enakih premij in dajatev za oba spola, opredeljena kot „izjema“. Direktiva 2004/113 torej temelji na predpostavki, da sta za uporabo načela enakega obravnavanja žensk in moških, ki ga določata člena 21 in 23 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, položaj žensk in položaj moških glede premij in dajatev zavarovanj, ki jih sklenejo, primerljiva. Sodišče je nato razsodilo, da je člen 5(2) Direktive 2004/113, ki zadevnim državam članicam omogoča, da odstopanje od pravila enakih premij in dajatev za oba spola ohranijo brez časovne omejitve, v nasprotju z uresničevanjem cilja enakega obravnavanja žensk in moških, ki mu sledi navedena direktiva, in ni združljiv s členoma 21 in 23 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Sodišče je zato odločilo, da je treba šteti, da je ta določba neveljavna z učinkom od 21. decembra 2012.

V zadevi *Churchill Insurance Company in Evans* (sodba z dne 1. decembra 2011, zadeva C-442/10), ki se je nanašala na prvo, drugo in tretjo direktivo 72/166⁴⁸, 84/5⁴⁹ in 90/232⁵⁰ o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil, ki so zdaj kodificirane z Direktivo 2009/103⁵¹, je moralo Sodišče na podlagi predloga za sprejetje predhodne odločbe odločiti o obsegu kritja obveznega zavarovanja tretjih oseb, ki so bili oškodovanci v nesreči.

Sodišče je v sodbi razsodilo, da člen 1, prvi odstavek, Tretje direktive 90/232 in člen 2(1) Druge direktive 84/5 nasprotujeta nacionalni zakonodaji, katere učinek bi bila samodejna izključitev obveznosti zavarovatelja, da plača odškodnino oškodovancu v prometni nesreči, če je nesrečo povzročil voznik, ki ni bil zavarovan v okviru zavarovalne police, oškodovanec, ki je bil ob nesreči potnik, pa je bil zavarovan za vožnjo tega vozila in je vozniku dovolil voziti. Sodišče je poleg tega pojasnilo, da se ta razlaga ne razlikuje glede na to, ali je zavarovanec, ki je oškodovanec v nesreči, vedel, da oseba, ki ji je dovolil voziti, za to ni zavarovana, ali je menil, da je zavarovana, ali pa o tem

⁴⁷ Direktiva Sveta 2004/113/ES z dne 13. decembra 2004 o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi (UL L 373, str. 37).

⁴⁸ Direktiva Sveta z dne 24. aprila 1972 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (72/166/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 10).

⁴⁹ Druga direktiva Sveta z dne 30. decembra 1983 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (84/5/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 3).

⁵⁰ Tretja direktiva Sveta z dne 14. maja 1990 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (90/232/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 249).

⁵¹ Direktiva 2009/103/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (UL L 263, str. 11). Ta direktiva v času dejanskega stanja še ni začela veljati.

sploh ni razmišljal. Vendar je Sodišče priznalo, da to ne izključuje možnosti, da države članice ta element upoštevajo v svojih pravilih o civilni odgovornosti, vendar le če svoje pristojnosti na tem področju izvajajo ob spoštovanju prava Unije, zlasti člena 3(1) Prve direktive, člena 2(1) Druge direktive in člena 1 Tretje direktive, in če navedena nacionalna pravila tem direktivam ne odvzamejo polnega učinka. Tako po mnenju Sodišča z nacionalno zakonodajo, opredeljeno na podlagi splošnih in abstraktnih meril, ni mogoče zavrniti ali nesorazmerno omejiti pravice potnika do odškodnine na podlagi obveznega zavarovanja civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil le na podlagi njegovega prispevka k nastanku škode. Obseg odškodnine je lahko na podlagi individualne presoje omejen samo v izjemnih okoliščinah.

Promet

V zadevi *Luksemburg proti Parlamentu in Svetu* (sodba z dne 12. maja 2011, zadeva C-176/09) je Sodišče odločalo o veljavnosti Direktive 2009/12 o letaliških pristojbinah⁵². Čeprav edino letališče te države članice ne izpolnjuje količinskega merila, ki ga določa navedena direktiva (pet milijonov potnikov na leto), in čeprav je blizu letališčem v sosednjih državah članicah, zanj veljajo administrativne in finančne obveznosti iz navedene direktive, ker se v skladu s to direktivo šteje, da ima privilegiran položaj vstopne točke v to državo. Veliko vojvodstvo Luxembourg se je zoper veljavnost navedene direktive sklicevalo na kršitev načela enakega obravnavanja, ker obstajajo druga regionalna letališča, ki imajo več potniškega prometa, in ker je bilo njegovo edino letališče obravnavano kot letališče, katerega letni potniški promet presega pet milijonov potnikov.

Sodišče je najprej poudarilo, da je zakonodajalec Unije razlikoval med dvema vrstama letališč in da je treba letališče z največ potniškega prometa na leto v državi članici, v kateri nobeno letališče ne dosega praga petih milijonov potnikov, šteti za vstopno točko v državo članico, ker ima privilegiran položaj. Sodišče je dalje razsodilo, da zakonodajalec Unije ni storil napake niti ni prekoračil svoje pristojnosti, ker je razlikoval med drugotnimi letališči in glavnimi letališči ne glede na letno število potnikov: drugotnih letališč namreč ni mogoče šteti za vstopno točko v to državo članico v smislu navedene direktive. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da uporabo te direktive upravičuje že zgolj dejstvo, da ima letališče privilegiran položaj. Sodišče je tudi poudarilo, da stroški, ki so posledica ureditve, uvedene s to direktivo, niso nesorazmerni glede na prednosti, ki izhajajo iz nje, in da je zakonodajalec Unije utemeljeno menil, da ni nujno, da se ta direktiva uporablja za letališča, ki imajo letni promet manjši od pet milijonov potnikov, če niso glavna letališča v državah članicah.

Konkurenca

Sodišče je imelo v okviru pritožb zoper sodbe Splošnega sodišča in predlogov za sprejetje predhodne odločbe priložnost pojasniti različne vidike konkurenčnega prava bodisi na ravni materialnopravnih pravil iz Pogodbe bodisi na ravni postopkovnih pravil za njihovo izvedbo, zlasti na ravni razmejitve pristojnosti organov Unije in organov držav članic.

Sodišču je bilo v zadevah *Paint Graphos in drugi* (sodba z dne 8. septembra 2011, združene zadeve od C-78/08 do C-80/08) v predhodno odločanje predloženih več vprašanj glede davčnih olajšav, ki jih italijanski zakon podeljuje zadrugam. Sodišče je moralo odločiti, ali določbe o državnih pomočeh⁵³ veljajo za različne oprostitve davka, do katerih so bile na podlagi italijanske ureditve upravičene navedene zadruge. Predložitveno sodišče je namreč menilo, da je bilo treba prej ugotoviti, ali in po potrebi pod katerimi pogoji to, da zadevne zadruge ustvarijo pogosto

⁵² Direktiva 2009/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2009 o letaliških pristojbinah (UL L 70, str. 11).

⁵³ Člena 87 in 88 Pogodbe ES (UL 2002, C 325, str. 67).

pomembne davčne prihranke, pomeni pomoč, ki ni združljiva s skupnim trgom v smislu člena 87(1) ES. Taka nezdržljivost bi namreč zaradi neposrednega učinka člena 88(3) ES za nacionalne organe, vključno s sodnimi, povzročila obveznost, da ne uporabijo italijanske uredbe, ki določa te davčne ugodnosti.

Sodišče je tako razložilo, kako je treba razlagati pogoje, ki jih člen 87(1) ES določa za to, da se nacionalni ukrep opredeli kot državna pomoč, in sicer, prvič, financiranje takega ukrepa s strani države ali iz državnih sredstev, drugič, selektivnost tega ukrepa, in tretjič, njegov vpliv na trgovino med državami članicami in izkrivljanje konkurence, ki izhaja iz njega. Poudarilo je, da je davčna olajšava državna pomoč in da so pomoči z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga prepovedane. Sodišče je poudarilo tudi, da je ukrep, ki je izjema od uporabe splošnega davčnega sistema, kljub temu mogoče upravičiti, če lahko zadevna država članica dokaže, da ukrep neposredno izhaja iz temeljnih ali usmerjevalnih načel njenega davčnega sistema, pri čemer je pojasnilo, da cilj, ki mu sledijo državne intervencije, ne zadostuje, da ne bi bile opredeljene kot državne pomoči. Da bi bilo davčne olajšave, kakršne so te, ki jih imajo italijanske zadrugе, mogoče upravičiti z naravo ali splošno strukturo davčnega sistema zadevne države članice, bi bilo vsekakor treba paziti še na to, da so skladne z načelom sorazmernosti in da ne prekoračijo meja nujnega, kar pomeni, da zastavljenega legitimnega cilja ne bi bilo mogoče doseči z blažjimi ukrepi. Nazadnje je Sodišče preučilo vprašanje vpliva na trgovino med državami članicami in izkrivljanja konkurence v smislu določb člena 87(1) ES. Sodišče je poudarilo, da se, kadar pomoč države članice okrepi položaj enega podjetja v razmerju do konkurenčnih podjetij v trgovini znotraj Skupnosti, šteje, da pomoč vpliva na ta podjetja. V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da ni treba, da upravičeno podjetje sodeluje v trgovini znotraj Skupnosti. Kadar namreč država članica dodeli pomoč podjetju, lahko s tem ohrani ali poveča njegovo notranjo dejavnost, tako da zmanjša možnosti podjetij s sedežem v drugih državah članicah, da vstopijo na trg te države članice. Dalje, okrepitev podjetja, ki doslej ni sodelovalo v trgovini znotraj Skupnosti, mu lahko omogoči, da vstopi na trg druge države članice. Sodišče je zato ugotovilo, da lahko davčna olajšava, dodeljena italijanskim zadrugam, vpliva na trgovino med državami članicami in izkrivlja konkurenco in da pomeni državno pomoč, če so izpolnjeni vsi pogoji za uporabo člena 87(1) ES. Sodišče je poudarilo, da mora o selektivnosti davčnih oprostitev, dodeljenih zadrugam, in njihovi morebitni upravičenosti z naravo ali splošno strukturo nacionalnega davčnega sistema, v katerega spadajo, presoditi predložitveno sodišče. Za uresničitev tega je Sodišče italijanskemu sodišču predlagalo, naj ugotovi zlasti, ali je položaj zadrug dejansko primerljiv s položajem drugih subjektov, ustanovljenih v obliki pravnih oseb s pridobitnim namenom, in če gre res za tak primer, ali ugodnejše davčno obravnavanje, ki je omejeno na zadrugе, spada k osnovnim načelom davčnega sistema, ki se uporablja v zadevni državi članici, in ali je v skladu z načeloma skladnosti in sorazmernosti.

V zadevah *Komisija in Španija proti Government of Gibraltar in Združenemu kraljestvu* (sodba z dne 15. novembra 2011, združeni zadevi C-106/09 P in C-107/09 P) je Sodišče razveljavilo sodbo Splošnega sodišča z dne 18. decembra 2008, s katero je to razglasilo ničnost odločbe Komisije o shemi pomoči, ki jo je Združeno kraljestvo nameravalo izvesti z reformo davka od dobička pravnih oseb v Gibraltarju. Presodilo je, da je Splošno sodišče s presojo, da predlog davčne reforme eksteritorialnim podjetjem ne zagotavlja selektivne prednosti, napačno uporabilo pravo. Sodišče je namreč menilo, da čeprav različno davčno breme, ki izvira iz uporabe „splošne“ davčne ureditve, samo po sebi ni dovolj za ugotovitev selektivnosti obdavčenja, pa taka selektivnost obstaja, če so merila za obdavčitev, ki jih vsebuje davčni sistem, kot v obravnavanem primeru primerna za to, da se upravičena podjetja na podlagi njihovih posebnosti opredelijo kot privilegirana skupina podjetij. Natančneje, Sodišče je poudarilo, da opredelitev davčnega sistema kot „selektivnega“ ni pogojena s tem, da je zasnovan tako, da za vsa podjetja veljajo enaka davčna bremena in da imajo nekatera od njih korist od pravil odstopanja, ki jim dajejo selektivno prednost. Tako pojmovanje merila selektivnosti bi predpostavljalo, da je davčna ureditev, zato da bi jo bilo mogoče opredeliti

kot selektivno, zasnovana po neki zakonodajni tehniki. Posledica takega pristopa pa bi bila, da bi se nacionalna davčna pravila od samega začetka izognila nadzoru na področju državnih pomoči le zato, ker spadajo v okvir druge zakonodajne tehnike, čeprav povzročajo enake učinke.

V zadevi *TeliaSonera Sverige* (sodba z dne 17. februarja 2011, zadeva C-52/09) je Sodišče obravnavalo protikonkurenčno ravnanje v sektorju telekomunikacij na veleprodajnem trgu posredniških storitev asimetričnih digitalnih naročniških linij, ki se uporabljajo za širokopasovne povezave. Švedsko sodišče je Sodišče vprašalo o merilih, na podlagi katerih je treba zbijanje marž šteti za zlorabo prevladujočega položaja. Pri tem ravnanju, imenovanem „učinek cenovnih škarij“, gre za to, da operater, praviloma vertikalno integriran, hkrati določi maloprodajne cene na nekem trgu in cene posredniške storitve, potrebne za dostop do maloprodajnega trga, ne da bi med njima pustil dovolj prostora za kritje drugih stroškov, nastalih zaradi zagotovitve maloprodajne storitve. Tako ravnanje lahko v smislu člena 102 PDEU pomeni zlorabo prevladujočega položaja, ki ga ima vertikalno integrirano telekomunikacijsko podjetje.

Sodišče je poudarilo, da člen 102, drugi odstavek, točka (a), PDEU izrecno prepoveduje, da podjetje s prevladujočim položajem neposredno ali posredno določa nepošteno ceno. Dalje je poudarilo, da seznam praks, ki pomenijo zlorabo, iz člena 102 PDEU ni izčrpen, tako da z njihovim naštetjem v tej določbi ni bil sestavljen taksativen seznam vrst zlorabe prevladujočega položaja, ki jih prepoveduje pravo Unije. Zloraba prevladujočega položaja, prepovedana s to določbo, je namreč objektivni pojem, ki se nanaša na ravnanje podjetja s prevladujočim položajem, ki bi lahko na trgu, na katerem je konkurenca že šibka prav zaradi prisotnosti tega podjetja, oviralo ohranjanje še obstoječe konkurence na trgu ali razvoj konkurence z drugačnimi sredstvi od tistih, ki so značilna za običajno konkurenco med proizvodi ali storitvami na podlagi dejavnosti gospodarskih subjektov. Tako je po mnenju Sodišča za ugotovitev, ali je podjetje s prevladujočim položajem s svojo prakso oblikovanja cen ta položaj zlorabilo, treba presoditi vse okoliščine in preučiti, ali s to prakso poskuša kupcu odvzeti ali omejiti možnost izbire virov dobave, konkurentom preprečiti dostop do trga, uvesti neenake pogoje za primerljive posle z drugimi poslovnimi partnerji ali z izkrivljeno konkurenco okrepiti prevladujoči položaj.

Sodišče je tako razsodilo, da gre ob neobstoju kakršne koli objektivne utemeljitve lahko za zlorabo v smislu člena 102 PDEU, kadar vertikalno integrirano podjetje s prevladujočim položajem na veleprodajnem trgu posredniških storitev asimetričnih digitalnih naročniških linij izvaja prakso oblikovanja cen, pri kateri razlika med cenami, uporabljenimi na tem trgu, in cenami, uporabljenimi na maloprodajnem trgu storitev širokopasovne povezave za končne uporabnike, ne zadostuje za izravnavo posebnih stroškov, ki jih mora to podjetje nositi za dostop do maloprodajnega trga.

Sodišče je v okviru presoje tega, ali politika oblikovanja cen pomeni zlorabo, natančno določilo okoliščine obravnavanega primera, ki pri presojanju, ali je bil prevladujoči položaj zlorabljen, niso upoštevne. Te okoliščine so: neobstoj predpisa, ki bi za zadevno podjetje določal obveznost opravljanja posredniških storitev asimetrične digitalne naročniške linije na veleprodajnem trgu, na katerem ima prevladujoč položaj; stopnja prevlade tega podjetja na tem trgu; okoliščina, da podjetje nima prevladujočega položaja tudi na maloprodajnem trgu storitev širokopasovne povezave za končne uporabnike; okoliščina, da so stranke, za katere se uporablja taka praksa oblikovanja cen, nove ali obstoječe stranke tega podjetja; nezmožnost podjetja s prevladujočim položajem, da izravna morebitne izgube, ki bi jih lahko povzročila taka praksa oblikovanja cen, ter stopnja zrelosti zadevnih trgov in obstoj nove tehnologije, za katero so nujna zelo velika vlaganja, na teh trgih.

Razsodilo je, da je treba načeloma in prednostno upoštevati cene in stroške zadevnega podjetja na maloprodajnem trgu storitev. Samo če se zaradi okoliščin ni mogoče opreti na te cene in stroške,

je treba preučiti cene in stroške konkurentov na istem trgu. Sodišče je razsodilo tudi, da je treba dokazati, da ob upoštevanju zlasti nepogrešljivosti veleprodajnega proizvoda ta praksa ustvarja vsaj potencialen protikonkurenčni učinek na maloprodajnem trgu, ne da bi bilo to kakor koli ekonomsko upravičeno.

V zadevi *General Química in drugi proti Komisiji* (sodba z dne 20. januarja 2011, zadeva C-90/09) je Sodišče odločalo o ureditvi domneve o dejanskem odločilnem vplivanju matične družbe na ravnanje hčerinske družbe v okviru omejevalnega sporazuma v sektorju kemikalij za industrijo kavčuka. Ta zadeva se je nanašala na holdinško družbo, ki je imela v lasti 100 % kapitala vmesne družbe, ta pa je imela v lasti 100 % kapitala hčerinske družbe. Po mnenju Sodišča ni mogoče izključiti možnosti, da je holdinška družba solidarno odgovorna za kršitve konkurenčnega prava Unije, ki jih je storila hčerinska družba iz njene skupine, v osnovnem kapitalu katere holdinška družba ni neposredno udeležena, če holdinška družba odločilno vpliva na hčerinsko, pa čeprav le posredno prek vmesne družbe. Tako je zlasti, če hčerinska družba o svojem ravnanju na trgu ne odloča samostojno glede na vmesno družbo, ki na trgu ravno tako ne deluje samostojno, temveč v bistvu ravna po navodilih, ki ji jih daje holdinška družba. V takem položaju so holdinška, vmesna in zadnja hčerinska družba del istega gospodarskega subjekta in so torej eno samo podjetje v smislu konkurenčnega prava Unije. Sodišče je tako potrdilo, da lahko Komisija odloči, da je holdinška družba solidarno odgovorna za plačilo globe, ki je naložena zadnji hčerinski družbi iz skupine, ne da bi pri tem morala dokazati neposredno vpletenost holdinške družbe v to kršitev, razen če ta ne izpodbije te domneve tako, da dokaže, da bodisi vmesno podjetje bodisi navedena hčerinska družba na trgu ravna samostojno. Vendar je Sodišče sodbo Splošnega sodišča, ki je potrdilo odločbo Komisije, razveljavilo, ker bi moralo Splošno sodišče upoštevati in konkretno presoditi dokaze, ki jih je predložila matična družba, da bi dokazala samostojnost hčerinske družbe pri izvajanju svoje poslovne politike, zato da bi preverilo, ali je Komisija storila napako pri presoji, ko je menila, da s temi dokazi ni mogoče dokazati, da hčerinska in matična družba nista en gospodarski subjekt. Ker je Splošno sodišče brez konkretnega preizkusa dokazov, ki jih je navedla matična družba, in zgolj s sklicevanjem na sodno prakso presodilo, da s trditvami v dokaz obstoja take samostojnosti ni mogoče uspeti, je napačno uporabilo pravo.

Sodišče je v zadevi v zvezi z omejevalnim sporazumom v sektorju kemikalij spet odločalo o ureditvi domneve o dejanskem odločilnem vplivanju matične družbe na ravnanje hčerinske (sodba z dne 29. septembra 2011 v zadevi *Elf Aquitaine proti Komisiji*, C-521/09 P).

Komisija je z odločbo leta 2005 več družbam, med drugim Elf Aquitaine S.A. in njeni hčerinski družbi Arkema S.A., naložila globe, ker je štela, da so sodelovale pri omejevalnem sporazumu na trgu snovi, ki se uporablja kot vmesni kemični proizvod.

Ti družbi sta pri Splošnem sodišču vložili ločeni tožbi za razglasitev ničnosti odločbe Komisije ali za znižanje glob, ki sta jima bili naloženi.

Splošno sodišče je zavrnilo vse trditve, ki sta jih navedli družbi. Kot običajno je razsodilo, da ker je celoten ali skoraj celoten kapital hčerinske družbe v lasti matične, lahko Komisija domneva, da ta odločilno vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe.

Sodišče je najprej opozorilo, da kadar odločba s področja konkurenčnega prava zadeva več naslovnikov in se nanaša na pripis odgovornosti za kršitev, mora biti glede vsakega naslovnika dovolj obrazložena. Tako je treba v odločbi glede matične družbe, ki je odgovorna za kršitev hčerinske družbe, načeloma podrobno pojasniti razloge, ki utemeljujejo odgovornost te družbe za kršitev.

Sodišče pa je poudarilo, da bi morala Komisija, ker njena odločba temelji izključno na domnevi dejanskega odločilnega vplivanja družbe Elf Aquitaine S.A. na ravnanje njene hčerinske družbe, ustrezno pojasniti, zakaj dejanske in pravne okoliščine, ki jih je navedla družba Elf Aquitaine S.A., ne zadostujejo za ovrženje navedene domneve, sicer postane ta domneva neizpodbojna. Izpodbojnost domneve namreč pomeni, da morajo za njeno ovrženje zainteresirane osebe predložiti dokaz, ki se nanaša na gospodarske, organizacijske in pravne povezave med zadevnimi družbami.

Po mnenju Sodišča bi torej Splošno sodišče moralo posebej paziti na vprašanje, ali je odločba Komisije vsebovala podrobno pojasnitev razlogov, iz katerih dokazi, ki jih je navedla družba Elf Aquitaine S.A., niso zadostovali za to, da bi se ovrгла domneva odgovornosti, ki je bila uporabljena v tej odločbi.

Sodišče je dalje ugotovilo, da je obrazložitev odločbe Komisije glede trditev, ki jih je navedla družba Elf Aquitaine S.A., vsebovala zgolj vrsto preprostih trditev in zanikanj, ki se ponavljajo in niso natančne, in da brez dodatnih pojasnil ta sklop trditev in zanikanj družbi Elf Aquitaine S.A. ni omogočil seznanitve z utemeljitvijo sprejetega ukrepa, pristojnemu sodišču pa ni omogočil opravljanja nadzora.

Sodišče je zato sodbo Splošnega sodišča razveljavilo, odločbo Komisije pa razglasilo za nično v delu, v katerem je z njo družbi Elf Aquitaine S.A. pripisana odgovornost za kršitev in ji je naložena globa.

V zadevi o omejevalnem sporazumu v sektorju bakrenih industrijskih cevi, ki se je nanašala na tri družbe iz iste skupine, je Komisija sprejela odločbo v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 ES in člena 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru⁵⁴. Vse tri družbe so pri Splošnem sodišču vložile tožbo in navajale tožbene razloge v zvezi z zneskom globe, ki jo je naložila Komisija. Splošno sodišče je vse tožbene razloge zavrnilo, družbe pa so pri Sodišču vložile pritožbo (sodba z dne 8. decembra 2011 v zadevi *KME Germany in drugi proti Komisiji*, C-272/09 P).

Sodišče je opravilo nadzor nad uporabo meril, ki so predmet ustaljene in uveljavljene sodne prakse evropskih sodišč in ki se uporabijo pri določanju zneska globe v primeru protikonkurenčnega ravnanja, in sicer trajanje in resnost kršitve ter morebitno sodelovanje zadevnih družb, poleg tega pa se je izreklo o pritožbenem razlogu, ki se je nanašal na kršitev pravice do učinkovitega pravnega sredstva. Družbe so trdile, da je Splošno sodišče kršilo pravo Unije in njihovo temeljno pravico do učinkovitega in neoviranega pravnega sredstva, ker ni pozorno in skrbno preučilo njihovih argumentov ter je pretirano in nerazumno upoštevalo diskrecijsko pravico Komisije. Sklicevale so se na člen 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in Listino Evropske unije o temeljnih pravicah⁵⁵.

Sodišče je poudarilo, da je načelo učinkovitega sodnega varstva splošno načelo prava Unije, ki je zdaj razvidno iz člena 47 Listine, in da je sodni nadzor nad odločbami institucij urejen v ustanovitvenih pogodbah, pri čemer je pojasnilo, da je poleg nadzora zakonitosti, ki ga določa člen 263 PDEU, glede predpisanih sankcij predviden nadzor v okviru neomejene sodne pristojnosti.

Glede nadzora zakonitosti je Sodišče v skladu s sodno prakso odločilo, da čeprav ima Komisija na področjih, na katerih nastajajo zapletene ekonomske presoje, polje proste presoje, to vseeno ne

⁵⁴ Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 52, str. 61).

⁵⁵ Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (UL 2010, C 83, str. 401).

pomeni, da se mora sodišče Unije vzdržati nadzora nad razlago ekonomskih podatkov, ki jo poda Komisija. Ta nadzor mora opraviti na podlagi dokazov, ki jih predloži tožeča stranka.

Sodišče je tako menilo, da se sodišče Unije ne bi smelo opirati na polje proste presoje Komisije – niti glede izbire dejavnikov, ki jih upošteva pri presoji meril, ki jih Komisija upošteva pri določitvi zneska globe, niti glede njihove presoje – da bi opustilo temeljit nadzor nad dejstvi in uporabo prava.

Sodišče je glede neomejene sodne pristojnosti v zvezi z zneskom glob pojasnilo, da ta pristojnost sodišču omogoča, da preseže zgolj nadzor zakonitosti in nadomesti presojo Komisije s svojo ter tako odpravi, zmanjša ali poveča naloženo denarno sankcijo. Vendar je Sodišče poudarilo, da izvajanje neomejene sodne pristojnosti ne pomeni, da mora sodišče po uradni dolžnosti opraviti nadzor nad celotno izpodbijano odločbo; to bi namreč pomenilo novo in celovito preučitev spisa.

Sodišče je tako odločilo, da mora sodišče Unije opraviti nadzor nad dejstvi in uporabo prava in da je pristojno za presojo dokazov, razglasitev ničnosti odločbe Komisije in spremembo zneska glob. Sodišče je zato poudarilo, da ni mogoče sklepati, da bi bil sodni nadzor, kakor je določen v pravu Unije, v nasprotju z načelom učinkovitega sodnega varstva, določenega v Listini o temeljnih pravicah. Sodišče je nato razsodilo, da je Splošno sodišče v zadevi, ki mu je bila predložena, opravilo celovit nadzor nad dejstvi in uporabo prava, h kateremu je zavezano.

Zadevi *Solvay proti Komisiji* (sodba z dne 25. oktobra 2011, združeni zadevi C-109/10 P in C-110/10 P) sta Sodišču omogočili natančneje določiti meje obveznosti spoštovanja pravice do obrambe. Komisija je družbo Solvay prvič sankcionirala leta 1990 zaradi zlorabe prevladujočega položaja na trgu natrijevega karbonata in sporazuma o cenah s konkurentko. Odločbe, s katerimi je Komisija sankcionirala to belgijsko družbo, so bile razglašene za nične. Komisija je tako leta 2000 sprejela novi odločbi, s katerimi je družbi Solvay naložila nove globe na podlagi istih dejstev. Ta družba je pred Splošnim sodiščem Komisiji očitala kršitev pravice do dostopa do dokumentov, ki jih je imela Komisija, zlasti zaradi izgube nekaterih od njih. Trdila je tudi, da bi jo morala Komisija pred sprejetjem novih odločb zaslišati. Ker je Splošno sodišče zavrnilo tožbi družbe Solvay, je ta pri Sodišču vložila pritožbo, to pa je moralo preučiti iste očitke.

Sodišče je najprej spomnilo, da pravica do vpogleda v spis pomeni, da Komisija zadevnemu podjetju da možnost, da preuči vse dokumente v preiskovalnem spisu, ki bi lahko bili pomembni za njegovo obrambo. Kršitev pravice do vpogleda v spis v postopku pred sprejetjem odločbe je načeloma lahko razlog za razglasitev ničnosti te odločbe, če je bila kršena pravica do obrambe.

Sodišče je pojasnilo, da v tej zadevi ni šlo za nekaj manjkajočih dokumentov, katerih vsebino bi bilo mogoče rekonstruirati na podlagi drugih virov, temveč za cele podpise, ki bi lahko vsebovali bistvene listine postopka, ki je potekal pred Komisijo, ki bi lahko bile koristne za obrambo družbe Solvay.

Sodišče je zato razsodilo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, saj je štelo, da to, da družba Solvay ni imela dostopa do vseh dokumentov iz spisa, ni pomenilo kršitve pravice do obrambe.

Sodišče je opozorilo, da je zaslišanje podjetja pred sprejetjem odločbe Komisije del pravice do obrambe in da ga je treba preučiti glede na posebne okoliščine vsakega posamičnega primera. Kadar Komisija po tem, ko je odločba razglašena za nično zaradi postopkovne napake, povezane izključno s podrobnostmi njenega dokončnega sprejetja v okviru kolegija komisarjev, sprejme novo odločbo s pravzaprav enako vsebino in na podlagi enakih očitkov, ji zadevnega podjetja ni treba vnovič zaslišati. Vendar je Sodišče menilo, da vprašanja zaslišanja družbe Solvay ni bilo

mogoče ločiti od vpogleda v spis, saj Komisija v upravnem postopku, ki je potekal pred sprejetjem prvih odločb leta 1990, družbi Solvay ni posredovala vseh dokumentov iz svojega spisa. Kljub temu in ne glede na pomembnost, ki se s sodno prakso Sodišča in Splošnega sodišča pripisuje vpogledu v spis, je Komisija sprejela odločbi, enaki tistim, ki so bile razglašene za nične zaradi neobstoja ustrezne overovitve, ne da bi sprožila nov upravni postopek, v okviru katerega bi morala družbo Solvay, potem ko bi ji omogočila vpogled v spis, zaslišati.

Sodišče je tako ugotovilo, da je Splošno sodišče, meneč, da za sprejetje nove odločbe zaslišanje družbe Solvay ni bilo potrebno, napačno uporabilo pravo, in je sodbi Splošnega sodišča razveljavilo, odločbi Komisije pa je v okviru odločanja o vsebini razglasilo za nični.

Evropska komisija je v zadevah v zvezi s sporazumi in usklajenimi ravnanji, pri katerih so sodelovali evropski proizvajalci nosilcev, leta 1994 sprejela odločbo zoper družbo ARBED (postala Arcelor Mittal) in leta 1998 odločbo zoper družbo Thyssen Stahl (postala ThyssenKrupp), s katerima je tema družbama naložila globi. Sodišče je odločbi razglasilo za nični zaradi kršitve pravice do obrambe. Kljub temu je Komisija leta 2006 sprejela novi odločbi na podlagi istih dejstev, ki so nastala med letoma 1988 in 1991, pri čemer se je oprla med drugim na določbe Pogodbe ESPJ, ki je nehala veljati 23. julija 2002. O teh odločbah je najprej odločalo Splošno sodišče (ki ju je potrdilo), nato pa še Sodišče. Sodišče je s sodbama (sodbi z dne 29. marca 2011 v zadevi *ArcelorMittal Luxembourg proti Komisiji in Komisija proti ArcelorMittal Luxembourg in drugim*, C-201/09 P, in v zadevi *ThyssenKrupp Nirosta proti Komisiji*, C-352/09 P) potrdilo sodbi Splošnega sodišča, pri čemer je odločalo tudi o možnosti uporabe postopkovnih pravil, sprejetih na podlagi Pogodbe ES, za kršitve Pogodbe ESPJ, potem ko je ta nehala veljati. Sodišče je namreč menilo, da je treba v primeru spremembe zakonodaje in razen ob izrecni nasprotni volji zakonodajalca zagotoviti kontinuiteto pravnih struktur. Ker nič ne kaže na to, da je zakonodajalec Unije želel, da se lahko za tajno dogovorjena ravnanja, ki jih prepoveduje Pogodba ESPJ, po prenehanju njene veljavnosti izključno uporaba vseh sankcij, je Sodišče razsodilo, da bi bilo v nasprotju z namenom in medsebojno povezanostjo pogodb ter nezdržljivo s kontinuiteto pravnega reda Unije, če Komisija ne bi mogla zagotoviti enotne uporabe določb Pogodbe ESPJ, ki učinkujejo tudi po prenehanju njene veljavnosti. Sodišče je nato pojasnilo, da načeli pravne varnosti in varstva zaupanja v pravo v obravnavanem primeru nalagata uporabo materialnih pravil, določenih v Pogodbi ESPJ, pri tem pa je poudarilo, da skrbno podjetje ne more prezreti posledic svojega ravnanja ali se zanašati na to, da se bo zaradi nadomestitve pravnega okvira Pogodbe ESPJ s pravnim okvirom Pogodbe ES izognilo sankcijam. Sodišče je zato sklenilo, prvič, da pristojnost Komisije za naložitev glob zadevnim družbam izhaja iz pravil, sprejetih na podlagi Pogodbe ES, in da je bilo treba postopek voditi v skladu z njimi, in drugič, da je sankcije določalo materialno pravo Pogodbe ESPJ.

Sodišču so bila v zadevi v zvezi z odločbo nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, v kateri je ta odločil, da podjetje v skladu z nacionalnim pravom ni zlorabilo prevladujočega položaja in da se postopek glede kršitve Pogodbe ES ustavi, v predhodno odločanje predložena vprašanja o obsegu pristojnosti nacionalnih organov, pristojnih za konkurenco (sodba z dne 3. maja 2011 v zadevi *Tele2 Polska*, C-375/09).

Sodišče je najprej poudarilo, da je bil za zagotovitev skladne uporabe pravil o konkurenci v državah članicah v okviru splošnega načela lojalnega sodelovanja z Uredbo (ES) št. 1/2003⁵⁶ uveden mehanizem sodelovanja med Komisijo in nacionalnimi organi.

⁵⁶ Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205).

Dalje je Sodišče spomnilo, da je v tej uredbi jasno navedeno, da če nacionalni organi, pristojni za konkurenco, na podlagi razpoložljivih informacij menijo, da pogoji za prepoved niso izpolnjeni, je njihova pristojnost omejena na odločitev, da ni nobenega razloga za ukrepanje.

Če bi namreč bilo nacionalnim organom, pristojnim za konkurenco, dovoljeno sprejemati odločbe o ugotovitvi neobstoja kršitve določb Pogodbe o zlorabi prevladujočega položaja, bi to po mnenju Sodišča omajalo sistem sodelovanja, uveden z Uredbo št. 1/2003, in poseglo v pristojnost Komisije. Sodišče je razsodilo, da bi taka negativna meritorna odločba utegnila ogroziti enotno uporabo pravil o konkurenci, ki so določena s Pogodbo⁵⁷, kar je eden od ciljev navedene uredbe, saj bi lahko Komisiji preprečila poznejšo ugotovitev, da zadevno ravnanje pomeni kršitev teh pravil.

Sodišče je tako menilo, da je le Komisija pristojna za ugotavljanje neobstoja kršitve prepovedi zlorabe prevladujočega položaja iz člena 102 PDEU, tudi če se ta člen uporabi v postopku, ki ga vodi nacionalni organ, pristojen za konkurenco. Sodišče je ugotovilo, da nacionalni organ, pristojen za konkurenco, ne more sprejeti odločbe o nekršitvi prepovedi zlorabe prevladujočega položaja, kadar preizkusi, ali so pogoji za uporabo člena 102 PDEU izpolnjeni, in ugotovi, da ni bilo zlorabe.

Sodišče je razsodilo tudi, da pravo Unije nasprotuje pravilu nacionalnega prava, na podlagi katerega bi bilo treba končati postopek v zvezi z uporabo člena 102 PDEU z odločbo o ugotovitvi neobstoja kršitve tega člena. Sodišče je pojasnilo, da lahko namreč nacionalni organ, pristojen za konkurenco, nacionalna pravila uporabi le, kadar pravo Unije ne določa posebnega pravila.

Sodišče je v zadevi *Pfleiderer* (sodba z dne 14. junija 2011, zadeva C-360/09) v okviru predhodnega odločanja na predlog nemškega sodišča odločalo o možnosti tretjih oseb, vključno z oškodovanimi z omejevalnim sporazumom, da imajo v okviru postopkov o globah na področju omejevalnih sporazumov dostop do prošenj za ugodno obravnavo ter do informacij in dokumentov, ki so jih prosilci prostovoljno predložili nacionalnemu organu, pristojnemu za konkurenco.

Sodišče je najprej poudarilo, da ne v določbah Pogodbe ES s področja konkurence ne v Uredbi št. 1/2003⁵⁸ ni skupnih pravil glede ugodne obravnave ali skupnih pravil glede pravice do vpogleda v dokumentacijo v zvezi s postopkom ugodne obravnave, ki bi bila nacionalnemu organu, pristojnemu za varstvo konkurence, prostovoljno predložena v okviru nacionalnega programa prizanesljivosti. Dalje je pojasnilo, da obvestili Komisije o sodelovanju v okviru mreže organov, pristojnih za konkurenco⁵⁹, in o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah⁶⁰ za države članice nista zavezujoči, tako kot ne vzorčni program prizanesljivosti, ki je bil oblikovan v okviru evropske mreže za konkurenco.

Sodišče je nato razsodilo, da določbe prava Unije na področju omejevalnih sporazumov, zlasti Uredba št. 1/2003, ne nasprotujejo temu, da se osebi, ki je oškodovana zaradi kršitve konkurenčnega prava Unije in želi odškodnino, dovoli vpogled v dokumentacijo o postopku ugodne obravnave, ki zadeva storilca kršitve. Vendar je Sodišče pojasnilo, da morajo sodišča držav članic na podlagi nacionalne zakonodaje in s tehtanjem interesov, ki jih varuje pravo Unije, določiti pogoje, pod katerimi mora biti tak vpogled odobren ali zavržen.

⁵⁷ Člena 101 in 102 Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL 2010, C 83, str. 47)

⁵⁸ Glej opombo 56.

⁵⁹ Obvestilo Komisije 2004/C 101/04 o sodelovanju v okviru mreže organov, pristojnih za konkurenco (UL C 101, str. 43).

⁶⁰ Obvestilo Komisije o imuniteti pred globami in znižanju glob v kartelnih zadevah (2006/C 298/11) (UL C 298, str. 17).

Davčne določbe

Na področju davka na dodano vrednost pritegne pozornost zlasti sodba *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 15. novembra 2011, zadeva C-539/09). V tej zadevi je Komisija Zvezni republiki Nemčiji očitala, da je nasprotovala temu, da Računsko sodišče Evropske unije na njenem ozemlju opravi revizije, ki se nanašajo na upravno sodelovanje na podlagi Uredbe št. 1798/2003⁶¹. Sodišče je razsodilo, da Zvezna republika Nemčija s tem ravnanjem ni izpolnila obveznosti iz člena 248, od (1) do (3), ES, ki določa, da Računsko sodišče izvaja revizije vseh prihodkov in odhodkov Skupnosti ter preveri zakonitost in pravilnost teh prihodkov in odhodkov ter to, ali je bilo finančno poslovodstvo dobro, in ga pooblašča, da revizije opravi na podlagi računovodske dokumentacije, in če je treba, na kraju samem, med drugim v državah članicah.

Po mnenju Sodišča je namreč sistem lastnih sredstev, uveden na podlagi Pogodbe, glede sredstev iz naslova DDV namenjen temu, da se za države članice ustvari obveznost, da Skupnosti dajo kot lastna sredstva na razpolago del zneskov, ki jih poberejo iz naslova tega davka. Ker je namen mehanizmov sodelovanja, naloženih državam članicam na podlagi Uredbe št. 1789/2003, boj proti davčni utaji in izogibanju plačilu davka na področju DDV v vseh državah članicah, so ti mehanizmi taki, da neposredno in bistveno vplivajo na učinkovito pobiranje prihodkov iz naslova navedenega davka in tako na dajanje sredstev DDV na razpolago proračunu Skupnosti. Tako lahko to, da država članica učinkovito uporablja pravila sodelovanja, ki je uvedeno z Uredbo št. 1798/2003, pogojuje ne le zmožnost navedene države članice, da se učinkovito bori proti davčni utaji in izogibanju plačilu davka na svojem ozemlju, ampak tudi zmožnost drugih držav članic, da zagotovijo tak boj na svojem ozemlju, še zlasti če je pravilna uporaba DDV v teh drugih državah članicah odvisna od informacij, ki jih ima navedena država članica. Revizija Računskega sodišča, ki se nanaša na upravno sodelovanje na podlagi Uredbe št. 1798/2003, torej dejansko obravnava predvidene prihodke Skupnosti z vidika njihove zakonitosti in s tem povezanega dobrega finančnega poslovodstva ter tako pomeni neposredno povezavo s pristojnostmi, ki so tej instituciji podeljene s členom 248 ES.

Znamke

Pravo znamk, ki je bodisi določeno z znamko Skupnosti⁶² bodisi s približevanjem zakonodaje držav članic na tem področju⁶³, je večkrat pritegnilo pozornost Sodišča.

Sodišče je v zadevi v zvezi z veljavnostjo znamke, sestavljene iz imena italijanskega stilista Elia Fioruccija (sodba z dne 5. julija 2011 v zadevi *Edwin proti UUNT*, C-263/09 P), v okviru pritožbe zoper sodbo Splošnega sodišča (sodba z dne 14. maja 2009, zadeva T-165/06) odločalo o primeru ničnosti znamke Skupnosti. Sodišče je tako razsodilo, da se lahko v skladu z določbami člena 52(2) Uredbe št. 40/94⁶⁴ ničnost znamke Skupnosti ugotovi na podlagi zahteve zainteresirane stranke, ki je uveljavljala drugo, prejšnjo pravico. Na seznamu pravic iz tega člena niso izčrpno naštetе vse pravice, katerih namen je varovanje drugačnih interesov, kot so pravica do imena, pravica do osebne podobe, avtorske pravice in pravice industrijske lastnine. Tako je Sodišče razsodilo, da besedilo in sistematika člena, ki ga je razlagalo, v primerih sklicevanja na pravico do imena

⁶¹ Uredba Sveta (ES) št. 1798/2003 z dne 7. oktobra 2003 o upravnem sodelovanju na področju davka na dodano vrednost (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 9, zvezek 1, str. 392).

⁶² Uredba Sveta (ES) št. 40/94 z dne 20. decembra 1993 o blagovni znamki Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 146).

⁶³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 2, str. 32).

⁶⁴ Glej opombo 62.

ne omogočata omejitve uporabe te določbe samo na primere, v katerih je registracija znamke Skupnosti v nasprotju s pravico, katere izključni namen je varstvo imena kot osebne lastnosti; kakor pri drugih pravicah je torej tudi pri pravici do imena varovan njen ekonomski vidik. Sodišče je še potrdilo, da je Splošno sodišče pristojno za nadzor nad zakonitostjo presoje navajane nacionalne zakonodaje, ki jo opravi Urad za usklajevanje na notranjem trgu. Poleg tega se je strinjalo z ugotovitvijo Splošnega sodišča v zvezi z vsebino nacionalne zakonodaje, na katero se je zadeva nanašala, in sicer, da ima imetnik znanega imena pravico nasprotovati uporabi svojega imena kot znamke, če ni dal soglasja k registraciji navedene znamke.

Sodišče je v zadevi *DHL Express France* (sodba z dne 12. aprila 2011, zadeva C-235/09), v kateri mu je bilo predloženo vprašanje za predhodno odločanje, razsodilo, da prepoved nadaljevanja dejanj, s katerimi je kršena ali bi lahko bila kršena znamka, ki jo izreče sodišče, pristojno za znamke Skupnosti, načeloma velja za celotno ozemlje Evropske unije. Tak obseg je namreč upravičen tako s ciljem enotnega varstva znamke Skupnosti, ki mu sledi Uredba št. 40/94⁶⁵, kot z enotnostjo te znamke Skupnosti. Vendar je Sodišče pojasnilo, da je ozemeljski obseg prepovedi mogoče omejiti, zlasti če na delu ozemlja Evropske unije ni kršitve ali nevarnosti kršitve funkcij znamke. Ozemeljski obseg izključne pravice imetnika znamke Skupnosti namreč ne sme presežati tega, kar ta pravica imetniku omogoča za varstvo njegove znamke. Sodišče je dodalo, da morajo druge države članice načeloma priznati in izvršiti sodno odločbo, s čimer ji tako priznajo čezmejni učinek. Sodišče je nato s sklicevanjem na načelo lojalnega sodelovanja, določenega v členu 4(3), drugi pododstavek, Pogodbe o Evropski uniji razsodilo, da morajo države članice predvideti ukrepe, postopke in pravna sredstva, potrebne za zagotovitev uveljavitve pravic intelektualne lastnine, ki jih zajema Direktiva 2004/48⁶⁶. Sodišče je zato razsodilo, da prisilni ukrep, ki ga na podlagi nacionalnega prava odredi sodišče za znamke Skupnosti – kakršna je periodična denarna kazen – učinkuje tudi v državah članicah, ki niso država članica tega sodišča. Taki ukrepi so lahko učinkoviti le, če učinkujejo na istem ozemlju, kot je tisto, na katerem učinkuje sama sodna odločba. Vendar če v pravu države članice, v kateri se zahteva izvršitev, ni prisilnih ukrepov, analognih tistim, ki jih je izreklo sodišče za znamke Skupnosti, mora sodišče, ki odloča, uresničiti represivni namen z uporabo upoštevanih določb nacionalnega prava, tako da v enaki meri zagotovi spoštovanje prvotno izrečenega prisilnega ukrepa.

V zadevi, v kateri je spor potekal med družbo L'Oréal in nekaterimi njenimi hčerinskimi družbami na eni strani ter družbo eBay International, nekaterimi njenimi hčerinskimi družbami in posameznimi prodajalci na drugi strani (sodba z dne 12. julija 2011 v zadevi *L'Oréal in drugi*, C-324/09), je Sodišče v zvezi z več vprašanji, ki mu jih je britansko sodišče predložilo v predhodno odločanje na področju plačljivih storitev referenciranja ključnih besed, ki ustrezajo registriranim znamkam, odločalo o več vidikih, pomembnih za pravo znamk Skupnosti. Tako je razsodilo, da če je ponudba za prodajo proizvodov, označenih z znamko, katere uporabe njen imetnik ni odobril, ali reklama zanje namenjena potrošnikom na ozemlju Evropske unije, se uporabljajo pravila prava Unije. Sodišče je, zato da bi se presodilo, ali je taka ponudba ali reklama dejansko namenjena potrošnikom v Evropski uniji, pozvalo nacionalna sodišča, naj preverijo obstoj ustreznih indicev, zlasti geografska območja, na katera je prodajalec pripravljen poslati zadevni izdelek. Sodišče je tudi pojasnilo, da dajanje na trg v smislu Direktive 89/104⁶⁷ in Uredbe št. 40/94⁶⁸ ne zajema predmetov, označenih z znamko, ki so namenjeni temu, da se ponudijo kot brezplačni vzorci, in ki jih imetnik znamke

⁶⁵ Glej prejšnjo opombo.

⁶⁶ Glej opombo 63.

⁶⁷ Prva direktiva Sveta z dne 21. decembra 1988 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (89/104/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 92).

⁶⁸ Glej opombo 62.

priskrbi pooblaščenim distributerjem. Sodišče je pojasnilo še odgovornost upravljavca dela trga na internetu, ki kljub temu, da sam ne uporablja znamk, ko strankam dovoli, da reproducirajo znake, ki ustrezajo znamkam, ni manj odgovoren, saj igra dejavno vlogo, zaradi katere lahko pozna ali nadzoruje podatke o teh ponudbah. Upravljavec se tako ne more razbremeniti odgovornosti, če strankam pomaga pri optimizaciji predstavljanja ponudbe ali njenega oglaševanja. Prav tako se ne more razbremeniti odgovornosti, če je vedel za dejstva ali okoliščine, na podlagi katerih skrben gospodarski subjekt utemeljeno ugotovi nezakonitost ponudb za prodajo, in če ni nemudoma ukrepal in zadevne podatke odstranil ali onemogočil dostop do njih. Sodišče je razsodilo, da se lahko v tem primeru zoper zadevnega upravljavca izdajo sodne odredbe in se z njimi naloži prenos informacij, ki omogočajo prepoznati stranke prodajalce, pri čemer je treba spoštovati pravila o varstvu osebnih podatkov. Po mnenju Sodišča tako pravo Unije od držav članic zahteva, da zagotovijo, da lahko nacionalna sodišča, ki so pristojna za varstvo pravic intelektualne lastnine, upravljavcu trga na internetu odredijo, naj sprejme ukrepe, ki ne prispevajo le k prenehanju kršitev teh pravic, temveč tudi k preprečevanju nadaljnjih tovrstnih kršitev. Tako dovoljene sodne odredbe pa morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvrtačne ter ne smejo ovirati zakonite trgovine.

V zvezi s pritožbo zoper sodbo Splošnega sodišča (sodba z dne 16. decembra 2008, združene zadeve T-225/06, T-255/06, T-257/06 in T-309/06) je Sodišče moralo razsoditi o sporu med družbama Anheuser-Busch in Budějovický Budvar o uporabi znamke BUD za določene proizvode, med katerimi je pivo. Prvi pritožbeni razlog se je nanašal na obseg prejšnjih pravic (nacionalna znamka in označbe porekla, zaščitene v nekaterih državah članicah), ki so bile navajane v utemeljitev ugovorov, vloženih zoper registracijo zadevnih znamk⁶⁹; Sodišče je v sodbi *Anheuser-Busch proti Budějovický Budvar* (sodba z dne 29. marca 2011, zadeva C-96/09 P) razsodilo, da za sklep, da prejšnje pravice niso bile zgolj lokalnega pomena, ni dovolj, da so bile te pravice varovane v več državah članicah. Čeprav namreč geografski obseg varstva ni zgolj lokalni, morajo biti pravice v gospodarskem prometu na velikem delu ozemlja, na katerem so predmet varstva, uporabljene v dovolj znatnem obsegu. Sodišče je med drugim pojasnilo, da je treba uporabo v gospodarskem prometu presojeti ločeno za vsako od zadevnih ozemelj. Razsodilo je tudi, da lahko izključne pravice, ki izhajajo iz znaka, posegajo v znamko Skupnosti le na ozemlju, na katerem so prejšnje pravice varovane – bodisi na vsem ali le delu tega ozemlja. Nazadnje je razsodilo, da je Splošno sodišče s trditvijo, da je treba uporabo znaka v gospodarskem prometu dokazati do objave zahteve za registracijo znamke, in ne najpozneje do datuma vložitve te zahteve, napačno uporabilo pravo. Sodišče je pojasnilo, da je namreč zlasti glede na dolgo obdobje, ki lahko preteče med vložitvijo zahteve za registracijo in njeno objavo, časovno merilo, ki se uporabi za pridobitev pravice na znamki, in sicer datum vložitve zahteve za registracijo znamke Skupnosti, najprimernejše za zagotovitev, da je uporaba zadevnega znaka, na katero se sklicuje, dejanska, in ne zgolj poskus preprečitve registracije nove znamke. Sodba je bila torej delno razveljavljena in vrnjena v razsojanje Splošnemu sodišču.

Sodišče se je znova ukvarjalo s pravicami družb Anheuser-Busch in Budějovický Budvar v sodbi *Budějovický Budvar* (sodba z dne 22. septembra 2011, zadeva C-482/09). Vprašanja, ki jih je v predhodno odločanje predložilo britansko sodišče, so temeljila na posebnih dejstvih, ki jih je Sodišče pri izdaji sodbe upoštevalo. Obe družbi sta namreč v dobri veri skoraj trideset let za označevanje piva uporabljali besedo „Budweiser“ kot znamko, preden sta ta znak registrirali kot znamko. V odgovor na prvi vprašanje, ki ju je zastavilo britansko sodišče, je Sodišče najprej razsodilo, da je pojem privolitve v smislu člena 9(1) Direktive 89/104⁷⁰ pojem prava Unije in da ni mogoče šteti, da je imetnik prejšnje znamke privolil, da tretja oseba pošteno uporablja poznejšo

⁶⁹ Prav tam.

⁷⁰ Glej opombo 67.

znamko, enako njegovi, pri čemer je ta uporaba dolgotrajna in ustaljena in je imetnik zanjo že dolgo vedel, če ni imel možnosti tej uporabi nasprotovati. Dalje je poudarilo, da rok za omejitev kot posledico privolitve torej ne more začeti teči samo zaradi uporabe poznejše znamke, tudi če jo njen imetnik pozneje registrira, kajti kot je pojasnilo Sodišče, registracija prejšnje znamke v zadevni državi članici ni potreben pogoj za začetek teka roka za omejitev kot posledico privolitve. Namreč pogoji, potrebni za začetek teka roka za omejitev kot posledico privolitve, ki jih mora preveriti nacionalno sodišče, so: poznejša znamka je registrirana v zadevni državi članici; ta znamka je bila registrirana v dobri veri; imetnik poznejše znamke to uporablja v državi članici, v kateri je bila registrirana, in imetnik prejšnje znamke ve za registracijo poznejše znamke in njeno uporabo po registraciji. Sodišče je v odgovor na tretje vprašanje za predhodno odločanje poudarilo, da se registrirana poznejša znamka lahko razglasi za nično le, če vpliva ali bi lahko vplivala na bistveno funkcijo prejšnje znamke v skladu z določbami člena 4(1) Direktive 89/104, ki je potrošniku jamčiti za poreklo blaga ali storitev, ki jih označuje. Sodišče je nato z izrecnim sklicevanjem na dobro vero razsodilo, da dolgotrajna in poštena uporaba dveh enakih znamk, ki označujeta enako blago, ne vpliva oziroma ne more vplivati na bistveno funkcijo prejšnje znamke in da se zato poznejša znamka ne sme razglasiti za nično. Vendar pa je Sodišče omejilo obseg sodbe s tem, da je večkrat opozorilo na posebne okoliščine obravnavanega primera in je celo okoliščine, zaradi katerih je nastal spor o glavni stvari, označilo za „izjemne“.

Socialna politika

Čeprav so v zvezi s tem področjem vprašanja enakega obravnavanja pogosta, Sodišče ni obravnavalo samo teh.

Sodišče je imelo v dveh zadevah priložnost razlagati načelo prepovedi diskriminacije zaradi starosti.

V zadevah *Hennigs in Mai* (sodba z dne 8. septembra 2011, združeni zadevi C-297/10 in C-298/10) je Sodišče, prvič, odločilo, da načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti, določeno v členu 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah in konkretizirano v Direktivi 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu⁷¹, in natančneje člena 2 in 6(1) te direktive nasprotujejo ukrepu, določenemu v kolektivni pogodbi, namreč da se znotraj vsake plačne skupine razred osnovne plače uslužbenca v javnem sektorju ob njegovi zaposlitvi določi glede na njegovo starost. To, da pravo Unije nasprotuje takemu ukrepu in da je ta del kolektivne pogodbe, ne posega v pravico do kolektivnih pogajanj in do sklepanja kolektivnih pogodb, ki je priznana v členu 28 Listine. Čeprav je merilo delovne dobe na splošno primerno za uresničitev legitimnega cilja upoštevati delovne izkušnje, ki jih je uslužbenec pridobil pred zaposlitvijo, pa ukrep, da se razred osnovne plače uslužbenca v javnem sektorju ob zaposlitvi določi na podlagi starosti, presega to, kar je nujno in primerno za uresničitev tega cilja. Merilo, ki bi temeljilo tudi na doseženi delovni dobi ali na pridobljenih delovnih izkušnjah, brez upoštevanja starosti, bi bilo ob upoštevanju Direktive 2000/78 bolj prilagojeno uresnitvi omenjenega legitimnega cilja. Sodišče je, drugič, razsodilo, da člena 2 in 6(1) Direktive 2000/78 ter člen 28 Listine ne nasprotujejo ukrepu, določenemu v kolektivni pogodbi, s katerim je plačni sistem za pogodbene uslužbenca v javnem sektorju, ki je povzročal diskriminacijo na podlagi starosti, nadomeščen s plačnim sistemom, ki temelji na objektivnih merilih, hkrati pa so za prehodno in omejeno obdobje ohranjeni nekateri diskriminatorni učinki prvega sistema, da bi se že zaposlenim uslužbencem zagotovil prehod na novi sistem brez izpada dohodka. Treba je namreč šteti, da prehodna ureditev za zaščito pridobljenih ugodnosti uresničuje legitimni cilj v smislu člena 6(1) Direktive 2000/78. Poleg tega je

⁷¹ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).

bilo razumno – ob upoštevanju širokega polja proste presoje, ki ga imajo socialni partnerji v zvezi z določanjem plač – da so socialni partnerji sprejeli prehodne ukrepe, ki so primerni in nujni za izognitev izpadu dohodkov zadevnih pogodbenih uslužbencev.

V zadevi *Prigge in drugi* (sodba z dne 13. septembra 2011, zadeva C-447/09) je Sodišče najprej odločilo, da je treba člen 2(5) Direktive 2000/78⁷² razlagati tako, da lahko države članice na podlagi pravil za pooblastitev socialne partnerje pooblastijo za sprejetje ukrepov v smislu navedene določbe na področjih iz te določbe, ki jih urejajo kolektivne pogodbe, če so ta pravila za pooblastitev dovolj natančna, tako da zagotavljajo, da se z ukrepi spoštujejo zahteve iz navedenega člena 2(5) te direktive. Ukrepi, ki starostno mejo, po kateri piloti ne smejo več opravljati svoje poklicne dejavnosti, določa na 60 let, medtem ko jo nacionalni in mednarodni predpisi določajo na 65 let, ni ukrep, ki bi bil potreben za javno varnost in zaščito zdravja v smislu člena 2(5) Direktive 2000/78. Sodišče je dalje razsodilo, da člen 4(1) Direktive 2000/78 nasprotuje temu, da klavzula iz kolektivne pogodbe določa mejo, od katere se za pilote šteje, da pri starosti 60 let nimajo več fizičnih sposobnosti za opravljanje poklicne dejavnosti, medtem ko nacionalni in mednarodni predpisi kot mejo določajo starost 65 let. Člen 4(1) te direktive je namreč treba razlagati ozko, saj dopušča odstopanje od načela prepovedi diskriminacije. Čeprav se lahko posebne fizične sposobnosti za opravljanje poklica prometnega pilota obravnavajo kot bistvena in odločilna poklicna zahteva v smislu navedene določbe in čeprav je cilj zagotoviti varnost zračnega prometa, ki se uresničuje z navedenim ukrepom, legitimni v smislu člena 4(1) Direktive 2000/78, pa je določitev starostne meje 60 let, po kateri se za prometne pilote šteje, da nimajo več fizičnih sposobnosti za opravljanje poklicne dejavnosti, v takih okoliščinah in ob upoštevanju navedenih nacionalnih in mednarodnih predpisov nesorazmerna zahteva v smislu navedenega člena. Sodišče je nazadnje odločilo, da je treba člen 6(1), prvi pododstavek, Direktive 2000/78 razlagati tako, da varnost v letalstvu ni legitimni cilj v smislu te določbe. Čeprav seznam legitimnih ciljev, naštetih v členu 6(1), prvi pododstavek, te direktive ni izčrpen, so cilji, ki jih lahko štejemo za legitimne v smislu te določbe in ki zato lahko utemeljijo odstopanje od načela prepovedi diskriminacije zaradi starosti, cilji socialne politike, kot so politika zaposlovanja, politika trga delovne sile in poklicnega usposabljanja.

Tudi v zadevi *Römer* (sodba z dne 10. maja 2011, zadeva C-147/08) je moralo Sodišče razlagati Direktivo 2000/78⁷³, vendar glede diskriminacije na drugačni podlagi. V tej zadevi je bil obravnavan primer diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti, ki se je nanašal na znesek dodatne pokojnine. Tako je Sodišče glede področja uporabe *ratione materiae* navedene direktive najprej odločilo, da je treba Direktivo 2000/78 razlagati tako, da z njenega področja uporabe *ratione materiae* niti zaradi člena 3(3) niti zaradi uvodne izjave 22 te direktive niso izključene dodatne pokojnine, kot so te, ki jih na podlagi nacionalne zakonodaje delodajalec iz javnega sektorja izplačuje nekdanjim uslužbencem in njihovim preživelim družinskim članom in ki so plačilo v smislu člena 157 PDEU. Povezane določbe členov 1, 2 in 3(1)(c) Direktive 2000/78 nasprotujejo nacionalni določbi, v skladu s katero oseba v partnerski skupnosti prejema nižjo dodatno pokojnino kot oseba, ki je poročena in ne živi trajno ločeno, če lahko v zadevni državi članici zakonsko zvezo sklenejo samo osebe različnega spola in poleg nje obstaja partnerska skupnost, ki je pridržana za osebe istega spola, in če obstaja neposredna diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti, zato ker je v nemškem pravu zadevni življenjski partner glede predmetne pokojnine pravno in dejansko v primerljivem položaju kot zakonec. Presoja primerljivosti je v pristojnosti nacionalnega sodišča in se mora osredotočiti na pravice in obveznosti zakoncev na eni strani ter oseb v partnerski skupnosti na drugi strani, kot so urejene v okviru ustrežajočih institutov in ki so upoštevne glede na cilj in pogoje za pridobitev

⁷² Glej prejšnjo opombo.

⁷³ Glej opombo 71.

zadevne dajatve. Nazadnje je Sodišče pojasnilo, da če taka določba pomeni diskriminacijo v smislu člena 2 Direktive 2000/78, lahko posameznik, na katerega vpliva ta določba, uveljavlja pravico do enakega obravnavanja šele po izteku roka za prenos navedene direktive, ne da bi moral čakati, da nacionalni zakonodajalec to določbo uskladi s pravom Unije.

Sodišče je v zadevi *KHS* (sodba z dne 22. novembra 2011, zadeva C-214/10) razsodilo, da člen 7(1) Direktive 2003/88⁷⁴ ne nasprotuje nacionalnim določbam ali praksi, kot so kolektivne pogodbe, s katerimi je kopičenje pravic delavca, ki več zaporednih referenčnih obdobj ni zmožen za delo, do plačanega letnega dopusta omejeno s petnajstmesečnim obdobjem prenosa, po poteku katerega pravica do takega dopusta ugasne. Tako neomejeno kopičenje namreč ne bi več ustrezalo samemu namenu pravice do plačanega letnega dopusta. Ta namen ima dve plati, saj delavcu omogoča, da si spočije od dela in da ima na voljo obdobje za sprostitev in razvedrilo. Čeprav se pozitiven učinek plačanega letnega dopusta na varnost in zdravje delavca v celoti pokaže, če je izrabljen v letu, ki je za to določeno, torej v tekočem letu, to obdobje počitka ne izgubi pomena, če se izrabi v poznejšem obdobju. Če pa prenos preseže neko časovno mejo, letni dopust nima več pozitivnega učinka za delavca glede namena kot čas za počitek, ampak ohrani le vidik obdobja za sprostitev in razvedrilo. Tako glede na sam namen pravice do plačanega letnega dopusta delavec, ki več zaporednih let ni zmožen za delo, ne more imeti pravice do neomejenega kopičenja pravic do plačanega letnega dopusta, pridobljenih med tem obdobjem. V teh okoliščinah je Sodišče razsodilo, da je treba pri vsakem obdobju prenosa upoštevati specifične okoliščine, v katerih je delavec, ki več zaporednih referenčnih obdobj ni zmožen za delo, da bi bila spoštovana pravica do plačanega letnega dopusta, katere cilj je varstvo delavca. Tako mora to obdobje prenosa zlasti bistveno presegati čas trajanja referenčnega obdobja, za katero je določeno. Sodišče je zato presodilo, da je mogoče razumno meniti, da petnajstmesečno obdobje prenosa ne krši namena pravice do plačanega letnega dopusta, saj je na podlagi tega obdobja zagotovljeno, da ohrani njegov pozitiven učinek za delavca kot čas počitka.

V zadevi *Scattolon* (sodba z dne 6. septembra 2011, zadeva C-108/10) je Sodišče podrobneje opredelilo obseg varstva pravic delavcev, ki jih je prevzel nov delodajalec. Najprej je odločilo, da to, da javni organ države članice prevzame osebe, zaposlene pri drugem javnem organu in odgovorno za opravljanje pomožnih storitev v šolah, ki zajemajo zlasti naloge vzdrževanja in upravne pomoči, pomeni prenos podjetja v smislu Direktive Sveta 77/187⁷⁵, če je navedeno osebje strukturirana skupina zaposlenih, ki so upravičeni do varstva kot delavci na podlagi nacionalnega prava te države članice. Sodišče je dalje razsodilo, da če prenos v smislu Direktive 77/187 pripelje do takojšnje uporabe kolektivne pogodbe, ki velja za pridobitelja, za prenesene delavce in če so pogoji v zvezi s plačo, določeni v tej pogodbi, povezani predvsem s službeno dobo, člen 3 te direktive nasprotuje temu, da bi se prevzetim delavcem glede na njihov položaj tik pred prenosom občutno znižala plača, zato ker se njihova službena doba, ki je dopolnjena pri odsvojitelju in je enaka delovni dobi, ki so jo dopolnili delavci, zaposleni pri pridobitelju, ne upošteva pri določitvi njihovega začetnega plačnega razreda pri pridobitelju. Nacionalno sodišče mora preučiti, ali je pri takem prenosu prišlo do takega znižanja plače.

Sodišče je v zadevi *Van Ardennen* (sodba z dne 17. novembra 2011, zadeva C-435/10) podrobneje opredelilo obseg varstva delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca. Tako je razsodilo,

⁷⁴ Direktiva 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 381).

⁷⁵ Direktiva 77/187/EGS z dne 14. februarja 1977 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov obratov (UL L 61, str. 26).

da člena 3 in 4 Direktive 80/987⁷⁶ nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki možnost delavcev, katerih delodajalec je plačilno nesposoben, da v celoti uveljavljajo pravico do plačila neporavnanih terjatev iz naslova plač, ki jih priznava nacionalno pravo, pogojuje z obveznostjo prijaviti se kot iskalec zaposlitve. Države članice imajo namreč na podlagi člena 4 Direktive 80/987 le izjemoma pravico omejiti obveznost plačila iz člena 3 te direktive. Navedeni člen 4 je treba razlagati ozko in v skladu z njegovim socialnovarstvenim ciljem, ki je zagotoviti minimalno varstvo vsem delavcem. Zato so primeri, v katerih je dovoljeno omejiti obveznost plačila jamstvenih ustanov, v Direktivi 80/987 naštetih taksativno, zadevne določbe pa je treba glede na to, da določajo izjeme, in glede na cilj te direktive razlagati ozko. V tem smislu bi bilo v nasprotju s ciljem navedene direktive, če bi jo, zlasti njena člena 3 in 4, razlagali tako, da se delavcu zaradi nespoštovanja obveznosti prijaviti se kot iskalec zaposlitve v določenem roku pavšalno in samodejno zniža plačilo njegovih nespornih terjatev iz naslova plač, ki jih priznava nacionalno pravo, in da zato ni upravičen do jamstva za izgubo plač, ki se je dejansko zgodila v referenčnem obdobju.

Okolje

Izvajanje politike varstva okolja, kar Evropska unija počne odločno, je izzvalo več vprašanj, na katera je moralo odgovoriti Sodišče.

V zadevah *Stichting Natuur en Milieu in drugi* (sodba z dne 26. maja 2011, združene zadeve od C-165/09 do C-167/09) je Sodišče obravnavalo vprašanje razlage Direktive 2008/177, ki določa načela, s katerimi so urejeni postopki in pogoji za izdajo dovoljenja za gradnjo in obratovanje velikih industrijskih obratov, in Direktive 2001/81⁷⁸, s katero je bil uveden sistem nacionalnih zgornjih mej emisij za nekatera onesnaževala. Sodišče je odločilo, da države članice pri izdaji okoljskega dovoljenja za gradnjo in obratovanje industrijskega obrata niso dolžne med pogoje za izdajo tega dovoljenja vključiti nacionalnih zgornjih mej emisij SO₂ in NO_x, ki jih določa Direktiva 2001/81. Vendar pa morajo pri tem spoštovati obveznost iz te direktive, da najpozneje do konca leta 2010 zmanjšajo emisije zlasti teh onesnaževal na količine, ki ne presegajo zgornjih mej, navedenih v Prilogi I k tej direktivi. V prehodnem obdobju od 27. novembra 2002 do 31. decembra 2010 se morajo države članice vzdržati sprejetja ukrepov, s katerimi bi lahko bili resno ogroženi določeni cilji.⁷⁹ Vendar je Sodišče dalo državam članicam možnost, da v navedenem času sprejmejo poseben ukrep, ki se nanaša na en sam vir emisije SO₂ in NO_x, pri čemer je razsodilo, da ta ukrep ne more resno ogroziti uresničitve zadevnega cilja. Sodišče je odločilo, da v navedenem obdobju Direktiva 2001/81 državam članicam ne nalaga obveznosti, da zavrnejo ali omejijo izdajo okoljskih dovoljenj za gradnjo in obratovanje industrijskih obratov, niti da sprejmejo posebne kompenzacijske ukrepe za vsako izdano dovoljenje te vrste, in to tudi če so nacionalne zgornje meje emisij SO₂ in NO_x presežene ali pa obstaja nevarnost, da bodo presežene. Nazadnje je Sodišče razsodilo, da člen 4 Direktive 2001/81 ni niti brezpogojna niti dovolj jasna določba, da bi se posamezniki lahko sklicevali nanjo pred nacionalnimi sodišči pred 31. decembrom 2010. Nasprotno, s členom 6 so posameznikom, ki imajo neposreden interes, podeljene pravice, na katere se lahko

⁷⁶ Direktiva Sveta z dne 20. oktobra 1980 o približevanju zakonodaje držav članic o varstvu delavcev v primeru plačilne nesposobnosti njihovega delodajalca (80/987/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 217), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2002/74/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. septembra 2002 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 261).

⁷⁷ Direktiva 2008/1/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januarja 2008 o celovitem preprečevanju in nadzorovanju onesnaževanja (UL L 24, str. 8).

⁷⁸ Direktiva 2001/81/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2001 o nacionalnih zgornjih mejah emisij za nekatera onesnaževala zraka (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 6, str. 320).

⁷⁹ Člena 4(3) PDEU in 288, tretji odstavek, PDEU. Direktiva 2001/81/ES, glej opombo 78.

sklicujejo pred nacionalnimi sodišči, da bi zahtevali, naj države članice v prehodnem obdobju sprejmejo ali predvidijo ustrezne in skladne politike in ukrepe, s katerimi je mogoče zmanjšati emisije zadevnih onesnaževal, tako da se doseže uskladitev z nacionalnimi zgornjimi mejami iz Priloge I k navedeni direktivi. Posamezniki lahko zahtevajo tudi, naj dajo države članice javnosti in zadevnim organizacijam na voljo za to izdelane programe v obliki jasnih informacij, ki so razumljive in lahko dostopne.

Sodišče je v zadevi *The Air Transport Association of America in drugi* (sodba z dne 21. decembra 2011, zadeva C-366/10) odločilo, da je treba Direktivo 2008/101⁸⁰ razlagati glede na upoštevana pravila mednarodnega pomorskega prava in mednarodnega letalskega prava. Ureditve Unije je mogoče uporabljati za operatorja zrakoplova, kadar je ta na ozemlju ene od držav članic, natančneje, na letališču na tem ozemlju. Glede tega se s tem, da Direktiva 2008/101 določa merilo za uporabo te direktive za operatorje zrakoplovov, registrirane v državi članici ali tretji državi, ki temelji na okoliščini, da ti zrakoplovi opravljajo lete z vzletom ali pristankom na letališču na ozemlju ene od držav članic, ne krši načelo teritorialnosti niti suverenost tretjih držav, v katerih se pri teh letih vzleti ali pristane, če so ti zrakoplovi fizično na ozemlju ene od držav članic Unije in so tako na podlagi tega v polni pristojnosti Unije. Sodišče je nato pojasnilo, da se zakonodajalec Unije načeloma lahko odloči, da dovoli opravljanje gospodarske dejavnosti, v obravnavanem primeru letalski prevoz, na ozemlju Unije, samo če operatorji spoštujejo merila, ki jih določi Unija in s katerimi se sledi ciljem, ki si jih je zastavila na področju varstva okolja, zlasti kadar se ti cilji navezujejo na podaljšanje mednarodnega sporazuma, ki ga je Unija podpisala, kot sta Okvirna konvencija⁸¹ in Kjotski protokol. V skladu z razlogovanjem Sodišča dejstvo, da v okviru uporabe ureditve Unije na okoljskem področju nekateri dejavniki, ki prispevajo k onesnaženju zraka, morja ali kopenskega ozemlja držav članic, izvirajo iz dogodka, ki se zgodi deloma zunaj tega ozemlja, glede na načela mednarodnega običajnega prava ne more povzročiti dvoma o polni veljavi prava Unije na tem ozemlju.

Sodišče je v zadevi *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (sodba z dne 12. maja 2011, zadeva C-115/09) odločilo, da člen 10a Direktive 85/337⁸² nasprotuje zakonodaji, ki nevladni organizaciji, ki si prizadeva za varstvo okolja, iz člena 1(2) te direktive ne priznava možnosti, da v okviru tožbe zoper odločbo o odobritvi projektov, ki bi lahko pomembno vplivali na okolje, v smislu člena 1(1) te direktive pred sodiščem uveljavlja kršitev predpisov, ki izhajajo iz prava Unije in katerih cilj je varstvo okolja, ker ti predpisi varujejo le interese skupnosti, in ne pravnih dobrin posameznikov.

V zadevah *Boxus in drugi* (sodba z dne 18. oktobra 2011, združene zadeve od C-128/09 do C-131/09, C-134/09 in C-135/09) je Sodišče razsodilo, da je treba člen 1(5) Direktive 85/337⁸³ razlagati tako, da so s področja uporabe navedene direktive izključeni le projekti, katerih podrobnosti so bile sprejete s posebnim zakonskim aktom, tako da so bili cilji navedene direktive doseženi z zakonodajnim postopkom. Nacionalno sodišče mora preveriti, ali sta bila ta pogoja izpolnjena, ob upoštevanju

⁸⁰ Direktiva 2008/101/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o spremembi Direktive 2003/87/ES zaradi vključitve letalskih dejavnosti v sistem za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti (UL 2009, L 8, str. 3).

⁸¹ Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja, podpisana 9. maja 1992 v New Yorku.

⁸² Direktiva Sveta z dne 27. junija 1985 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (85/337/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 248), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2003/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 7, str. 466).

⁸³ Glej prejšnjo opombo.

tako vsebine sprejetega zakonskega akta kot celotnega zakonodajnega postopka, po katerem je bil sprejet. V zvezi s tem se zakonodajni akt, s katerim je tako že obstoječ upravni akt zgolj potrjen, tako da so samo ugotovljeni nujni razlogi v splošnem interesu, ne da bi bila prej opravljena vsebinska obravnava v okviru zakonodajnega postopka, ki bi omogočala izpolnitev navedenih pogojev, ne more šteti za posebni zakonski akt v smislu te določbe in torej ne more zadostovati za izključitev projekta s področja uporabe Direktive 85/337. Sodišče je v zvezi z razlago člena 9(2) Aarhuške konvencije⁸⁴ in člena 10a Direktive 85/337 odločilo, da če je projekt, ki spada na področje njune uporabe, sprejet z zakonskim aktom, mora biti mogoče nadzor nad upoštevanjem pogojev, določenih v členu 1(5) navedene direktive, zaupati sodišču ali neodvisnemu in nepristranskemu organu, ki je bil ustanovljen z zakonom. Sodišče je poudarilo tudi, da če zoper tak akt ni mogoče nobeno pravno sredstvo, je katero koli nacionalno sodišče, ki odloča v okviru svoje pristojnosti, pristojno za opravljanje tega nadzora in za to, da po potrebi tega zakonskega akta ne uporabi.

Vizumi, azil in priseljevanje

Nacionalna sodišča, ki imajo nalogo nadzorovati ravnanje držav članic na tem posebej občutljivem področju, so večkrat uporabila mehanizem predhodnega odločanja, zato da bi Sodišče podrobneje pojasnilo obveznosti, ki izhajajo iz prava Unije na področju obravnave državljanov tretjih držav, ki želijo prebivati na ozemlju Unije.

V zadevi *El Dridi* (sodba z dne 28. aprila 2011, zadeva C-61/11 PPU) je bilo Sodišče vprašano, ali je treba Direktivo 2008/115⁸⁵, zlasti njena člena 15 in 16, razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki predvideva, da se nezakonito prebivajočemu tujcu izreče zaporna kazen samo zato, ker ta brez utemeljenega razloga ostaja na nacionalnem ozemlju in tako krši odredbo o zapustitvi tega ozemlja v predpisanem roku. Sodišče, ki je zadevo na predlog predložitvenega sodišča obravnavalo po nujnem postopku predhodnega odločanja, je odgovorilo pritrdilno, saj taka kazen, zlasti zaradi pogojev in podrobnih pravil uporabe, lahko ogroža uresničitev cilja, ki mu sledi ta direktiva, in sicer uvedbo učinkovite politike odstranitve in repatriacije nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav.

Tudi zadeva *Achughbabian* (sodba z dne 6. decembra 2011, zadeva C-329/11) se je nanašala na razlago Direktive 2008/115⁸⁶ glede na nacionalno ureditev, ki določa kazenske sankcije. Natančneje, Sodišče je bilo vprašano, ali Direktiva 2008/115 ob upoštevanju njenega področja uporabe nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero se državljanu tretje države izreče zaporna kazen samo zato, ker je nezakonito vstopil ali nezakonito prebiva na nacionalnem ozemlju. Sodišče je najprej ugotovilo, da se Direktiva 2008/115 nanaša zgolj na sprejemanje odločb o vrnitvi državljanov tretjih držav, ki nezakonito prebivajo v državi članici, in na izvrševanje teh odločb. Njen namen torej ni usklajevanje nacionalnih predpisov o prebivanju tujcev v celoti. Po mnenju Sodišča je iz tega razvidno, da ta direktiva ne nasprotuje temu, da pravo neke države članice nezakonito prebivanje opredeljuje kot kaznivo dejanje ter da za preprečevanje in kaznovanje takih kršitev nacionalnih predpisov o prebivanju določa kazenske sankcije. Ne nasprotuje niti pridržanju zaradi ugotavljanja, ali je prebivanje državljana tretje države zakonito.

⁸⁴ Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, ki je bila v imenu Evropske skupnosti odobrena s Sklepom Sveta 2005/370/ES z dne 17. februarja 2005 (UL L 124, str. 1).

⁸⁵ Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 348, str. 98).

⁸⁶ Glej prejšnjo opombo.

Dalje je Sodišče razsodilo, da je treba Direktivo 2008/115 razlagati tako, da ureditvi države članice, po kateri se nezakonito prebivanje kaznuje s kazenskimi sankcijami, nasprotuje v delu, v katerem ta zakonodaja omogoča zaporno kazen za državljana tretje države, ki sicer nezakonito prebiva na ozemlju navedene države članice in tega ozemlja ni pripravljen zapustiti prostovoljno, vendar zanj niso bili odrejeni prisilni ukrepi v smislu člena 8 te direktive ter se v primeru pridržanja zaradi priprave in izvedbe njegove odstranitve še ni izteklo najdaljše mogoče obdobje tega pridržanja. Toda Sodišče je nato pojasnilo, da ta direktiva taki zakonodaji ne nasprotuje v delu, v katerem omogoča zaporno kazen za državljana tretje države, za katerega se je uporabil postopek vračanja, uveden z navedeno direktivo, in ki brez upravičenega razloga za nevrnitev nezakonito prebiva na ozemlju te države članice. Čeprav države članice, ki jih zavezuje Direktiva 2008/115, ne morejo določiti zaporne kazni za nezakonito prebivajoče državljane tretjih držav, če morajo biti ti v skladu s skupnimi standardi in postopki iz te direktive odstranjeni ter so lahko zaradi priprave in izvedbe te odstranitve kvečjemu pridržani, pa to namreč ne izključuje možnosti, da države članice sprejmejo ali ohranijo v veljavi določbe, po potrebi kazenske, ki ob spoštovanju načel navedene direktive in njenega cilja urejajo položaj, v katerem prisilni ukrepi niso omogočili odstranitve nezakonito prebivajočega državljana tretje države.

Zadeva *Samba Diouf* (sodba z dne 28. julija 2011, zadeva C-69/10) se je nanašala na državljana tretje države, ki mu je bila v pospešenem postopku zavrnjena prošnja za mednarodno zaščito, ki jo je vložil pri organih države članice. Nato je vložil tožbo, s katero je med drugim želel doseči razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi prošnje v delu, v katerem so nacionalni organi s to odločbo o utemeljenosti njegove prošnje odločili po pospešenem postopku, in spremembo ali razglasitev ničnosti navedene odločbe v delu, v katerem mu je bila zavrnjena dodelitev mednarodne zaščite. Med presojo dopustnosti tožbe za razglasitev ničnosti odločbe nacionalnih organov, da bo odločeno po pospešenem postopku, je nacionalno sodišče ugotovilo, da uporaba nacionalne zakonodaje, ki določa, da zoper tako odločbo ni nobenega pravnega sredstva, načenja vprašanje v zvezi z razlago člena 39 Direktive 2005/85 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah⁸⁷ v povezavi z uporabo splošnega načela pravice do učinkovitega pravnega sredstva. Sodišče je v okviru predhodnega odločanja razsodilo, da je treba člen 39 navedene direktive in načelo učinkovitega sodnega varstva razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, na podlagi katere ni mogoče vložiti nobenega samostojnega pravnega sredstva zoper odločbo pristojnega nacionalnega organa, da bo o prošnji za azil presodil v pospešenem postopku, če so lahko razlogi, iz katerih je ta organ obravnaval utemeljenost navedene prošnje po tem postopku, predmet sodnega nadzora v okviru tožbe zoper dokončno zavrnjeno odločbo, o čemer pa mora presoditi nacionalno sodišče. Po mnenju Sodišča je namreč odločba, ki se nanaša na uporabo postopka za obravnavo prošnje za azil – preučena ločeno in neodvisno od končne odločbe, s katero se ta prošnja odobri ali zavrne – pripravljala odločba za dokončno odločbo o prošnji. V teh okoliščinah neobstoj pravnega sredstva v tej fazi postopka ni kršitev pravice do učinkovitega pravnega sredstva, vendar le če lahko nacionalno sodišče zakonitost dokončne odločbe, sprejete v okviru pospešenega postopka, in zlasti razloge, iz katerih je pristojni organ zavrnil prošnjo za azil kot neutemeljeno, temeljito presodi v okviru tožbe zoper odločbo o zavrnitvi navedene prošnje. Toda Sodišče je pojasnilo, da učinkovitost take tožbe ne bi bila zagotovljena, če zaradi nemogućnosti vložitve pritožbe zoper odločbo pristojnega organa, da bo o prošnji za azil presodil v pospešenem postopku, razlogi, iz katerih je ta organ obravnaval utemeljenost navedene prošnje po takem postopku, ne bi mogli biti predmet takega nadzora, ker so enaki tistim, iz katerih je bila ta prošnja zavrnjena. V takih okoliščinah nadzor zakonitosti odločbe, glede dejstev in glede prava, ne bi bil mogoč. Zato je pomembno, da je mogoče take

⁸⁷ Direktiva Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah (UL L 326, str. 13).

razloge učinkovito izpodbijati pozneje pred nacionalnim sodiščem, ki jih lahko preveri v okviru tožbe zoper dokončno odločitev, s katero je bil končan postopek v zvezi s prošnjo za azil.

Sodišče je bilo prav tako na področju pravice do azila v zadevah *NS* (sodba z dne 21. decembra 2011, združeni zadevi C-411/10 in C-493/10) vprašano, ali lahko države članice prosilce za azil prepeljejo v druge države članice, če obstaja nevarnost za hudo kršitev pravic, ki jih tem prosilcem za azil zagotavlja Listina Evropske unije o temeljnih pravicah. Sodišče je zato podalo razlago členov 1, 4, 18 in 47 Listine o temeljnih pravicah in člena 3 Uredbe št. 343/2003⁸⁸.

Sodišče je naprej odločilo, da je treba člen 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah razlagati tako, da so države članice, vključno z nacionalnimi sodišči, zavezane, da prosilca za azil ne predajo državi članici, ki je odgovorna v smislu Uredbe št. 343/2003, če ni mogoče, da ne bi vedele, da sistematične pomanjkljivosti azilnega postopka in pogoji za sprejem prosilcev za azil v tej državi članici pomenijo resne in utemeljene razloge za prepričanje, da bi bil prosilec izpostavljen resnični nevarnosti, da se bo z njim ravnalo nečloveško in ponižujoče v smislu te določbe. Po mnenju Sodišča pravo Unije torej nasprotuje uporabi neizpodbojne domneve, da bo država članica, ki je v skladu s členom 3(1) Uredbe št. 343/2003 odgovorna, spoštovala temeljne pravice iz prava Evropske unije, kar je v skladu s členi 1, 18 in 47 Listine o temeljnih pravicah.

Če se upošteva, je dalje pojasnilo Sodišče, da lahko država članica, ki je morala opraviti predajo, sama obravnava prošnjo iz člena 3(2) Uredbe št. 343/2003, potem nemožnost predaje prosilca drugi državi članici Unije – kadar se ugotovi, da je ta država odgovorna država članica v skladu z merili iz poglavja III te uredbe – prvi državi članici nalaga, da preizkusi merila iz navedenega poglavja, zato da bi preverila, ali eno od teh dodatnih meril omogoča ugotovitev države članice, ki je odgovorna za obravnavanje prošnje za azil. Po mnenju Sodišča pa je pomembno, da država članica, v kateri je prosilec za azil, pazi, da ne poslabša položaja kršenja temeljnih pravic tega prosilca z nerazumno dolgim postopkom ugotavljanja odgovorne države članice. Po potrebi mora prošnjo v skladu s pravili iz člena 3(2) Uredbe št. 343/2003 obravnavati sama. Členi 1, 18 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ne omogočajo drugačnega odgovora.

Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah in mednarodno zasebno pravo

V letu 2011 je Sodišče izdalo več odločb, ki so se nanašale na Uredbo št. 44/2001⁸⁹, od katerih dve pritegneta posebno pozornost.

Prva odločba, *BVG* (sodba z dne 12. maja 2011, zadeva C-144/10), se je nanašala na področje uporabe člena 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001, v skladu s katerim so ne glede na stalno prebivališče v postopkih, predmet katerih je veljavnost ustanovitve, ničnost ali prenehanje gospodarskih družb ali drugih pravnih oseb ali združenj fizičnih ali pravnih oseb ali veljavnost odločitev njihovih organov, izključno pristojna sodišča držav članic, v katerih ima gospodarska družba, pravna oseba ali združenje sedež. Po mnenju Sodišča se to pravilo o izključni pristojnosti ne uporablja za spor, v katerem družba zatrjuje, da se pogodba zoper njo ne more uporabiti, ker je odločitev njenih organov, ki je pripeljala do sklenitve te pogodbe, domnevno neveljavna zaradi kršitve statuta. Vsa vprašanja, ki se nanašajo na veljavnost odločitve organov ene od strank, je namreč treba v okviru

⁸⁸ Uredba Sveta (ES) št. 343/2003 z dne 18. februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 109).

⁸⁹ Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42).

pogodbenega spora šteti za stranska. Predmet takega pogodbenega spora pa ne pomeni nujno posebno tesne povezanosti s sodiščem sedeža stranke, ki se sklicuje na domnevno neveljavnost odločitve svojih organov. Torej bi bila določitev izključne pristojnosti sodišč države članice sedeža ene od družb pogodbenic v nasprotju z učinkovitim izvajanjem sodne oblasti.

Z drugo odločbo, ki se nanaša na zadevi *eDate Advertising in drugi* (sodba z dne 25. oktobra 2011, združeni zadevi C-509/09 in C-161/10), je imelo Sodišče priložnost pojasniti, kako je treba razlagati izraz „kraj, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“, uporabljen v členu 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, kadar se zatrjuje kršitev osebnostnih pravic z vsebino, objavljeno na spletnem mestu. Sodišče je najprej poudarilo, da se ta izraz nanaša tako na kraj vzročnega dejanja kot na kraj, v katerem je nastala škoda. Nato je ugotovilo, da se objava vsebine na spletnem mestu razlikuje od razširjanja na nekem ozemlju s tiskom, saj ima do nje takoj dostop nedoločeno število spletnih uporabnikov po vsem svetu. Tako po eni strani razširjanje po vsem svetu lahko poveča resnost kršitev osebnostnih pravic in po drugi strani izjemno oteži opredelitev kraja, kjer je nastala škoda, ki je posledica teh kršitev. Iz tega je torej sklepalo, da je treba zaradi težav pri uporabi tega merila nastanka škode, ki se nanaša na razširjanje informacij, uporabiti to navezno okoliščino. Ker bo učinek v spletu objavljene vsebine na osebnostne pravice posameznika lahko najbolje preučilo sodišče kraja, v katerem je težišče interesov domnevne žrtve, je Sodišče določilo to sodišče kot sodišče, ki je pristojno za celotno škodo, povzročeno na ozemlju Evropske unije. V tem kontekstu je Sodišče pojasnilo, da je kraj, v katerem je težišče interesov neke osebe, na splošno kraj njenega običajnega prebivališča. Sodišče je dodalo, da lahko ta oseba tožbo zaradi ugotovitve odgovornosti glede celotne škode vloži tudi pri sodiščih države članice, v kateri ima objavitelj vsebine sedež. Ta oseba lahko namesto tožbe zaradi ugotovitve odgovornosti glede celotne škode vloži tudi tožbo pri sodiščih vsake države članice, na ozemlju katere je ali je bila po spletu objavljena vsebina dostopna, ta sodišča pa so pristojna za odločanje samo glede škode, povzročene na ozemlju države članice sodišča, ki odloča.

Poleg tega je Sodišče v tej odločbi odločilo o metodološkem pomenu, ki ga je treba priznati členu 3 Direktive 2000/31⁹⁰. Čeprav ta člen ne zahteva prenosa v obliki posebnega kolizijskega pravila, morajo države članice po mnenju Sodišča na usklajenem področju zagotoviti, da če ne gre za odstopanja, ki so dovoljena pod pogoji iz člena 3(4) navedene direktive, za ponudnika storitev elektronskega poslovanja ne veljajo strožje zahteve od določenih v materialnem pravu, ki velja v državi članici, v kateri ima ta ponudnik sedež.

Poleg tega je bil Sodišču v zadevi *Koelzsch* (sodba z dne 15. marca 2011, zadeva C-29/10) prvič predložen predlog za razlago člena 6 Rimske konvencije z dne 19. junija 1980 o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih⁹¹, ki se nanaša na individualne pogodbe o zaposlitvi, in sicer v mednarodnem sporu, ki je nastal glede izpolnjevanja pogodbe o zaposlitvi voznika tovornih vozil. V skladu s členom 6(1) navedene konvencije „izbira prava s strani pogodbenih strank [...] ne sme pripeljati do izključitve prisilnih določb o varstvu pravic delavcev po pravu države, ki bi se uporabljalo v skladu z odstavkom 2, če pogodbeni stranki ne bi izbrali prava“. V obravnavani zadevi je Sodišče moralo razložiti kolizijsko pravilo iz člena 6(2)(a) Rimske konvencije. Tako je razsodilo, da je treba to določbo razlagati tako, da če delavec opravlja dejavnosti v več kot eni državi pogodbenici, potem v izpolnjevanju svoje pogodbe o zaposlitvi običajno opravlja delo v smislu

⁹⁰ Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 25, str. 399).

⁹¹ Rimska konvencija iz leta 1980 o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih (prečiščena različica) (UL 1998, C 27, str. 34).

te določbe v državi, v kateri oziroma iz katere opravlja bistveni del obveznosti do delodajalca, ob upoštevanju vseh elementov, ki so značilni za navedeno dejavnost. Merilo iz te določbe se namreč lahko uporablja tudi, kadar delavec dejavnosti opravlja v več kot eni državi pogodbenici, če lahko sodišče, ki odloča, določi državo, ki je z opravljanjem dela tesno povezana. Sodišče je pojasnilo še, da je treba ob upoštevanju cilja člena 6 Rimske konvencije, ki je zagotoviti ustrezno zaščito delavca, merilo države, v kateri se delo običajno opravlja, iz odstavka 2(a) tega člena razlagati široko. Tako kot je Sodišče v okviru Bruseljske konvencije z dne 27. septembra 1968 o sodni pristojnosti ter izvrševanju sodb v civilnih in gospodarskih zadevah⁹² razlagalo njen člen 5, točka 1, je treba merilo države, v kateri se delo običajno opravlja, razumeti kot sklicevanje na kraj, v katerem ali iz katerega delavec dejansko opravlja poklicne dejavnosti, ali če poslovnega centra nima, na kraj, v katerem delavec opravlja večino dejavnosti. Taka razlaga je tudi skladna z besedilom novega predpisa o kolizijskih pravilih v zvezi z individualnimi pogodbami o zaposlitvi, ki je bil določen z Uredbo št. 593/2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I)⁹³, zlasti s členom 8 te uredbe.

Sodišče je nazadnje dodalo, da mora predložitveno sodišče v zvezi z delom, opravljenim v sektorju mednarodnega prevoza, zaradi določitve države, v kateri delavec običajno opravlja delo, upoštevati vse elemente, ki so značilni za to dejavnost. Zato mora med drugim ugotoviti, v kateri državi je kraj, iz katerega delavec opravlja svoje vožnje, prejema navodila zanje in si organizira delo, in kraj, v katerem so delovna sredstva. Preveriti mora, v katerih krajih se opravlja bistveni del prevoza, v katerih krajih se raztovarja blago in v kateri kraj se delavec vrne, potem ko opravi svoje naloge.

Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah

Na tem področju zadošča opozoriti na zadevi *Gueye in Salmerón Sánchez* (sodba z dne 15. septembra 2011, združeni zadevi C-483/09 in C-1/10), v katerih je Sodišče razlagalo člene 2, 3, 8 in 10 Okvirnega sklepa 2001/220⁹⁴ o položaju žrtev v kazenskem postopku, pri čemer je med drugim pojasnilo obseg pravice žrtve do zaslišanja, ki jo priznava ta okvirni sklep, in njene učinke na kazen, ki jo je treba izreči storilcu kaznivih dejanj.

Sodišče je razsodilo, prvič, da členi 2, 3 in 8 navedenega okvirnega sklepa ne nasprotujejo temu, da je obvezna kazen prepovedi približevanja v minimalnem trajanju, ki jo kot stransko kazen določa kazenska zakonodaja države članice, izrečena storilcem kaznivih dejanj nasilja v družini, celo če njihove žrtve nasprotujejo uporabi te kazni.

Sodišče je po eni strani glede obveznosti iz člena 2(1) navedenega okvirnega sklepa poudarilo, da je namreč njihov cilj zagotoviti, da se lahko žrtev dejansko ustrezno udeleži kazenskega postopka, kar ne pomeni, da obvezni ukrep prepovedi približevanja ne bi mogel biti izrečen proti volji žrtve. Po drugi strani postopkovna pravica biti zaslišan v smislu člena 3, prvi odstavek, tega okvirnega sklepa ne daje žrtvam nobene pravice niti glede izbire vrste kazni niti glede njihove višine. Nato je Sodišče pojasnilo, da cilj kazenskopravnega varstva pred kaznivimi dejanji nasilja v družini ni le zaščita interesov žrtve, temveč tudi drugih splošnih interesov družbe. Nazadnje, zaščite iz člena 8 tega okvirnega sklepa, katerega namen je ustrezno zaščititi žrtev pred storilcem kaznivega dejanja

⁹² Bruseljska konvencija z dne 27. septembra 1968 o sodni pristojnosti ter izvrševanju sodb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32).

⁹³ Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I) (UL L 177, str. 6).

⁹⁴ Okvirni sklep Sveta z dne 15. marca 2001 o položaju žrtev v kazenskem postopku, 2001/220/PNZ (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 72).

med kazenskim postopkom, ni mogoče razumeti tako, da so države članice tudi dolžne zaščititi žrtve pred posrednimi učinki, ki bi jih pozneje povzročile kazni, ki jih je izreklo nacionalno sodišče.

Sodišče je sicer ugotovilo, da obveznost izreči ukrep prepovedi približevanja v skladu z zadevnim materialnim pravom ne spada na področje uporabe navedenega okvirnega sklepa.

Sodišče je odločilo, drugič, da je treba člen 10(1) tega okvirnega sklepa razlagati tako, da državam članicam dopušča, da glede na posebno vrsto kaznivih dejanj nasilja v družini izključijo poravnavanje iz vseh kazenskih postopkov v zvezi s temi kaznivimi dejanji.

Skupna zunanja in varnostna politika

Sodišče je v omejenem obsegu pristojnosti, ki jih ima na tem področju, izdalo tri odločbe, na katere je treba posebej opozoriti.

V okviru skupne zunanje in varnostne politike je Sodišče na podlagi pritožbe, ki jo je Francoska republika (sodba z dne 21. decembra 2011 v zadevi *Francija proti People's Mojahedin Organization of Iran*, C-27/09 P) vložila zoper sodbo Splošnega sodišča⁹⁵, ki je Sklep 2008/583⁹⁶ razglasilo za ničen v delu, ki se nanaša na People's Mojahedin Organization of Iran, poudarilo, da instituciji v primeru prvotnega sklepa o zamrznitvi sredstev zadevni osebi ali subjektu ni treba predhodno sporočiti razlogov, s katerimi namerava utemeljiti vključitev imena te osebe ali subjekta na seznam iz člena 2(3) Uredbe št. 2580/2001⁹⁷. Tak ukrep mora, da ne bi bila ogrožena njegova učinkovitost, namreč že po naravi imeti učinek presenečenja in biti tak, da ga je mogoče nemudoma uporabiti. Nasprotno pa v primeru poznejšega sklepa o zamrznitvi sredstev, s katerim se ohrani vpis imena osebe ali subjekta na seznamu iz člena 2(3) navedene uredbe, ta učinek presenečenja ni več nujen za zagotovitev učinkovitosti ukrepa, tako da je treba zadevno osebo ali subjekt pred sprejetjem takega sklepa načeloma seznaniti z obremenilnimi dokazi in ji oziroma mu omogočiti, da se o tem izreče. Sodišče je tako odločilo, da je Splošno sodišče pravilno ugotovilo, da ker se je ime People's Mojahedin Organization of Iran (v nadaljevanju: PMOI) s spornim sklepom ohranilo na seznamu iz člena 2(3) Uredbe št. 2580/2001, Svet ne bi smel novih obremenilnih dokazov zoper PMOI sporočiti hkrati s sprejetjem spornega sklepa. Svet bi pred sprejetjem tega sklepa moral nujno zagotoviti spoštovanje pravice organizacije PMOI do obrambe, to je seznanitve z obremenilnimi dokazi in pravice do izjave. V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da je element varstva, ki ga zagotavljata zahteva po seznanitvi z obremenilnimi dokazi in pravica do predstavitve stališč pred sprejetjem ukrepa, kakršen je sporni sklep, ki povzroči uporabo omejevalnih ukrepov, temeljnega in bistvenega pomena za pravico do obrambe. To velja še toliko bolj, ker taki ukrepi pomembno vplivajo na pravice in svoboščine zadevnih oseb in skupin.

Nazadnje, ob upoštevanju temeljnega pomena, ki ga je treba pripisati spoštovanju pravice do obrambe, ki je izrecno določena v členu 41(2)(a) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, v postopku pred sprejetjem sklepa, kot je sporni, Splošno sodišče ni napačno uporabilo prava, ko je razsodilo, da Svet ni dokazal, da je bilo sprejetje spornega sklepa tako nujno, da organizacije PMOI prej ni mogel seznaniti z novimi dokazi proti njej in je zasllišati.

⁹⁵ Sodba z dne 4. decembra 2008 v zadevi *People's Mojahedin Organization of Iran proti Svetu* (T-284/08).

⁹⁶ Sklep Sveta 2008/583/ES z dne 15. julija 2008 o izvajanju člena 2(3) Uredbe (ES) št. 2580/2001 o posebnih omejevalnih ukrepih za nekatere osebe in subjekte zaradi boja proti terorizmu in razveljavitvi Sklepa 2007/868/ES (UL L 188, str. 21).

⁹⁷ Uredba Sveta (ES) št. 2580/2001 z dne 27. decembra 2001 o posebnih omejevalnih ukrepih za nekatere osebe in subjekte zaradi boja proti terorizmu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 18, zvezek 1, str. 207).

V zvezi z omejevalnimi ukrepi, sprejetimi proti Islamski republiki Iran, zato da se prepreči širjenje jedrskega orožja, je Bank Melli Iran, iranska banka v lasti iranske države, pri Sodišču vložila pritožbo za razveljavitev sodbe Splošnega sodišča⁹⁸, s katero je to zavrnilo njeno tožbo⁹⁹ za razglasitev ničnosti ukrepov, ki so se nanašali nanjo (sodba z dne 16. novembra 2011 v zadevi *Bank Melli Iran proti Svetu*, C-548/09 P). Sodišče je tako menilo, da načelo učinkovitega sodnega nadzora vključuje to, da organ Unije, ki sprejme akt o omejevalnih ukrepih glede posameznika ali subjekta, kolikor mogoče sporoči razloge, na katerih temelji ta akt, bodisi ko sprejme akt bodisi vsaj čim prej po sprejetju, da tem osebam in subjektom omogoči, da lahko vložijo pravno sredstvo. Člen 15(3) Uredbe št. 423/2007¹⁰⁰ pa zaradi spoštovanja tega načela določa, da mora Svet podati individualne in specifične razloge za sprejetje odločitev na podlagi člena 7(2) te uredbe in z njimi seznaniti zadevne osebe, subjekte in organe. Zamrznitev sredstev ima namreč za te subjekte precejšnje posledice, ker lahko omejuje uresničevanje njihovih temeljnih pravic. Torej mora Svet, zato da izpolni obveznost iz te določbe, opraviti individualno obvestitev. Dalje, čeprav je individualna obvestitev načeloma potrebna, zadošča ugotoviti, da se v členu 15(3) te uredbe, v katerem je navedena samo obveznost „seznaniti“, ne zahteva nobena določena oblika. Tej določbi je treba zagotoviti polni učinek, to je učinkovito sodno varstvo oseb in subjektov, na katere se nanašajo omejevalni ukrepi, sprejeti na podlagi člena 7(2) navedene uredbe.

Poleg tega je Sodišče razsodilo, da mora izbira pravne podlage akta Skupnosti temeljiti na objektivnih dejstvih, ki jih je mogoče sodno preizkusiti ter med katerimi sta zlasti cilj in vsebina akta. Uredba št. 423/2007 v skladu z naslovom zadeva omejevalne ukrepe proti Islamski republiki Iran. Iz uvodnih izjav in določb te uredbe je razvidno, da je njen cilj z gospodarskimi omejevalnimi ukrepi preprečevati in ovirati jedrsko politiko te države, ker ta politika pomeni nevarnost. Ne gre za boj proti splošni dejavnosti širjenja jedrskega orožja, temveč proti nevarnostim iranskega programa širjenja jedrskega orožja. Ker je cilj in vsebina spornega akta očitno sprejetje gospodarskih ukrepov proti Islamski republiki Iran, člena 308 ES ni treba uporabiti, kajti člen 301 ES je zadostna pravna podlaga, saj omogoča, da Unija delno ali v celoti prekine ali omeji gospodarske odnose z eno ali več tretjimi državami, ta dejanja pa lahko vključujejo ukrepe zamrznitve sredstev subjektov, ki so kot Bank Melli Iran povezani z režimom zadevne tretje države. Kar zadeva potrebo po vključitvi Skupnega stališča 2007/140¹⁰¹ med pravne podlage, je v členu 301 ES navedeno, da mora obstajati skupno stališče ali skupno delovanje, zato da se lahko sprejmejo ukrepi Skupnosti, ne pa, da morajo ti ukrepi temeljiti na tem skupnem stališču ali tem skupnem delovanju. Vsekakor pa skupno stališče ne more biti pravna podlaga za akt Skupnosti. Skupna stališča Sveta na področju skupne zunanje in varnostne politike (SZVP), kot sta skupni stališči 2007/140 in 2008/479¹⁰², se namreč sprejmejo v okviru Pogodbe EU, v skladu z njenim členom 15, medtem ko se uredbe Sveta, kot je Uredba št. 423/2007, sprejmejo v okviru Pogodbe ES. Svet je zato akt Skupnosti lahko sprejel samo na podlagi pristojnosti, ki mu jih daje Pogodba ES, in sicer v obravnavani zadevi člena 60 ES in 301 ES.

⁹⁸ Sodba z dne 14. oktobra 2009 v zadevi *Bank Melli Iran proti Svetu* (T-390/08).

⁹⁹ Tožba za razglasitev ničnosti točke 4 tabele B iz Priloge k Sklepu Sveta z dne 23. junija 2008 o izvajanju člena 7(2) Uredbe (ES) št. 423/2007 o omejevalnih ukrepih proti Iranu (2008/475/ES) (UL L 163, str. 29).

¹⁰⁰ Uredba Sveta (ES) št. 423/2007 z dne 19. aprila 2007 o omejevalnih ukrepih proti Iranu (UL L 103, str. 1).

¹⁰¹ Skupno stališče Sveta 2007/140/SZVP z dne 27. februarja 2007 o omejevalnih ukrepih proti Iranu (UL L 61, str. 49).

¹⁰² Skupno stališče Sveta 2008/479/SZVP z dne 23. junija 2008 o spremembi Skupnega stališča 2007/140/SZVP o omejevalnih ukrepih proti Iranu (UL L 163, str. 43).

Prav tako v zvezi z Uredbo št. 423/2007¹⁰³ o omejevalnih ukrepih zoper Islamsko republiko Iran je Sodišče na predlog Oberlandesgericht v Düsseldorfu podalo razlago njenega člena 7(3) in (4) (sodba z dne 21. decembra 2011 v zadevi *Afrasiabi in drugi*, C-72/11).

Sodišče je razsodilo, da je treba člen 7(3) navedene uredbe razlagati tako, da prepoved posrednega dajanja gospodarskega vira na voljo v smislu člena 1(i) te uredbe vključuje dejanja v povezavi z dobavo in namestitvijo sintrirne peči v Iran v funkcionalnem stanju, ki pa še ni pripravljena za uporabo, v korist tretje osebe, ta pa deluje v imenu, pod nadzorom ali po navodilih osebe, subjekta ali organa, navedenega v prilogah IV in V k tej uredbi ter namerava to peč uporabljati v korist te osebe, subjekta ali organa za proizvodnjo blaga, ki lahko prispeva k širjenju jedrskega orožja v tej državi. Poleg tega je Sodišče odločilo, da je treba člen 7(3) navedene uredbe razlagati tako, da (a) zajema dejavnosti, katerih cilj ali posledica sta kljub navidezni formalnosti, zaradi katere ne kažejo znakov kršitve člena 7(3) navedene uredbe, neposredno ali posredno izogibanje prepovedi iz te določbe, in da (b) izraza „zavestno“ in „namerno“ zajemata kumulativna elementa vednosti in volje, ki sta izpolnjena, če oseba, ki sodeluje pri dejavnosti s takim ciljem ali tako posledico, tema namerno sledi ali vsaj ve, da bi to sodelovanje lahko pripeljalo do takega cilja ali take posledice in v tako možnost privoli.

¹⁰³ Glej opombo 100.